

Új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Gyimesfelsőlok (Antal Imre festménye)

Kíváncoztam a csángókhoz,
a künnrekedt pusztázókhoz,
Bukovinát sose láttam,
bele mégis visszavágytam.

Vissza, mint a gyerekkorba,
abba az őskori honba.
Istensegíts, Hadikfalva
volt álmaim birodalma.

Megindulván Napkeletnek,
ott pihentem volna egyet,
onnan léptem volna beljebb,
oda, hol a mese erjed.

Keletre, még keletebbre,
a sűrű nyelv-rengetegbe,
őseim Atlantiszába,
Kőrösi Csoma nyomába.

Illyés Gyula: CSÁNGÓK című versének ezzel a részletével emléke-
zünk vissza a 2009 nyarán a csíksomlyói búcsúval egybekötött erdélyi
kirándulásra, melyről lapunk 14–26. oldalain képes beszámolót közlünk.

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*
151 64 SÖDERTÄLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08-550 160 66 Mobil: 070-602 29 68
E-mail: parokia@keve.se

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR *főfelügyelő*
Stockholm felügyelője
126 47 HÄGERSTEN/STH Fastlagsvägen 42/1
Tel: 08-18 41 72
E-mail: g.sebestyen@comhem.se

GAAL ANDRÁS *Jönköping felügyelője*
567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393-161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

TÓTH ILDIKÓ *főjegyző*
Sölvesborg felügyelője
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H
Tel/Fax: 0456-140 37 Mobil: 0730-25 40 14
E-mail: ildiko.toth@telia.com

TIGLEZÁN JÓZSEF *központi pénztáros*
182 30 DANDERYD (STH) Mörbylund 13, 1 tr
Tel/Fax: 08-655 89 58 Mobil: 070-482 86 57
E-mail: josef@tiglezan.com

BÖDECS MARGIT *Katrineholm felügyelője*
642 33 FLEN Junivägen 9
Tel: 0157-129 04

DEÁK GYÖRGY *Borås felügyelője*
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: 033-23 03 07
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

ETÉDLAJOS *Ljungby felügyelője*
341 38 LJUNGBY Hångersvägen 33
Tel: 0372-844 86
E-mail: ludde_etedi@hotmail.com

FEKETE JENŐ *Eskilstuna felügyelője*
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: 016-12 00 39 Mobil: 070-920 33 72
E-mail: feketejeno@yahoo.se

JORDÁKY BÉLA *Göteborg felügyelője*
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031-795 25 02 Fax: 031-795 25 04
Mobil: 070-562 31 08
E-mail: belajordaky@telia.com

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN *Malmö felügy.*
217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: 040-26 76 38
E-mail: katalinpp@hotmail.com

REHÓ ISTVÁN *Västerås felügyelője*
723 51 VÄSTERÅS Glasbärgsgatan 7
Tel: 021-12 09 91
E-mail: gerd@jowork.se

SÁRKÁNY SÁNDOR *Halmstad felügyelője*
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: 070-972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

SPÁDA JÁNOS *Växjö felügyelője*
SPÁDA ILDIKÓ *Szeretetszolgálat megbízott*
352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42 Mobil: 076-233 66 17
E-mail: spada.j@tele2.se

ifj. VASZI ÁRPÁD *Helsingborg felügyelője*
253 62 HELSINGBORG Miklagårdsgatan 48
Tel: 042-24 30 08 Mobil: 073-158 78 81
E-mail: avaszi@tele2.se

TÁNGAGÁRDE *Gyülekezeti Otthon*
Ungerska Protestantiska Församlingshemmet
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Tel: 033-27 50 22

Külföldről előbb Svédország hívószámát,
a 0046-ot kell hívni, majd a városok kör-
zetszámai előtti nullát (0) elhagyva a város
körzetszámát és a telefonszámot kell hívni.

Konfirmáltak 2009-ben. Balról jobbra: Fehér Apollónia (Bonyhád), Fekete Erika (Eskilstuna), Szócs Róbert (Villstad), Buzás Áron (Debrecen), Nagy Anna (Jönköping), Herszényi Mónika (Jönköping).

ADÓSSÁGOT TÖRLESZTÜNK

Adósságot törlesztünk nemcsak az itt közölt fényképpel, de egész lapszámunkkal is, melyet eredetileg 2009 októberre terveztünk elkészíteni, aztán „mindig közbejött valami”. Korábban viszont ezekkel a „valamikkel” meg tudtunk küzdeni, de most rántott egy bénító érzés: bármit teszünk is, minden hiábavaló! Mintha a prédikátor könyve visszhangzott volna bennünk: „Minden hiábavalóság! Micsoda haszna van az embernek minden ő munkájában? Egyik nemzetség elmegy, és a másik eljő... és semmi nincs új dolog a nap alatt.”

Konfirmandusainkat látva bizony eszünkbe jut: „Egyik nemzetség elmegy, és a másik eljő...” Az idei hat konfirmandusból hármat magam kereszteltem úgy 14-15 évvel ezelőtt. Volt, akinek szüleivel együtt voltunk a menekülttáborban, aztán szétszóródtunk, és tizenöt év múlva találkoztunk újra. S közben mi, egykori fiatalok megöregedtünk, gyermekeink pedig ifjakká váltak, és rájöttünk, hogy „semmi nincs új dolog a nap alatt”.

Bár időlegesen megsuhintott az idősbodás szele és részben lebénított a hiábavalóság érzete, ugyancsak a prédikátor könyve azzal biztatott, hogy minden emberi cselekvésnek megvan az ideje. Élvezd vidáman Isten adományait és tedd, ami rád bízott!

Sokszor érezzük: minden hiábavaló. De sokszor érezzük azt is, hogy nincs megállás. Tenni kell, ami ránk bízott. S ha valamit elmulasztottunk és már bepótolhatatlannak tűnik, akkor meg kell tanulnunk túllépni rajta. Ezt tesszük most is.

Túllépünk a késedelem miatti kellemetlen érzésen és belső szorongáson, s ím örömmel, és igen, mégis csak elégedettséggel bocsátjuk útjára ezt a lapot, melyben a leírt gondolatok és fényképek által is rögzített eseményeket és történeteket felelevenítve elmondhatjuk: semmi sem volt hiábavaló! Egy mozgalmas, tartalmas és eredményes, számtalan élményt és szép emléket idéző, egy-egy kimagasló eseménnyel és momentummal sokunkat gazdagító, kegyelemteljes évet zártunk. S hogy maradtak adósságaink?

Igen, sok mindennel adósok maradtunk a 2009-dik esztendő múltán is. De hol van már a tavalyi hó? – kérdezhetnénk. Utolsó buckái hiába próbálnak ellenállni a napok óta tájat s szívet egyaránt melengető Napnak. Sikertelenül. Mert tavasz van. Új idők áldott tavasza!

[mvp]

RÉGI-ÚJ EGYHÁZTANÁCS, RÉGI KÉRDÉSEK, ÚJ DÖNTÉSEK

2009-ben lapunk, az Új Kéve csak egyszer jelent meg, s akkor is csak egy összevont számmal. Így befizető lapot is csak egyszer küldtünk ki, s tény, hogy ez bizony anyagi vonatkozásban is éreztette negatív hatását. Nem készült el az az ismertető füzet sem, mely egyházi közösségünkkel kapcsolatos néhány alapvető információt lett volna hivatva közölni. De tény az is, hogy Egyházi Közösségünk immár több éve maga előtt görgetett olyan kérdéseket, amelyekről döntés híján nem volt mit közölni sem lapunkban, sem az ismertető füzetben. Néhány ilyen kérdésben az első konkrét határozatot a múlt év november 21-i Egyháztanács hozta, de volt olyan is, amelyet az idén február 13-i Küldöttgyűlés újratárgyalt, mint pl. az egyházadó kérdésében hozott döntést, és ennek még így is maradt néhány tisztázatlan részletkérdése.

Tény, hogy a tisztségviselői karban történt változások is, ezeknek különféle hivataloknál való bejegyzése és átírása, a feladatkörök és ezekhez tartozó iratsomók átadása-átvétele, bizonyos ismeretek és rutinok megosztása az új tisztségviselőkkel nagyon sok késedelemmel és huzavonával történt, s mindez rányomta bélyegét az egész évi tevékenységre. Hátráltató hatását leginkább a második félévben, majd az esztendő lezáró összegzések idején lehetett érezni (például a zárszámadás véglegesítése és ellenőrzése is ilyen okok miatt késlekedett).

Régi-új egyháztanács, írtuk a címben. Régi, mert a tisztségviselők zöme ugyanaz, új pedig abban az értelemben, hogy a viselt tisztségekben egy bizonyos átrendeződésre került sor. 2009 februárjában Pap Iván helyett az országos pénztáros Tiglezán József lett, az országos felügyelői tisztségbe pedig Jordáky Béla helyébe eddigi helyettese, Dr. Sebestyén Gábor lépett.

Ősszel a lemondott László Béla göteborgi felügyelő helyébe Jordáky Béla került. A november 21-én tartott egyháztanácsban Gaal András Sebestyén Gábor helyettese, azaz főgondnok, ifj. Vaszi Árpád pedig ezentúl az egyháztanács elnökségének is tagja lett. A Tángagärde Gyülekezeti Otthon Alapítvány elnöke hivatalból Dr. Sebestyén Gábor lett. A lelkész eddig is, ezután is tagja az Alapítvány vezetőségének, melynek további tagjai a helsingborgi id. Vaszi Árpád, az eskilstunai Nagy Elemér, a hyltebruki Tófalvi Ferenc és a ljungbyi Káli Dénes, pénztárosa pedig Tiglezán József.

A novemberi 21-i egyháztanács két olyan kérdéssel is foglalkozott, amelyekben a tavaly februári Küldöttgyűlés nem tudott dönteni, s ezért ezek megvizsgálására egy külön bizottságot nevezett ki. Az egyházadó és díjszabások, valamint a tangagärdei gyülekezeti otthon kérdéseiben a kinevezett bizottság javaslatait a november 21-i egyháztanács elé terjesztette.

DÖNTÉS AZ EGYHÁZADÓ KÉRDÉSÉBEN

Az egyházadó kérdésében a Bizottság megtudta, hogy Svédországban eddig nyolc egyház kapta meg azt az állami segítséget, melynek révén az egyházadót az adóhivatal gyűjti

be a hívektől és utalja át az egyháznak. Az említett nyolc egyház mindegyike 1%-os adókulcsot használ. Ahhoz, hogy ezt mi is bevezethessük, erre vonatkozó kormányhatározatot kell kérnünk és kapnunk, továbbá szükséges, hogy tagjaink ebbe személyesen, írásban is beleegyezzenek.

BELEEGYEZÉS - MEDGIVANDE

Az Egyháztanács elfogadta, és tagjainknak is javasolja, hogy önként vállalt beleegyezés (MEDGIVANDE) alapján az egyházadót 2011-től kezdve az adóhivatal vonja le. Az ehhez szükséges kormányhatározatot kérvényezni fogjuk, egyúttal már most megkezdjük fenntartó tagságunknak a beleegyezés (MEDGIVANDE) alapján történő összeírását. Nyilvánvaló, hogy 2011-től csak azoktól vonja majd le az adóhivatal az 1%-os egyházadót, akik ebbe beleegyeztek. (Lásd tájékoztatónkat és a nyomtatványt a 37-38. oldalon.)

2010-BEN A JÁRULÉKOT MÉG A HAGYOMÁNYOS MÓDON FIZETJÜK

Ebben az évben még a PlusGiro-szelvénnel fizetjük be évi járulékunkat. De mivel ennek mértéke 10 év óta nem változott, ennek alsó küszöbértékeit a Küldöttgyűlés a következőképpen módosította: kis jövedelműeknél évi 300-ról 500-ra, átlagkeresetűeknél (havi 24 000 kr) évi 600-ról 1000-re, átlagon felül keresőknel évi 1200-ról 2000 kr-ra. A legalább ezen küszöbértékeket befizetőket 2010-ben választóképes és választható fenntartó tagjainknak tekintjük.

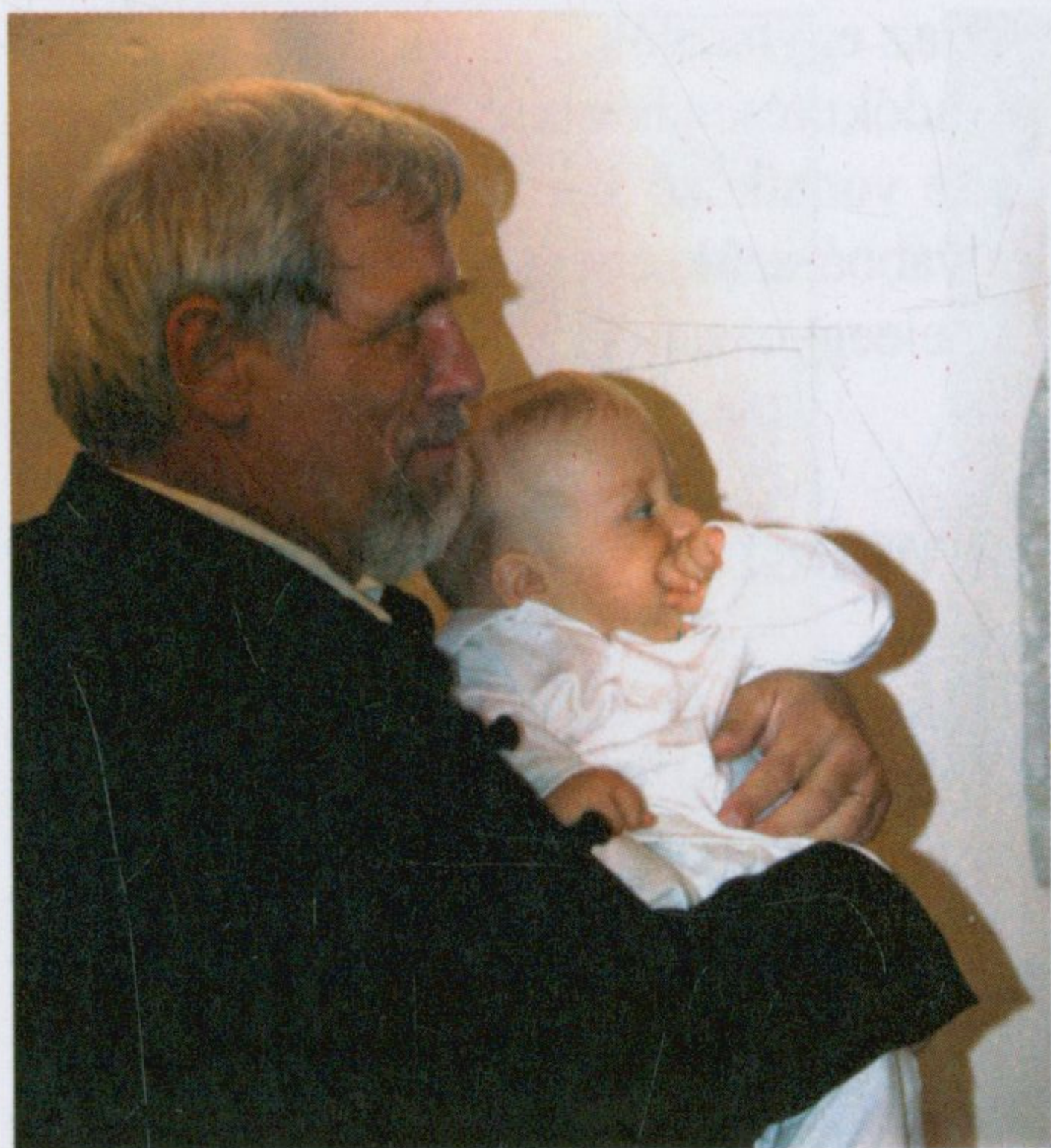
DÖNTÉS TÁNGAGÄRDE KÉRDÉSÉBEN

A gyülekezeti otthonra vonatkozóan a kijelölt bizottság javaslatára az Egyháztanács határozatba foglalta azt az elvi döntést, hogy „Legyen Tángagärde Egyházi Közösségünk állandó székhelye!” (Lásd cikkünket a 6-7. oldalon.)

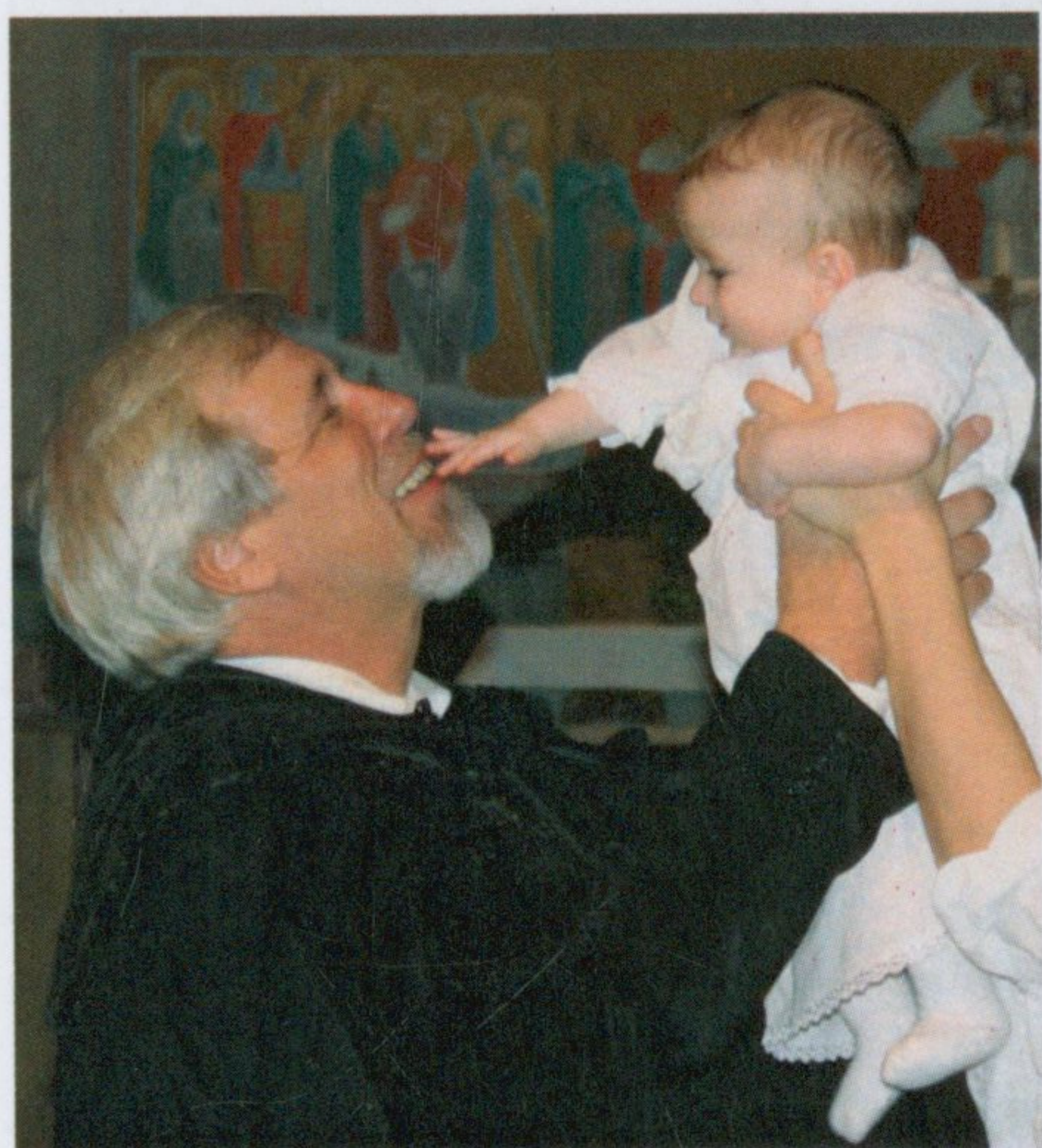
ÖSSZEGEZŐ KÜLDÖTTGYŰLÉS

A 2010. február 13-i Küldöttgyűlés meghallgatta a lelkész, az egyháztanács elnöke és a főpénztáros helyzetjelentéseit, hasonlóképpen a pénzügyellenőri jelentést, s ezeknek alapján megadta az egyháztanácsnak az elmúlt évre vonatkozóan az anyagi felelősség alóli felmentését.

A beszámolókból kitűnt, hogy új tisztségviselőink minden akadályoztatás, objektív és szubjektív okok miatti nehézségek, késések, csúszások és hiányosságok ellenére, a lelkésszel együtt egyházi életünket zökkenőmentesen tudták vezetni. Az elmaradt tájékoztatás ellenére internetes honlapunk naprakész információkkal szolgált, az egyházi szolgálatok hiánytalanul megtartottak, az istentiszteleti látogatottság szinte mindegyik évben növekedést mutatott. És másfél évtized után megismételhetjük emlékezetes erdélyi kirándulásunkat, ezúttal a csíksomlyói búcsúval egybekötött, egy 47 tagú svédországi csoporttal. Néhány elért eredményünkről, ha röviden, és csak vázlatosan visszaemlékezve is, jelen lapszámunkban ím örömmel adunk számot.

2009. szeptember 19-én Tallinban a Dómtemplomban kereszteltük **Szegfű Róbertet** (szül. 2009. jan. 29, Tallinn). Anyja: Merget Lehtmetts (sz: 1975-12-01 Tallinn, ev.), apja: Szegfű Ferenc (sz: 1979-04-15. Budapest, rkat). Keresztszülők: Németh Krisztián (Budapest), Hanko Marika (Tallinn).

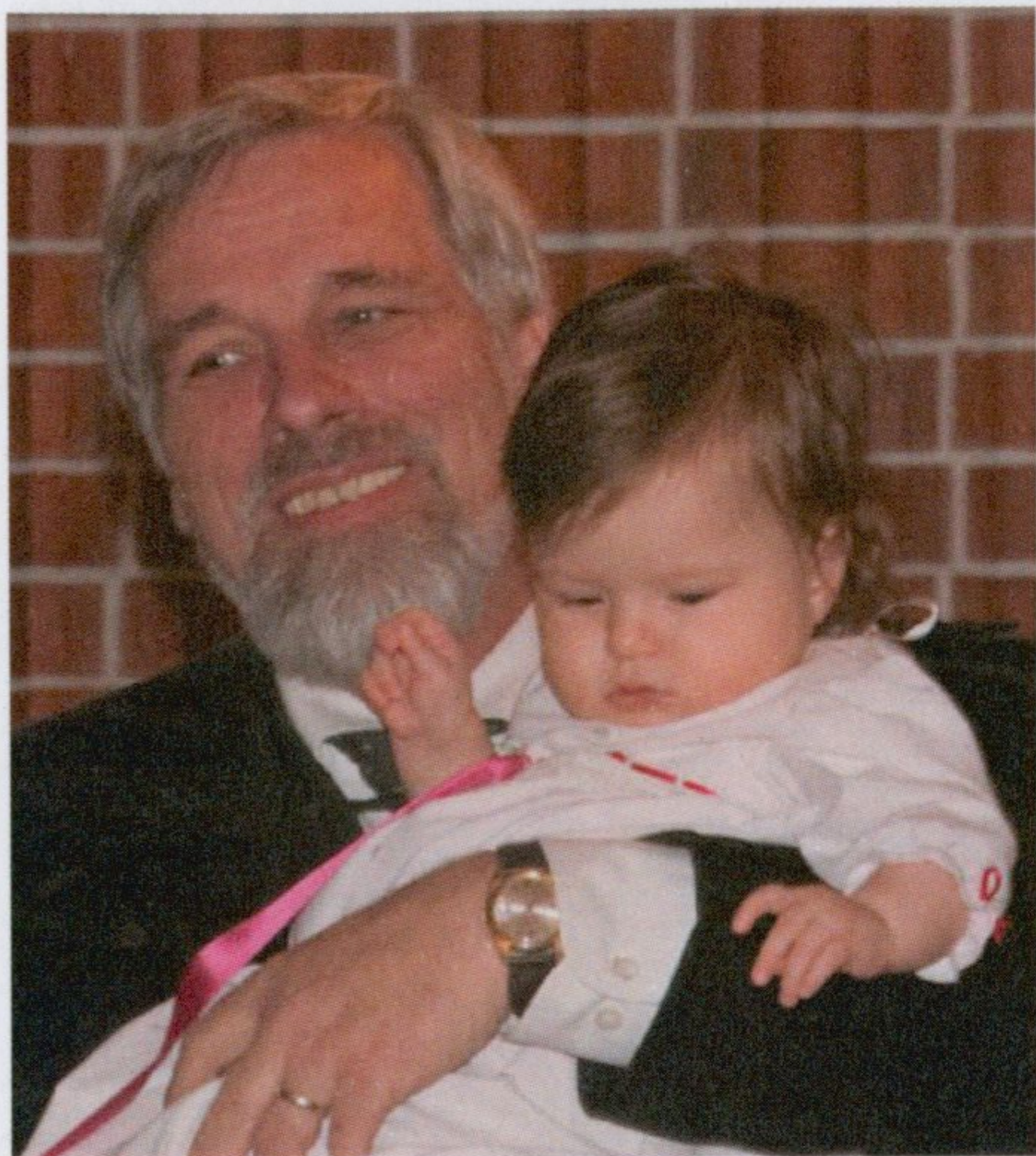

2009. október 25-én a stockholmi Allhellgona-templomban kereszteltük **Anckar, Lars Viktor Attilát** (szül. 2009. márc. 29, Stockholm). Anyja: Anckar (sz. Molnár-Veress) Ágota (sz: 1979-09-14, Kovászna, ev.), apja: Anckar, Lars Martin (sz: 1968-10-03 Göteborg, ev.) Keresztszülők: Sebestyén (sz. Molnár-Veress) Indira (1974-11-28, Brassó, ev.), Sebestyén Gábor (1972-09-14, Gyergyószentmiklós, rkat).

2009. november 15-én Göteborgban a Szt. Jakab-templomban kereszteltük **Ingulf Vera Hannát** (szül. 2009. május 18, Göteborg). Anyja: Ingulf Bartik (sz. Bartik) Zsuzsa (sz: 1973-07-05, Kolozsvár, ref), apja: Ingulf Olof (sz: 1970-02-19 Mellerud, ev). Keresztszülők: Novelly (sz. Péter) Erzsébet (sz. 1975-11-10, Nagyvárad, ref), Novelly Krisztián (1975-10-17, Nagyvárad, rkat).

CSALÁDI KRÓNIKA - KERESZTELES -

2009. december 12-én Eslövben, az Eslövs-templomban kereszteltük **Blénessy Tilda Boglárkát** (szül. 2009. ápr. 24, Eslöv). Anyja: Blénessy (sz. Köble) Edith (sz: 1978-08-21, Kolozsvár, ref), apja: Blénessy Péter (sz: 1975-07-05, Székelyudvarhely, unit). Keresztszülők: Blénessy Szász (sz. Blénessy) Rozália (1973-06-12 Székelyudvarhely, unit), Szász Ernő (1969-02-21 Székelyudvarhely, ref), Gertner Ildikó (1975-08-14 Kolozsvár, ref), Köble József-Arnold (1974-10-27, Kolozsvár, ref).

2009. december 20-án Ljungbyban, a Szt. István-templomban kereszteltük **Ilyés Vilma**t (szül. 2008. dec. 8, Växjö). Anyja: Ilyés (sz. Soós) Boróka (sz: 1984-07-07, Székelyudvarhely, rkat), apja: Ilyés Sándor Zsolt (sz: 1974-08-28, Csíkszereda, rkat). Keresztszülők: Ilyés (sz. Pálfi) Katalin (1977-05-22 Csíkszereda, unit), Ilyés György Lehel (1976-11-11 Kolozsvár, ref), Soós Krisztina (1989-10-08 Ljungby, rkat), Soós Róbert (1988-08-19 Strömsnäsbruk, ref).

2009. november 29-én Västeråsban, az Ans-gars-templomban kereszteltük **Kiss Klárát** (szül. 2009. jún. 14, Västerås). Anyja: Kiss (sz. Tóth) Klára (sz: 1974-05-22, Kiskunhalas, rkat), apja: Kiss Béla (sz: 1942-05-17, Kecskemét, ref). Keresztszülő: Kiss Henrik Ottó (1971-10-29, Alvesta, ev).

Kis gyermekeket vittek Jézushoz, hogy kezét rájuk tegye. De a tanítványok elutasították őket. Amikor Jézus ezt látta, ezt mondta nekik: „Engedjétek hozzám jönni a kis gyermekeket, és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Isten országa.” És ölébe vette a gyermekeket, kezét rájuk tette, és megáldotta őket.

Krisztus Urunk mennybemenetele előtt ezt mondta tanítványainak: „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjetek el azért, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelvén őket az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, és tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek. És íme, én tivaletok vagyok minden napon a világ végezetéig.”

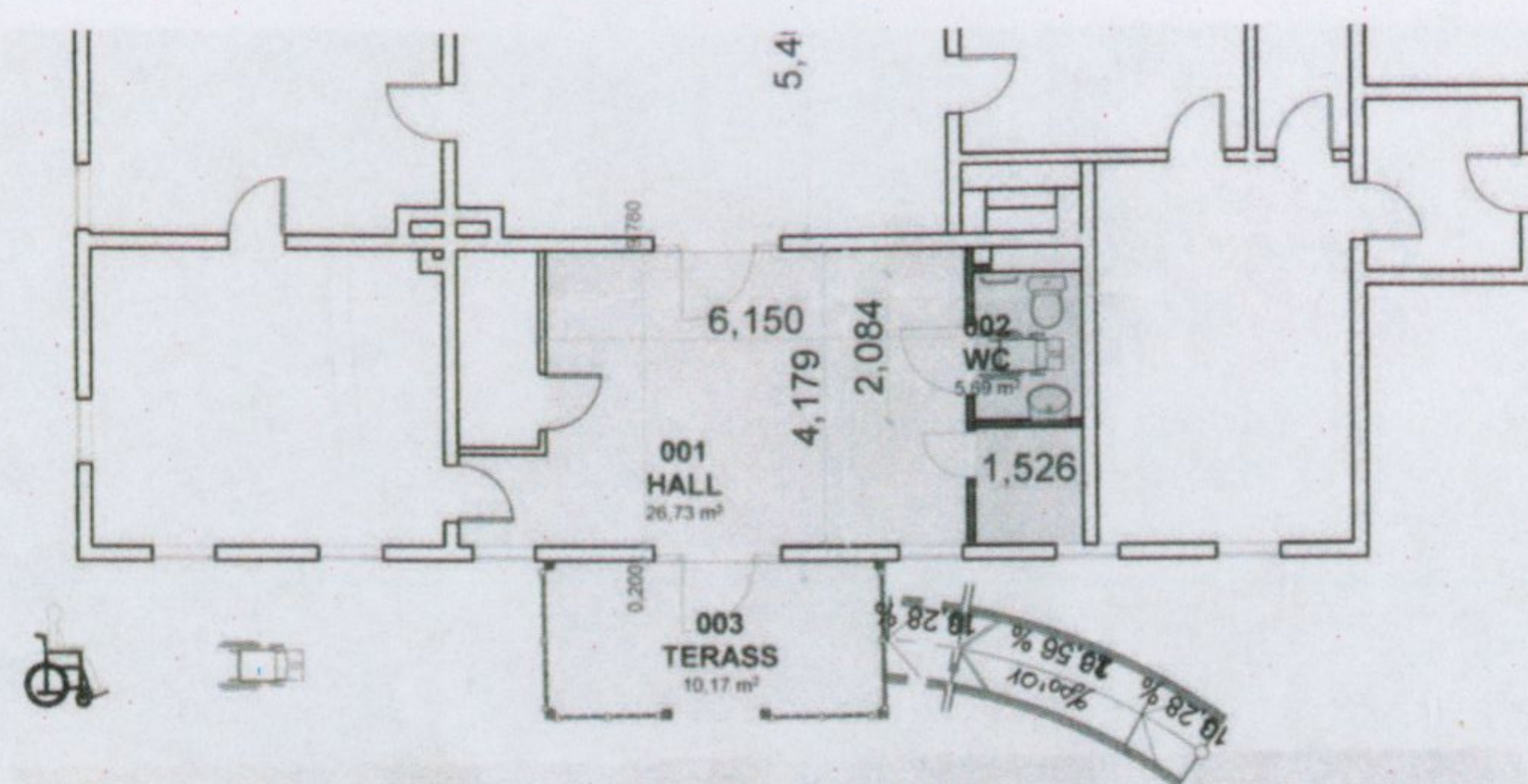
LEGYEN TÁNGAGÄRDE EGYHÁZI SZÉKHELYÜNK!

„Legyen a tángagärdei gyülekezeti otthon a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség székhelye, melyben helyet kap a lelkészi hivatal, az Új Kéve szerkesztősége, az irattár és lap-archívum, valamint egy szerényebb méretű lelkészi szolgálati lakás is. Hivatali idejében a lelkész a gyülekezeti otthon felügyeletét is ellátja.”

Ezt az elvi döntést hozta az Egyháztanács a 2009. november 21-i összejövetelén. Molnár-Veress Pál tanulmányban ismertette a fentiek megvalósíthatóságának lehetséges változatait, hangsúlyozva, hogy az otthon a javasolt átalakítások mellett megtartja eddigi funkcióit. A lehetséges változatok közül a legmegfelelőbbnek kiválasztását, a kivitelezésre vonatkozó gyakorlati kérdéseket, ezek anyagi vonzatának meghatározását, a kivitelezés módjának és a kivitelezőnek kiválasztását, a munkálatok végrehajtásának idejét és menetét az Egyháztanács az Alapítvány hatáskörébe utalta, mely ettől kezdve immár saját hatáskörében járt el.

December folyamán összeállt egy ütemterv, s ennek során külön választottuk azon munkálatokat, mint pl. az akadálymentesítést (handikappanpassning), melyre céltámogatást kérhetünk. Az SST-hez (Nämnden för Statligt Stöd till Trossamfund) benyújtott kérdéshez a tervrajzokat és költségszámítást Dr. Thurman Zoltán műépítész készítette. Eszerint a főépület tornácára ívben emelkedő feljáró (rampa) vezetne, a főbejárat és a nagyterem bejárata automata vezérlésű ajtót kapna, s a papi szoba felőli fal elbontásával megnövelt előtérben kialakításra kerülne a rokkant-illemhely. Ezeket a munkálatokat csak a céltámogatás elnyerése után kezdjük meg. Az építési engedélyt (bygglov) a szakhatóságtól a lelkész már beszerezte.

Az előbbiekkal párhuzamosan megkezdtük a gyülekezeti otthon önerőből történő belső átrendezését és kisebb átalakítását. Ebben Albert Homonnai Márton műépítész, a hazai épített

örökség megóvásának és restaurálásának jeles szaktekintélye tanácsait vettük figyelembe, aki Balla Szabolcs és Kerestély Zsolt restaurátorokat bocsátotta segítségünkre.

Az eddig az emeleten elhelyezett könyvtár a kihúzható tanácskozó asztallal együtt visszakerült méltó helyére, a földszinti Tanácssterembe, mely az utóbbi időben jobbra csak székek és asztalok raktározására, néha tévézésre, nagyobb rendezvények idején étkezésre szolgált. Átrendezésre került a nagyterem is, mely a leggyakrabban ebédlőként és előadóteremként használatos. Az átrendezés nyomán mindkét teremben megfelelő módon érvényesülnek a díszes csempekályhák és az eredeti régi bútorok.

Az emeleten a fürdőszobával szemközti kicsiny lomtár helyébe illemhely és zuhanyozó került, a mellette levő két helyiség egyikében konyha, a másikban hálószoba lesz. A korábbi könyvtár a szolgálatilakás nappalijának szerepét tölti majd be, de rendezvények idején a lelkész itt fogadhatja hivatalos vendégeit. Nyitott jellegét hangsúlyozza az is, hogy a zárt tolóajtó helyébe kétszárnyú üveges ajtó került, s ezáltal a folyosó is világosabb lett. A szolgálati lakás helyiségeit egy a kémény vonalában átlósan húzott válaszfal határolja el a folyosótól.

A vízszelvény munkálatokat Tófalvi Ferenc hitelesített (auktorisera) szakemberre bízta, akit Eklics Botond segített munkájában. Az átalakítás legfontosabb fázisait január-február fordulóján mintegy tizennyolc nap alatt sikerült elvégezni.

Az átrendezés során önkéntes munkavégzésre is sor került, s erre a továbbiakban is számíthatunk. A szaktudást igénylő fázisokat viszont továbbra is a szakma hozzáértőire bízunk (pl. a villamossági kérdések megoldásában Nagy Elemér villamosmérnök útmutatásai lesznek az irányadók).

A 2010. február 13-án tartott Küldöttgyűlés megaláztatással nyugtázta az eddig elvégzett munkálatokat, azoknak minőségét, és utasította az Alapítványt, hogy az anyagiak függvényében folytassa az otthon felújítását. A Küldöttgyűlés egyúttal indítványozta a sok-sok éve változatlan használati díjak kiigazítását is, a következőképpen: magánszemélyek számára felnőtteknek 100 kr/nap/személy; gyermeknek 50 kr/nap/személy.

Az átrendezéssel a nagyház és fiúház kapacitása összességében alig változott: emeletes ágyakon való elhelyezéssel a fekhelyek száma 78-ról 68-ra csökkent, de szükség szerint ez a szám még növelhető. Persze kérdés, hogy milyen kényelmi fokozatokra elegendő, de idősebbek számára nem. Egyszintes ágyakon, kényelmes elrendezéssel az otthon ideális kapacitása felnőttekre számítva 40 főben határozható meg, s az ebédlő férőhelyeinek száma is ugyanezt támasztja alá.

A jövőbeni tervezésnél azt kell eldöntenünk, hogy mit akarunk: rendezvényenként minél több résztvevőt, vagy a mainál több kényelmet? A standard fokozatos emelése meggyőződsünk szerint mindannyiunk érdeke. Az átalakítások mind ebbe az irányba hatnak, s ezeknek indirekt módon a svédországi magyarok egésze haszonélvezője lehet.

Molnár-Veress Pál

Herta Müller zsebkendői

Gyere földim, Herta Müller, vonulj ki egy pillanatra a lármás ünneplés búv-köréből. Tudom, hogy van nálad zsebkendő. Terítsd le a lépcsőre, s ülj ide mellém. Ülj le mellénk. Jó meleg van idebent. Láttam, hogy fázik a lelked, amikor felolvastad a zsebkendőről szóló esszédet.

Arról, hogy életünk minden helyzetében kísért minket a zsebkendőnk, s hogy nincs szörnyűbb, ha még attól is megfosztanak. A zsebkendő magunkra-utaltságunk megtestesítője, de egyúttal személyes biztonságunké is. Nem eshet nagy bajunk, ha zsebünkben van ez a kis vászondarab. Beköthetjük vele a sebeinket. Borogatásként fájó homlokunkra köthetjük. Velünk van a harcmész és a templomban. Zsebkendőt lobogtatunk, ha a távozóktól búcsúzunk, vagy, ha hűsölni akarunk, azt kötjük a fejünkre, ha fúj a szél, vagy tűz a nap, de használjuk portörlesre és könnyeink felitására egyaránt. Van ebben valami szívet szorongató. Egész életünk története elfér egy zsebkendőn. Ó, nehogy bárki is a manapság már mindenütt használt papírzsebkendőre gondoljon. Az csak amolyan egészségügyileg kifogástalan, kizárólag orrfúvásra használatos ipari termék. Semmi köze nagyapáink ropogósra keményített, simára vasalt, szigorúan hatrét tűrt kockás zsebkendőihez. Sem nagyanyáink finom kelméből varrt, hímzett, monogramos, aszúros keszkenőikhez. Vajon nem azóta van bajban a világ, amióta elvették tőlünk ezeket?

Mi szavak nélkül is jól megértjük egymást. Ki értene meg téged jobban, ha nem éppen azok, akik térben és időben társaid voltak a szenvedésben. Külön-külön egy voltunk a sok közül. A te sorsod sokunknak közös sorsa. A te keserűséged egy egész megnyomorított nemzedék keserűsége. Nem vagy egyedül. Számunkra éppúgy nem volt és azóta sincs hely a Kárpátok övezte anyaföldön, mint számodra, s nekünk is vándorbotot kellett ragadnunk, akár csak neked, hogy menekítsük pusztá létünket, és ami még talán annál is fontosabb, a becsületünket. Mi mind tudjuk, hogy haza nem mehet már többé az, aki egyszer eljött otthonról. Új hazára mi sem leltünk, hiszen az idegen föld, bármennyire is szeretnénk, soha nem tudja pótolni az igazit. A tájat, melynek minden hajlatát betéve ismertük, a simára taposott macskaköveket, temetőben nyugvó őseinket, az ismerős arcokat, rokonaink ölelő karjait, a baráti kézfogásokat, az egymást félig kimondott szavakból is megértő embereket, anyanyelvünk zuhatagát, a mindennapok gondjaihoz igazodó szokásainkat, az ivóvíz ízét és a nyitott ablakon beáramló szél illatát. Egy olyan világba születünk, ahol az elnyomó rendszer mindig és mindenütt jelen volt. Azt szívtuk be minden lélegzetvételkor, s mindenütt azt láttuk. Ahogy a gyilkos gáz lappangva és láthatatlanul kitölti a rendelkezésére álló teret, úgy fogott körül bennünket ez a megfoghatatlan, ronda iszonyat, hogy indaként rácsavarodva végtagjainkra a mélybe rántson. Hogy kiszolgálói legyünk a bűnös hatalomnak. Mindent elkövettek, hogy azzá tegyenek. Sikerült ellenállnunk. Volt valami elemi ösztönünk, ami meggátolt bennünket abban, hogy a széles, a kényelmes utat válasszuk. Nem váltunk cinkosakká. Pedig ez volt a legbiztosabb módja annak, hogy fényes karriert futhassunk be. Épp csak nevet kellett volna cserélnünk, vagy be kellett volna húzódnunk a hatalmasoknak. Mindent megkaptunk volna cserében. A becsületünkért cserében. De mi a keskeny, a nyaktörő, a kemény utat választottuk. Te is, én is, és még sokan mások. Az ehhez szükséges vakmerőséget egyszemélyes

lázadásainkból merítettük. Lázadtunk, amikor anyanyelvünkön szóltunk. Vagy amikor az esti áramszünetek alatt gyertyafénynél tiltott könyveket olvastunk, és külföldről becsempésztett hanglemezeket hallgattunk. Amikor gyermekeinknek titokban a betiltott igazi történelmünket tanítottuk a meghamisított hivatalos helyett. Amikor rejtjeles üzeneteinkkel akartuk a világ tudtára hozni, hogy mi folyik nálunk. Vagy amikor nem álltunk be a rendszert dicsőítő képmutatók közé, és gyávaságból nem váltunk egymás besúgóivá. A hatalom tudott lázadásunk megannyi apró megnyilvánulásáról és bosszút állt rajtunk. A legalattomosabb módszerekhez folyamodva próbálta szilánkokra törni a lelkünket. Betörni minket, mint a makrancos lovat, hogy aztán, kezes bárányként, önként hajtsuk fejünket a tönkre. A félelem mindennapi kenyerünké vált. Együtt kellett élnünk a félelemmel. Azzal feküdtünk, azzal keltünk. Még álmunkban sem hagyott magunkra. Éjszaka felriadtunk, és azt hittük, meghalunk. Rémülten figyeltük szívünk vad kalimpálását. És mi magunk csodálkoztunk a legjobban, hogy túléltek. Mint ahogy túléltek a fenyegetéseket, a lehallgatásokat, a házkutatásokat, barátaink rejtélyes halálát, elnémíttatásunk megannyi formáját, az öcenzúrát és végül az önkéntes száműzetést.

Emlékszel földim, micsoda gyermeki ártatlansággal hittük, hogy minden jóra fordul, ha odakint, a nagyvilágban megtudják, mi folyik minálunk? Makacsul hittük, hogy a sok égbekiáltó igazságtalanság és sanyargatás hallatán a nyugat majd megsegít bennünket. A bűnösök elnyerik méltó jutalmukat és minden megint jó lesz, mint régen. Csak később tudtuk meg: a nyugat, lelki békéje érdekében, nem akar tudni semmiről. Ha ezt előbb sejtjük, talán nem igyekszünk oda olyan nagyon. Nem ácsorgunk éjt nap-pallá téve az útlevélosztály előtt, nem tesszük ki magunkat a megaláztatásnak, a zaklatásnak, nem tépjük fel a gyökereinket. Azt hittük, dolgunk van idekint, nyugaton. Hogy végre nyíltan, ország-világ elé tárhatjuk panaszainkat. Közülünk sokan megpróbálták, hogy világgá kürtöljék meghurcoltatásunk történetét, de nem volt elég erős a hangunk. Sokszor, és sokaknak elmondtuk, hogyan éltünk a vasfüggöny túlsó oldalán. Az emberek hűledeztek, hitetlenül csóválták a fejüket, s talán el sem hitték, hogy ilyesmi is megeshetett. Ahhoz, hogy világszerte ismertté tegyük a sorsunkat, hiányzott valami. Egy irodalmi Nobel-díj. És akkor jöttél te, Herta Müller. Nem is hiszed, mekkora kincs vagy számunkra. Mert neked sikerült az, amit mi annyi éve hiába próbálunk. A te hangodat most már nem némítja el senki. Most már hitelesen cseng a mi történetünk is. Most már sikerül kimondani minden eddig elhallgatott szót. Hiszen a legszomorúbb az, akit még csak meg se hallgatnak. Most már nyugodtan mondhatjuk, hogy onnan jöttünk, ahonnan az irodalmi Nobel-díjasunk származik: Erdélyből. És talán tudják majd, hogy hol keressék a térképen. És ne legyünk kicsinyesen szörszálhasogatók, ne kezdjük már megint, hogy a Bánság nem is tartozik a történelmi Erdélyhez. Temesvár igenis Erdélyhez tartozik. Trianon óta mindenképpen. Te, földim, Herta Müller, ugyanannyira erdélyi vagy, mint azok a brassói német kislányok, akikkel kiskoromban együtt babáztunk az udvaron. Lehetett volna akár te is az a nálam három évvel fiatalabb kislány, akit aztán szülei magukkal vittek Németországba. Néha úgy élünk egymás mellett, mint két falevél. Egy ideig még egymás mellett ülünk, egyazon ág leveleiként, aztán jön egy őszi szélfúvás, és szanaszét szór minket, hogy útjaink soha többé ne kereszteződjenek. De néha, jótékony szelek híriül hozzák, hogy a világba szétszórt falevél-testvéreink közül ki mire vitte. Megállunk a könyvesbolt kirakata előtt és büszkén kihúzzuk magunkat. Látjátok, azok a könyvek rólunk szólnak. Egy erdélyi testvérünk könyvei. Nobel díjat kapott értük. Úgy olvassuk e könyvek minden sorát, mintha saját életünk regényét olvasnánk. Ne félj hát, és mi sem félünk már, testvérünk, Herta Müller. Leterítjük zsebkendőnket a lépcsőre, s odaülünk egymás mellé.

Többé már nem vagyunk egyedül.

Veress Mária

Temesvár 1989 december KRÓNIKA

December 15. Temesvárott híre terjedt, hogy a Securitate előkészületeket tett Tökés László kila-
koltatására. A késő délutáni órákban gyülekezé-
nek hívei védőgyűrűbe fogták a parókiát.

December 16. A parókia őrzőinek száma
a nap folyamán tovább gyarapodott. A sötétedés
beállta után a belügyi alakulatok rátámadtak a tö-
megre. Behatoltak a parókiára, majd a templomba.
Tökés Lászlót tetteleg bántalmazták, majd feleségé-
vel együtt, külön-külön autóban, a Szilágy megyei
Menyőre hurcolták. Temesvár különböző pontjain
kisebb-nagyobb csoportok gyűltek össze, akik
Ceașescu-ellenes jelszavakat kiabáltak. A megyei
pártbizottság épülete előtt nagy tömeg gyűlt össze.

December 17. A tüntetők a kora délutáni
órákban a megyei tanács épülete elé vonultak. Szá-
muk elérte a 20–30 ezret. Összetépték a Ceașescu
képeket, címereket, vörös zászlókat. A Securitate
és a hadsereg karhatalmi alakulatai körülvették a
tüntetőket. A sötétedés előtt belelőttek a tömegbe.
Véres összecsapások után a tömeget szétverték.
A halottak száma: 258. A Securitate egységei a
temesvári kórházakból a lövést kapott halottakat
ismeretlen helyre szállították. Ceașescu a temes-
vári események miatt Bukarestben válságstábot hí-
vott össze. Személyes megbízottjaként Emil Bobu
látogatást tett Temesvárott, hogy „rendet tegyen”.

December 18. Ceașescu hivatalos látoga-
tásra Iránba utazott. A reggeli órákban a határállo-
mások olyan utasítást kaptak, hogy a román állam-
polgárokat ne engedjék ki az országból, a külföl-
diek beutazását pedig akadályozzák meg. Délután
az Opera előtti téren a tüntetők égő gyertyákkal az
előző nap halálos áldozataira emlékeztek. A Secu-
ritate és a hadsereg kivezényelt egységei belelőttek
a tömegbe. Hajtóvadászatot indítottak a menekülő-
k ellen. Tömeges letartóztatások kezdődtek Temes-
várott. Több mint tízezer embert börtönöztek be.
A Securitate tömeges kivégzéseket hajtott végre a
bebörtönzötteken. A holttesteket ismeretlen helyre
szállították.

December 19. Temesvárott statáriális bíró-
ságokat alakítottak. A hadsereg alakulatai teljesen
körülzárták Temesvárt. A városban csak a Securi-
tate és a rendőrség alakulatai maradtak. Constantin
Dascalescu miniszterelnök titokban Temesvárra
utazott. Románia-szerte hírek terjedtek el a temes-
vári megmozdulásokról.

December 20. Különvonattal katonaruhába
öltöztetett munkások érkeztek Craiovából Temes-
várra. Úgy tájékoztatták őket, hogy Magyarország
megtámadta Romániát, s az ország megvédésére
mozgósították őket. Temes megye egész területén
szükségállapotot rendeltek el. Gyülekezési tilalmat
és este 11-től kijárási tilalmat rendeltek el. Az esti
órákban Temesvárott százezres tömeg tüntetett.
Ceașescu hazaérkezett Iránból és esti televízió-
beszédében szólt a temesvári eseményekről. A tör-
ténket Románia megcsönkítésára, a szocializmus

szétzúzására irányuló olyan nemzetellenes, provo-
katív akciónak minősítette, amely mögött idegen
hatalmak állnak. Az esti órákban a magyar ügy-
vivőt, Rudas Lászlót a Román Külügyminisztéri-
umba kérték. A nap folyamán tüntetések voltak
Aradon, Kolozsvárott, Nagyváradon, Brassóban,
Nagyszebenben, Besztercén, Kürtösön, Konstan-
cában és Buzóban. A külföldi hírügynökségek
értesültek arról, hogy Tökés László életben van, s
Temesvárról a szilágysági Menyőbe szállították.

December 21. Temesvárott általános sztrájk
kezdődött. A Securitate-alakulatokat több helyről
visszavonták, s a város nagy része a felkelők ellen-
őrzése alá került.

Ceașescu a délelőtti órákra Bukarestben
tömeggyűlést hívott össze, ahol a temesvári lá-
zadókat akarta elítélni. A nagygyűlés résztvevői
azonban Ceașescu-ellenes jelszavakat kezdtek
el kiabálni s éltették a temesváriakat. A diktátor
megtartotta ugyan a beszédét, de menekülve volt
kénytelen elhagyni a teret. A karhatalmi alakula-
tok belelőttek a tüntető tömegbe. Szabályos csata
kezdődött a Palota téren, amely hamarosan egész
Bukarestre kiterjedt. Éjfélre úgy tűnt, hogy a
Ceașescu-hű katonai, rendőri és Securitate-erők
fölénybe kerültek. A diktátor a televízióon keresztül
az ország megvédésére szólította fel Románia la-
kóit. Országszerte gyülekezési és kijárási tilalmat
rendeltek el. Ennek ellenére a nagyobb városokban
a Ceașescu-ellenes tüntetések tovább folytatódtak.
A Romániai Magyarok Demokratikus Szövetsége
Kolozsvárott nyilatkozatot tett közzé, amelyben
közölte, hogy a romániai magyarok támogatják a
forradalmat és követelik nemzeti jogaik tiszte-
letben tartását.

December 22. Bukarestben a gyárak dolgo-
zói sztrájkba léptek. A tüntetők a belvárosba vonul-
tak s követelték Ceașescu leváltását. Ceașescu a
reggeli órákban, elnöki rendelettel az egész ország-
ban rendkívüli állapotot vezetett be. Kivégeztette
az ellenszegülő Vasile Milea nemzetvédelmi mi-
nisztert. A tüntető tömeg fél háromkor elfoglalta
a televízió épületét, s a Szabad Román Televízió
megkezdte rendkívüli adását, amelyet hamarosan
átvett a Magyar Televízió, majd a világ több té-
vétársasága. A forradalom irányító központjává a
stúdió vált. A tömeg elfoglalta a Securitate üresen
maradt központját, majd Ceașescu rezidenciáját.
A diktátor és felesége elmenekültek. Pár óra múlva
azonban a felkelők fogságába kerültek, akik titkos
helyen tartották fogva őket. Megalakult a Nemzeti
Megmentési Front Tanácsa, amely Ion Iliescu-t vá-
lasztotta meg elnökének, tagjai közé Tökés Lászlót
is delegálták. A Román Hadsereg több alakulata
átállt a forradalom oldalára. A Ceașescu-hű elit
és kommandós egységek ellentámadásba kezdtek.
Súlyos harcok kezdődtek a Román Televízió épü-
letéért és más stratégiai fontosságú pontokért. Éjfél
előtt Ion Iliescu a televízióban beszédet mondott.
Bejelentette, hogy eltörlik az egypártrendszer, s
tavasszal demokratikus választásokat tartanak,
tisztletben tartják a nemzeti jogait.

Temesvárott két tömegsírt találtak, amelyek-
be a Securitate a kivégzetteket temette. Közlük,
hogy az áldozatok száma országszerte 4600.

A délutáni órákban megnyílt a román–ma-
gyar határ, megindultak a magyar segélyszállítmá-
nyok a határ menti városokba: Nagyváradra, Arad-
ra és Temesvárra. Az esti órákban a Tökés Lászlót
őrző Securitate-katonák elmenekültek Menyőről, s
a lelkes visszakarta szabadságát.

December 23. Tökés László istentiszteletet
tartott Menyőben. Országszerte különleges terror-
különítmények támadták a stratégiai fontosságú
helyeket, a forradalom győzelmét éltető tömeget.
Aradon egy orvtámadó végzett Tóth Sándor hód-
mezővásárhelyi gépkocsivezetővel, aki egy magyar
segélyszállítmánnyal érkezett a városba.

Temesvárott az Opera előtt több tízezres tö-
meg éltette a forradalmat. A Securitate belelővetett
a tömegbe. A román hadsereg lőszerkészletei – kü-
lönösen Bukarestben – kimerültek.

December 24. Iliescu fegyverszünetet ren-
delt el, de a Securitate-csoportok nem adták meg
magukat. Stúdióból közvetíti adásait az eddig
illegálisan működő temesvári rádió. Megkezdte
adásait a temesvári televízió. Kolozsvárott ismét
megindult a magyar nyelvű rádióadás.

December 25. A harcok tovább folytatódtak.
Az esti órákban a Szabad Román Televízió közölte,
hogy rendkívüli bírósági eljárás keretében halálra
ítélték és kivégezték Ceașescut és feleségét.

December 26. A kora délutáni órákban a
televízióban bemutatták a Ceașescu házaspár
kivégzéséről készített filmet. Ennek hatására a har-
cok hevessége alábbhagyott. Petre Román vezeté-
sével megalakult az új román kormány.

December 27. A harcok országszerte tovább
folytatódtak. Tökés László román nyelvű beszédet
mondott a bukaresti televízióban. A Magyar Nép-
hadsereg repülőgéppel élelmiszer- és gyógyszer-
szállítmány érkezett Bukarestbe.

December 28. A harcok fokozatosan elcsen-
desedtek. Megalakult a Román Demokrata Párt és
a Nemzeti Keresztény Parasztpárt.

December 29. Közzétették a Nemzeti Meg-
mentési Front 145 tagjának és 11 tagú végrehajtó
bizottságának névsorát. Románia új államformája:
köztársaság. Horn Gyula magyar külügyminiszter
Bukarestbe érkezett.

December 30. A harcok az egész országban
elcsendesedtek. Megkezdődött a Ceașescu-rend-
szer idején hozott rendeletek visszavonásának
folyamata.

December 31. Kinevezték a román rádió és
televízió új vezetőit. Ion Iliescu közölte, hogy Ro-
mániában eltörlték a halálbüntetést.

*

1990. január 16. Tökés László visszaérke-
zett Temesvárra. Hans-Dietrich Genscher az NSZK
alkancellárja és külügyminisztere a parókiáján és
gyülekezetének templomában látogatta meg Tökés
Lászlót, azon a helyen, ahol 1989. december 15-én
a Ceașescu-rendszert eltörlő román forradalom
megkezdődött.

Hóvári János temesvári krónikáját
az Internetről tallóztuk.

Szente Imre

RADNÓTI MIKLÓS 1909-1944

*Erőszakos, rút kiseded voltam én,
ikret szülő anyácska, – gyilkosod!
öcsémet halva szülted-é,
vagy élt öt percet, nem tudom,
de ott a vér és jajgatás között
úgy emeltek föl a fény felé,
akár egy győztes kis vadállatot,
ki megmutatta már, hogy mennyit ér:
mögötte két halott*

– írja *Huszonnyolc év* című születésnapjára írt versében Radnóti Miklós 1937-ben. Májusban volt születésének századik évfordulója; ha kissé megkésve is, emlékezzünk róla, sorsáról és költészetéről.

Idézett verse a férfivá s költővé érett ember önvádja-önkínzása. Gyermekkorában azonban még nem tudott árvaságáról, mostoháját Ilkát hitte anyjának, aki őt fiaként szerette, nem kevésbé, mint pár év múlva született saját Ágicáját. Apjuk, Glatter Jakab kereskedelmi utazó nemigen ért rá gyermekeivel foglalkozni, anyjuk várta haza őket az iskolából a pesti lakásba, vitte nyaralni őket az erdélyi Dévára, ahol öccse gazdatiszt volt. „Gyermekkorom termékeny emlékei, nyelvi emlékei is ehhez az uradalomhoz kapcsolódnak” – emlékszik vissza Radnóti, aki kezdetben csak verseit jegyezte e néven; apja ugyanis a felvidéki Radnóton* született. A jámbor apa az ősök izraelita vallásában nevelte volna gyermekeit, ám a munkásmozgalomban aktív marxista anya hatása erősebbnek bizonyult. A világháború vége felé a 8-9 éves kisfiú akaratlan tanúja volt egy katonaszökevény kivégzésének a mai Kossuth-téren; egy életre sokkolta e látvány.

1921-ben az apa hirtelen halála szétszórta a kis családot: Grósz Dezső, Radnóti holt anyjának öccse, gyáros és sikeres üzletember vette át a tizenkét esztendőes fiú nevelését, iskoláztatását. Utódjának s örökösének szánta unokaöccsét, reáliskolákba járatta, Csehországba küldte technológiára, majd gyakornoknak vette föl pesti textilgyárába. Hamarosan be kellett azonban látnia, hogy gyámfiának sem érzéke, sem hajlama az üzleti élethez; elhanyagolja hivatalát s ha ott ül is olykor, számoszlopok helyett verseket ír, vagy különbözeti vizsgákra készül, hogy gimnáziumi érettségivel fölvegyék az egyetemre.

1930 őszén iratkozott be Szegeden a magyar-francia szakra. Első verseskötete is ebben az évben jelent meg: a *Pogány köszöntő* jó kritikát kapott – költőnek tudta magát. „Asszonya” is volt már: jövődöbelije Fanni – „Fifi” – a parlament gyorsíró iskoláját vezető Gyarmati Dezső lánya, frissen végzett tanítókisasszony. Már négy éve szerették egymást, de még öt évet kellett várniuk a hivatalos házasságkötéssel, mert származása miatt költőnk még tanári diplomával a kezében sem kaphatott állást.

Amilyen kelletlenül érkezett Szegedre, olyan gyümölcsöző volt négy éves ott tartózkodása. A „szegedi gondolat” konzervatív neobarokk városának egyetemén meglepően liberális légkör uralkodott. Trianon szinte kiürítette a kolozsvári egyetemet, kitűnő tanerők költöztek Szegedre. A legnagyobb hatással azonban Sík Sándor volt a fiatal magyarszakosokra, papköltő, középkori latin himnuszok kiváló fordítója, a modern költői áramlatok ismerője, Ady költészetének értője s elfogadtatója. A hallgatók soraiból szervezkedő „szegedi fiatalok” csoportja örömmel fogadta be, foglalkoztatta Radnótit. „Falujárásai-kon” a tanyák anyagi-szellemi nyomorban élő népét karolták föl, fejtágító előadásokat tartottak a szegedi munkásotthonban. Élénk kapcsolatban voltak az erdélyi fiatal írókkal, akik akkoriban több szellemi szabadságot élveztek a hazaiaknál: sem cenzor sem ügyész nem böngészte, mit s hogyan írnak. „Drága emberek ezek” – számol be Radnóti Fífinek az erdélyi írók látogatásáról 1931 tavaszán – „összetegezödtünk, összeleplegtünk. Olyan összeborulás volt ez. Különösen Áronka, ahogy neveztem, ő meg Miklóskának engem. Egyike a legpompásabb fejeknek. Mintha egy novellájából lépett volna ki, vagy a Szűzmáriás királyfiból. Most a „Címeresek” c. kommunista regénye jelent meg, és egy pompás izgatónovellát olvasott föl a Bethlen körben is este...”

Egy korábbi hasonló látogatás, melyen Radnóti nem volt jelen, botrányba fullt. Tamási Áron akkor *Rendes feltámadás* c. novelláját olvasta föl, s az irredenta szólásokra éhes keresztény-nemzeti közönség egy része Szeged püspökével az élén tüntetően elhagyta a termet.

Mint Attila s korábban Ady, Radnóti is „nehezen tűri a csendet”: *Minden alszik itt ... fizessetek nekem két erős cipőt és elmegyek napnak Indiába sütni, hol fehér uccákon reggel a lázadás szalad, szép rőt haján a fiatal tömegekkel, vagy elmegyek fényleni hónap az erdélyi tetőkre, hol balladák himzett szoknyáit fújja feketén éjjel a szél, mert szél se fúj itt már...*” Szél se fúj itt már” – a vers címe. Lehet, hogy fölmerült benne a gondolat, hogy áttelepül Erdélybe, úgy megirigyelte a fene jó dolgukat... Hogy is sejthette volna, micsoda böjtje lesz hamarosan e szólás-szabadságnak!

Ha van ideje s pénze, Nagyváradra is átjár olykor Ilka „anyja” és Ágnes húga látogatására; oda költöztek a család felbomlása után. Húga is költő már, közönséget toboroz bátyja számára egy-egy esti rendezvényre. A háború végén majd e közeli rokonok sorsa is beteljesedik egy német haláltáborban.

A „szegedi fiatalok”, köztük Radnóti nem a halálra, nem is reformokra, mint Németh László, hanem, mint József Attila, forradalomra vannak felajzva. Ennek szolgálatára írja verseit, rendezi kötetbe, melynek az *Újmódi pásztorok éneke* címet adja. Az „újmódi pásztorok”, akárcsak első kötete „pogányai”, a hön várt forradalom hívei. Ezt persze az éber cenzor és ügyész is megérti, talál is ürügyet a kötet példányainak elkobzására s a költő perbefogására. Kis híján ő is úgy jár, mint Attila, csak tanárai jóindulata, Sík Sándor közbenjárása menti meg a kizárástól.

* felvidéki Radnót: = Nemesradnót, szlovákul Radnovce. Falu Rimaszombattól keletre.

Első vakációján két hónapot töltött Párizsban egy barátja jóvoltából, aki megosztotta vele szűk szobáját. Az Ady-nemzedék Párizs-romantikája helyett e fiatalokat a szegény prolinép s a „gyarmati világkiállításra” fölsereglett színes népcsoportok folklórja, jelene s jövője érdekelte.

Pipacs c. verse jó példa arra, mint fonódik harmonikus egységbe a fiatal Radnóti költészetében a szerelem s a társadalmi-politikai céltudatosság:

*Az asszonyom pipacsot lát
és füttyent nekem az úton át,
s hogy visszafüttyentek, lehajol.*

*Két ujja végigcsúszik a szár
szőrén s a fű közt megáll. És már
kezeben lángol a lenge virág.*

*Újra füttyentek: füttyömbe boldog
madár füttye vág, s ő mosolyog:
Pipacspirossal zendüljön a világ!*

E hetyke optimizmusnak azonban nyoma sincs már három év múlva 1936-ban, a berlini olimpia évében:

*Járkálj csak, halálraítélt!
bokrokba szél és macska bútt,
a sötét fák sora eldőlt
előtted: a rémülettől
fehér és púpos lett az út.*

*Zsugorodj őszi levél hát!
zsugorodj rettentő világ!
az égről hideg sziszeg le
és rozsdás, merev füvek
ejtik árnyuk a vadlibák.*

*Ó, költő tisztán élj te most,
mint a széljárta havasok
lakói és oly büntelen,
mint jámbor, régi képeken
pöttömnyi gyermek Jézusok.*

*S oly keményen is, mint a sok
sebtől vérző, nagy farkasok.*

Lenyűgöző szürrealista képek: bokorba bújt szél és állat; dominóként egymásra dőlő fák sora; holtfehérre vált, rémülettől felpúposodott út; őszi levélként összezsugorodó világ fejezi ki a költő megrendülését, amikor huszonhét évesen rádöbben „halálraítélt” voltára. Egyben hangot vált költészete: háttérbe szorulnak az öncélú kísérletek, a kihívó polgárpukkasztás, a proletkult sablonjai – új feladatra szólítja fel költő-önmagát: szembenézni a korral, melybe beleszületett. Öt év múlva, már halálközelben írt *Töredéke* egyenes folytatása a *Járkálj csak, halálraítélt!*-nek:

*Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,*

*s míg balhitekben hitt s tajtékozott téveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor besúgni érdem volt s a gyilkos,
az áruló, a rabló volt a hős, –
s ki néma volt netán s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlölték, akár a pestisest.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor ki szót emelt, az bújhatott,
s rághatta szégyenében ökleit, –
az ország megvadult s egy rémes végzetten
vigyorgott vértől és mocsoktól részegen.*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor gyermeknek átok volt az anyja,
s az asszony boldog volt, ha elvetélt,
az élő irigylé a férges síri holtat,
míg habzott asztalán a sűrű méregoldat...*

*Oly korban éltem én e földön,
mikor a költő is csak hallgatott,
és várta, hogy talán megszólal újra –
mert méltó átkot itt úgysem mondhatna más, –
a rettentő szavak tudósa, Ésaías...*

Magyar hazájának címezi-e a halálraszánt a vádat a „megvadult országról” írt sorokban, mint némelyek rosszhi szeműen ránk idézgetik? Aligha. Hisz az ugyancsak 1944-ben írt *Nem tudhatom...* c. „szerelmes földrajz” világosan rácsúfol e föltevésre. Ezt olvassuk a meghitt részletek: Vörösmarty Mihály, gyermekek, anyókák, kutyusok gyöngéd felsorolása után: *Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép, / s tudjuk, miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép, / de élnek dolgozók itt, költők is büntelen és csecsszopók, akikben megnő az értelem...* stb. Miért vadultunk volna el januártól májusig? Talán mert márciusban megszálltak a németek? A vérgőzös elvadulás csak októberben kezdődött a nyilas-uralommal, s csak annak pribékjeire korlátozódott.

A haláltudat nem bénította meg, ellenkezőleg: kiteljesítette Radnóti költői erejét. Műfordítóként is a legkiválóbbak közé tartozik. Vas Istvánnal osztozkodtak Apollinaire versein. Gyönyörű a *Kikericsek* című vers Radnóti fordításában: *Most mérget hajt a rét s virágzik késő őszi / legelget a tehén / s lassan megmérgeződik / kikericsek virítanak kékek és lilák / álmos szemed olyan mint itt ez a virág / mint szirmuk fodra kéklő s kék akár az ősz itt / s szemedtől életem lassan megmérgeződik...*

A műfordítás és a házitanítószkodás maradt neki, mert a rádió-félórákat és a gyorsíró iskola nyelvtanóráit már elveték tőle.

Háborús megpróbáltatásai 1940. második felében munkaszolgálatra való behívással kezdődtek. A behívottak feladata a Carol-vonal szegesdrótakadályainak és aknazárainak felszámolása volt a visszacsatolt Erdélyben. A bánásmód még az emberi türes és méltóság határain belülnek mondható: az utász-század mellé beosztva még katonáknak érezhették magukat. A basáskodó altisztektől elszenvedett „kitolások” olya-

nok csak, amilyenekben nekünk, Szálasi karpaszományos újoncainak is részünk volt négy év múlva, 1944 őszén. Őket is parasztházaknál szállásolták el; Radnótinak alkalma nyílt az egyszerű s jólelkű román falusi nép közelebbi megismerésére. Csomagot, látogatót kaphatnak, időnkint eltávozást is a közeli városba, ahol felesége rokonainál költönek egy meleg fürdő és bőséges vacsora után újra embernek érezhette magát. Nem viselte meg túlságosan a Carol-vonalat követő „ráadás”, a kéthetes tasnádi büntetőtábor sem: naplója tanúsága szerint egy pillanatra sem szakadt el Pesttől, otthonától, rokonaitól; követi s regisztrálja a politikai és irodalmi eseményeket.

Másfél esztendő „kegyelmi ideje” után azonban 1942 közepe táján szigorodik a zsidók kirekesztése. Új munkaszolgálatában Radnóti katonasípkát visel, de már sárga karszalagot is. Egysége Várad és Szilágysomlyó körzetében erdőirtást végez, a nehéz munkát és az oda-vissza gyaloglást megtoldják nekik még külön fegyelmezőgyakorlatokkal is, s minden ok nélküli zaklatással: savanyúcukor, aprópénz, könyv és írószerszám elkobzásával, magánzárkával. Radnótit ráadásul állandó fogfájás kínozza. Október közepén egy hadiüzembe, a hatvani cukorgyárba viszik őket. Répa- és szénlapátolás a végkimerülésig, állandó fenyegetéssel, hogy a „szabotálókat” az ukrajnai frontra viszik. A költő fiatal testi-lelkijére a viszontagságok nem törnek meg: felesel a felügyelőkkel, társaiban is tartja a lelket. A tilalmat megszegve hosszú jegyzeteket készít, verset azonban kínlódva ír, hónapokon át ugyanazt. Végre Pestre viszik őket november 20. körül; ott löszeres ládák gyártása a feladatuk. Időnként eltávozást is kaphatnak, éjszakára azonban vissza kell térniük a körletbe. Kivétel karácsony, ezt otthon tölthetik. Gyárimunkában s lödörgésben telik el 1943 tavasza is. A költőn egyre inkább erős-
vesz a reménytelenség érzése: jönnek a hírek Ukrajnából, hogy ez is, az is elesett barátai közül. Beteljesedni érzi a maga sorsát is. Nincs kedve már a napló folytatásához sem. *À la Recherche* című hexameterében már élete utolsó állomáshelyén, „jajjal teli Szerbia ormán” idézi fel baráti körét, a hangulatos borozgatásokat:

Radnóti Miklós és felesége, Gyarmati Fanni

*Régi szelíd esték, ti is emlékké nemesedtek!
Költőkkel s fiatal feleségekkel koszorúzott
tündöklő asztal, hova csúszol a múltak iszapján?
hol van az éj, amikor még vígan szürkebarátot
ittak a fürge barátok a szépszemű karcsu pohárból?
Verssorok úsztak a lámpák fénye körül, ragyogó zöld*

*jelzők ringtak a metrum tajtékos taraján és
éltek a holtak s otthon voltak a foglyok, az eltűnt
drága barátok, verseket írtak a rég elesettek,
szívükön Ukrajna, Hispánia, Flandria földje.*

*...Hova tűntek a bölcs borozások?
szálltak a gyors behívók, szaporodtak a verstöredékek,
és szaporodtak a ráncok a szépmosolyú fiatal nők
ajka körül s szeme alján; elnehezdedtek a tündérléptű
leányok a háboru hallgatag évei közben.*

De nemcsak a múltat idézi, beszámol a sivár jelenről is feleségének s persze nekünk:

*Ékezetek nélkül, csak sort sor alá tapogatva,
úgy írom itt a homályban a verset, mint ahogy élek,
vaksin, hernyóként araszolgatván a papíron;
zseblámpát, könyvet, mindent elvettek a láger
őrei s posta se jön, köd száll le csupán barakunkra.*

*Rémhírek és férgek közt él itt francia, lengyel,
hangos olasz, szakadár szerb, méla zsidó a hegyekben,
szétdarabolt, lázas test s mégis egy életet él itt –
jó hírt vár, szép asszonyi szót, szabad emberi sorsot...*

*Este van, egy nappal rövidebb, lásd, újra a fogság
és egy nappal az élet is. Alszik a tábor. A tájra
rásüt a hold s fényében a drótok újra feszülnek,
s látni az ablakon át, hogy a fegyveres őrszemek árnya
lépdel a falra vetődve az éjszaka hangjai közben.*

*Alszik a tábor, látod-e drága, suhognak az álmok,
horkan a felriadó, megfordul a szűk helyen és már
újra elalszik s fénylik az arca. Csak én ülök ébren,
féligszátt cigarettát érzek a számban a csókod
íze helyett, és nem jön az álom, az enyhétadó, mert
nem tudok én meghalni se, élni se nélküled immár.*

(Hetedik ecloga, 1944. július)

A legszebb szerelmes versét augusztus-szeptemberre datálta: *Levél a Hitveshez* a címe.

*A mélyben néma, hallgató világok,
üvölt a csönd fülemben s felkiáltok,
de nem felelhet senki rá a távol,
a háborúba ajult Szerbiából,
s te messze vagy. Hangod befonja álmom –
s szívemben nappal újra megtalálom –
hát hallgatok, míg zsong körém felállván
sok hűvös érintésű büszke páfrány.*

*Mikor láthatlak újra, nem tudom már,
ki biztos voltál, súlyos, mint a zsoltár,
s szép mint a fény és oly szép mint az árnyék,
s kihez vakon, némán is eltalálnék,
most bujdokolsz a tájban és szememre
belülről libbensz, így vetít az elme;
valóság voltál, álom lettél újra,*

kamaszkorom kútjába visszahullva

féltékenyen vallatlak, hogy szeretsz-e?
s hogy ifjúságom csúcsán, majdan, egyszer
a hitvesem leszel – remélem újra
s az éber lét útjára visszahullva
tudom, hogy az vagy. Hitvesem s barátom, –
csak messze vagy! Túl három vad határon.
S már őszül is. Az ősz is ittfelejt még?
A csókjainkról élesebb az emlék;

csodákban hittem s napjuk elfeledtem,
bombázórajok húznak el felettem;
szemed kékjét csodáltam épp az égen,
de elborult s a bombák fönt a gépben
zuhanni vágytak. Ellenükre élek, –
s fogoly vagyok. Mindent, amit remélek
fölmértem s mégis eltalálok hozzád;
megjártam érted én a lélek hosszát, –

s országok útjait; bíbor parázson,
ha kell, zuhanó lángok közt varázslom
majd át magam, de mégis visszatérek;
ha kell szívós leszek, mint fán a kéreg,
s a folytonos veszélyben, bajban élő
vad férfiak fegyvert s hatalmat érő
nyugalma nyugtat s mint egy hűvös hullám:
a 2x2 józansága hull rám.

Az önmagát meggyőzni elszánt lélek konok zsoltározása; a lassú jambusok monotóniája; a görcsösen egymásba kapaszkodó rímpárok: íme, ezek adják e mesteri költemény varázsát.

Ősz elején a németek fölszámolták a lágert és foglyaikat Erőltetett menetben magukkal hurcolva vonultak vissza az oroszok elől...

Bolond, ki földre rogyván fölkél és újra lépked,
s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet,
de mégis útnak indul, mint akit szárny emel,
s hiába hívja árok, maradni úgyse mer,
s ha kérdezed, miért nem? még viasszól talán,
hogy várja őt az asszony s egy bölcsőbb, szebb halál.
Pedig bolond a jámbor, mert ott az otthonok
fölött régóta már csak a perzselt szél forog,
hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa,
és félelemtől bolyhos a honni éjszaka.

Ó hogyha hinni tudnám: nemcsak szívemben hordom
mindazt, mit érdemes még, s van visszatérni otthon;
ha volna még! s mint egykor a régi hűs verandán,
a béke méhe zöngne, míg hűl a szilvalekvár,
s nyárvégi csönd napozna az álmos kerteken,
a lomb között gyümölcsök ringnának meztelen,
és Fanni várna szőkén a rőt sövény előtt,
s árnyékot írna lassan a lassú délelőtt, –
de hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!
Ne menj tovább, barátom, kiálts rám! s fölkelek!

– olvassuk s nem győzzük eléggé csodálni a lelkiert,

mellyel költőnk, áldozat-mivoltán fölülkerekedve, e szörnyme-
net ájult szüneteiben a zubbonya zsebében hordott gyűrött
füzetbe rója helyszíni tudósításait – szinte még saját halálát
is megörökítve:

Mellézuhanam, átfordult a teste
s feszes volt már, mint húr ha pattan.
Tarkölövés. – Így végzed hát te is, –
súgtam magamnak, – csak feküdj nyugodtan.
Halált virágzik most a türelem. –
Der springt noch auf, – hangzott fölöttem.
Sárral kevert vér száradt fülelem.

Szentkirályszabadja, 1944. október 31. – írta oda a he-
lyet és dátumot utolsó verse alá. A szépnevű falu Veszprém
és a Balaton közt fekszik, onnan még jó ötven km észak felé
a Győr melletti Abda, ahol az út egyenesen nyugatnak, Né-
metország felé tart már, háttal az otthonnak, Fanninak. Nem
bírt tovább? Fellázadt, esetleg többedmagával? Huszonket-
tőt végeztek ki az út szélén, hányták közös sírba őket. Mikor
hetek múlva föltárták a sírt, Radnóti holttestét a versesfüzet
alapján azonosították. *Tajtékos ég* címmel adták ki ezt a pos-
tumus kötetet a „felszaba-dulás” után.

Hadd zárjam ezt a hosszúra nyúltságával is igen hézag-
os megemlékezést egy remekével, mely fanyar mondanivalója
ellenére szelíd humorát szemlélteti:

ZSIVAJGÓ PÁLMAFÁN

Zsivajgó pálmafán
ülnék legszívesebben,
didergő földi testben
kuporgó égi lélek.
Tudós majmok körében
ülhetnék fenn a fán
és éles hangjuk fényes
záporként hullna rám;

tanulnám dallamuk
és vélük zengenék,
csodálkoznék vidáman,
hogy orruk és faruk
egyforma kék.

És óriás nap égne
a megszállt fák felett,
s szégyenleném magam
az emberfaj helyett;

a majmok értenének,
bennük még ép az elme, –
s talán ha köztük élnék,
nekem is megadatnék
a jó halál kegyelme.

(1944 április 5)

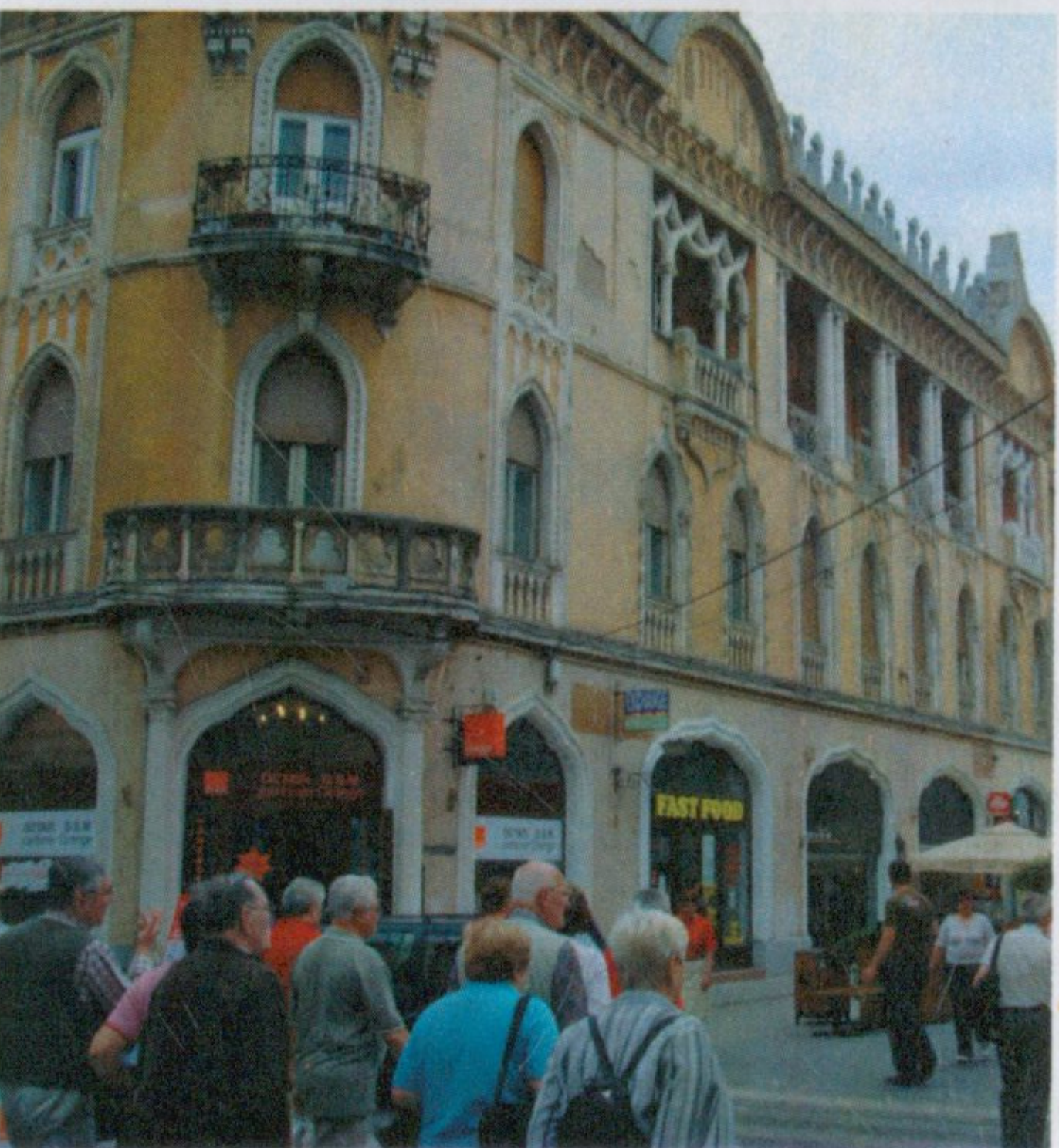

ERDÉLY

Képes beszámoló egy 2009-es erdélyi kirándulásról

NAGYVÁRAD - utunk első állomása - a magyar történelemben századokon át döntő szerepet játszott. Monostorát I. (Szent) László Árpád-házi király (1046-1095) alapította a még ma is álló vár területén. 1106-ban itt helyezték el őt magát is örök nyugalomra. 1241-ben a tatárok feldúlták a várost. Az eseményről Rogerius spalatói püspök számolt be Carmen Miserabile (Siralmas ének) c. művében. Nevét ma Váradon városnegyed őrzi. Itt volt kanonok Janus Pannonius, itt volt püspök Vitéz János (1445-1465), itt volt várkapitány Rhédey Ferenc, és fia, aki erdélyi fejedelem lett. 1474-ben Ali szendrői bég kifosztotta a várost, de a várat bevenni nem tudta. 1514-ben Dózsa parasztserege is hiába ostromolja. Várad szülöttje Pázmány Péter (1570-1637) esztergomi érsek (1616), a magyar ellenreformáció nagy alakja, a Nagyszombati Egyetem alapítója (1635). Váradot a törökök 1598-ban sikertelenül ostromolták, s mert 1613-1629 között Bethlen Gábor megerősíti a várat, majd csak 1660-ban, 44 napi ostrom után sikerült a törököknek bevenniük azt. Ekkor semmisült meg a város, benne a székesegyház, a királyi szobrok és Szent László lovasszobra is. Várad 1692-ben szabadult fel a török alól. Ezt követően a nagy újrakezdés időszaka következett. Többek között ekkor építettek az új székesegyházat (1752-1780) és a

püspöki palotát is (1762-1777). A Körös partján áll a nagyvárad születésű Szacs-vay Imre jogász szobra, akit a Habsburg-ház trónfosztását kimondó debreceni Függelenségi Nyilatkozat megírásáért 1849. október 24-én kivégeztek. Itt állt át a cári hadseregből a magyar szabadságharcosok mellé Rulikovszky Kázmér lengyel dzsidás százados, akiről Váradon temetőt neveztek el. 1900-tól kezdve Nagyvárad a magyar irodalmi élet egyik csomópontjává vált. Egy ideig itt éltek és alkotottak Ady Endre, Juhász Gyula és Babits Mihály, s itt alapították a Holnap antológiát (1908). A századfordulón a város jelentős szecessziós épületekkel gazdagodott, s a kortársak méltán nevezték el „Pece-parti Párizs”-nak.

A képeken: középen a Székesegyház, balra egyházi zászlók ill. a rkat. Püspöki palota; jobbra Szent László hermája, ill. a Kanonok-sor, alattuk a Sas-palota galériája; egy szecessziós palota a sétálóutcán, végül a várost átszelő Sebes-Körös.

A török-tatár dúlások következtében boltívei beomlottak, ezért 1705-ben festett kazettás mennyezetet kapott. Újabb részeit Umling Lőrinc festő készítette. A kőből faragott szószerk Sipoš Dávid kidei kőfaragó mester XVIII. századi alkotása, melyet Drág község lebontott református templomából menekítettek ide.

KIRÁLYHÁGÓ - Utunk a tulajdonképpeni Erdély kapujának számító 580 m magas Királyhágón vezet át. Itt vonult csapataival Szent László király az Erdélybe betörő úzok (fekete kunok) ellen vívott kerlési csatába (1068). Itt verte vissza Czech tábornok Puchner osztrák hadvezér támadását 1848-ban. Itt tartotta a frontot a románokkal szemben a Szotyori Nagy Pál ezredes vezette székely hadosztály 1918 decemberétől 1919 tavaszáig. Át-hajtunk Csucsán, ahol az országút fölötti kastélyban *Ady Endre* is lakott feleségével, Boncza Bertával (ma Goga-kastély). Elhajtunk a XIII. században épült Sebesvár alatt is. Itt ömlik a Sebes-Körösbe a Kalota patak. Kalotaszeg határán járunk, s annak központjában állunk meg.

A jobb felső képen a Tordai hasadék, alatta Torockó a Székelykövel. Lent **TOROCKÓSZENTGYÖRGY** unitárius templomának tornya a felekezet jelmondatával: „Egy az Isten.” A papilakban született *Brassai Sámuel* (1797-1897) nyelvész, filozófus, természettudós, „az utolsó erdélyi polihisztor”, Foglalkozott földrajzzal, történelemmel, matematikával, algebrával, űrtannal, statisztikával, közgazdaságtannal, állat- és növénytannal, földtannal, zeneelmélettel, esztétikával, bölcsellett, műkritikával. Beszélte a nyugati nyelveket, értett oroszul, szanszkritül, törökül és héberül. 1841-es tanügyi reformja során az oktatás nyelve a latin helyett a magyar lett. Halála előtt vagyonát és könyvtárát az unitárius egyházra hagyta.

BÁNFFYHUNYAD a honfoglalás óta létezik. 1330-tól a Bánffyak birtoka volt. Mai református temploma 1307-ben Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére épült. Középső része román stílusú, gótikus szentélyét Mátyás idejében, 1483-ban építették a Bánffyak. Zömök tornya a XV-XVI. század fordulóján épült. A középső hegyes toronysisakot négy fiatorony veszi körül, alattuk védőfolyosó van.

TOROCKÓ - Kalotaszeg fölött magasodik az Erdélyi Szigethegység, egyik legmagasabb pontjával, a Vigyázóval (Vlegyásza). A hegység délkeleti nyúlványát Torockói hegységnek nevezik. Ennek is északi csücskében húzódik meg a névadó Torockó egykori bányaváros (ma község), fölötte a Székelykövel, s még keletebbre a **TORDAI HASADÉK**.

KOLOZSVÁR - Erdély fővárosa. A panorámakép közepén a Szent Mihály templom, tőle jobbra a piaristák kettős tornyú temploma látszik, mögötte a legendás Házsongárdi temető, nagy erdélyi magyarok pihenőhelye. A kép előterében az óvári ferences templom és téglavörös homlokzatú kolostora áll, tőle balra a lutheránusok temploma. A háttérben a Farkas utcai református templom látszik.

Alant Kolozsvár legrégebbi emeletes háza, - az 1440-es években Méhfi Jakab szőlősgazda tulajdona. Az emléktábla szerint Szilágyi Erzsébet itt szülte meg fiát, Hunyadi Mátyást, 1443. március 27-én.

Középen a ferencrendi kolostor épülete látható. A XI. században itt állt a város első temploma és kolostora, mely a tatárjárás során elpusztult. A ma látható XV. századi gótikus épület együttes Hunyadi János támogatásával épült.

A piarista templom a város első barokk épülete. Eredetileg a jezsuita rend használatára, 1724-ben készült el. Miután XIV. Kelemen pápa a jezsuita rendet eltörölte (1773), Mária Terézia a templomot a Kegyes Tanítórendnek, a piaristáknak adományozta.

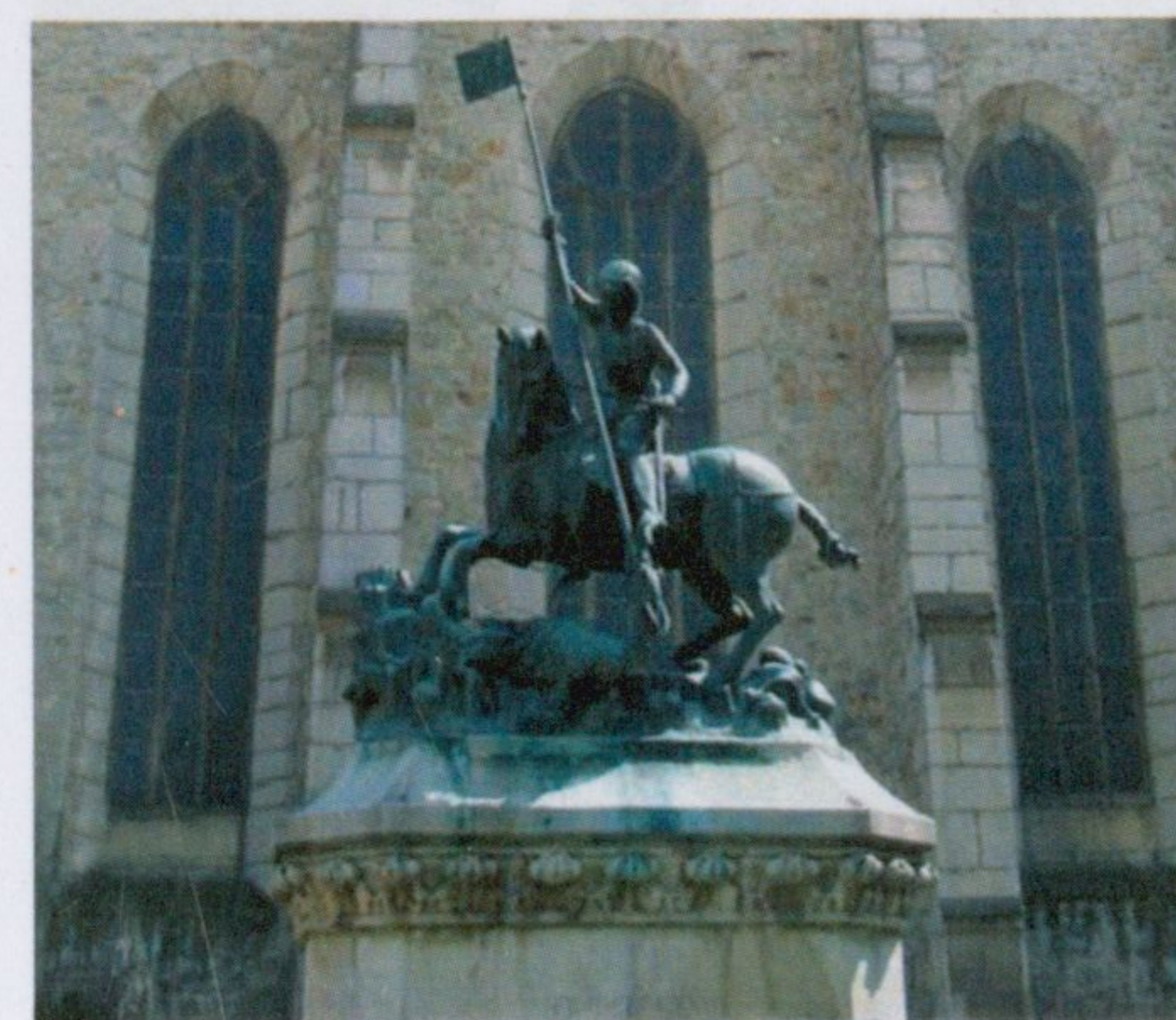

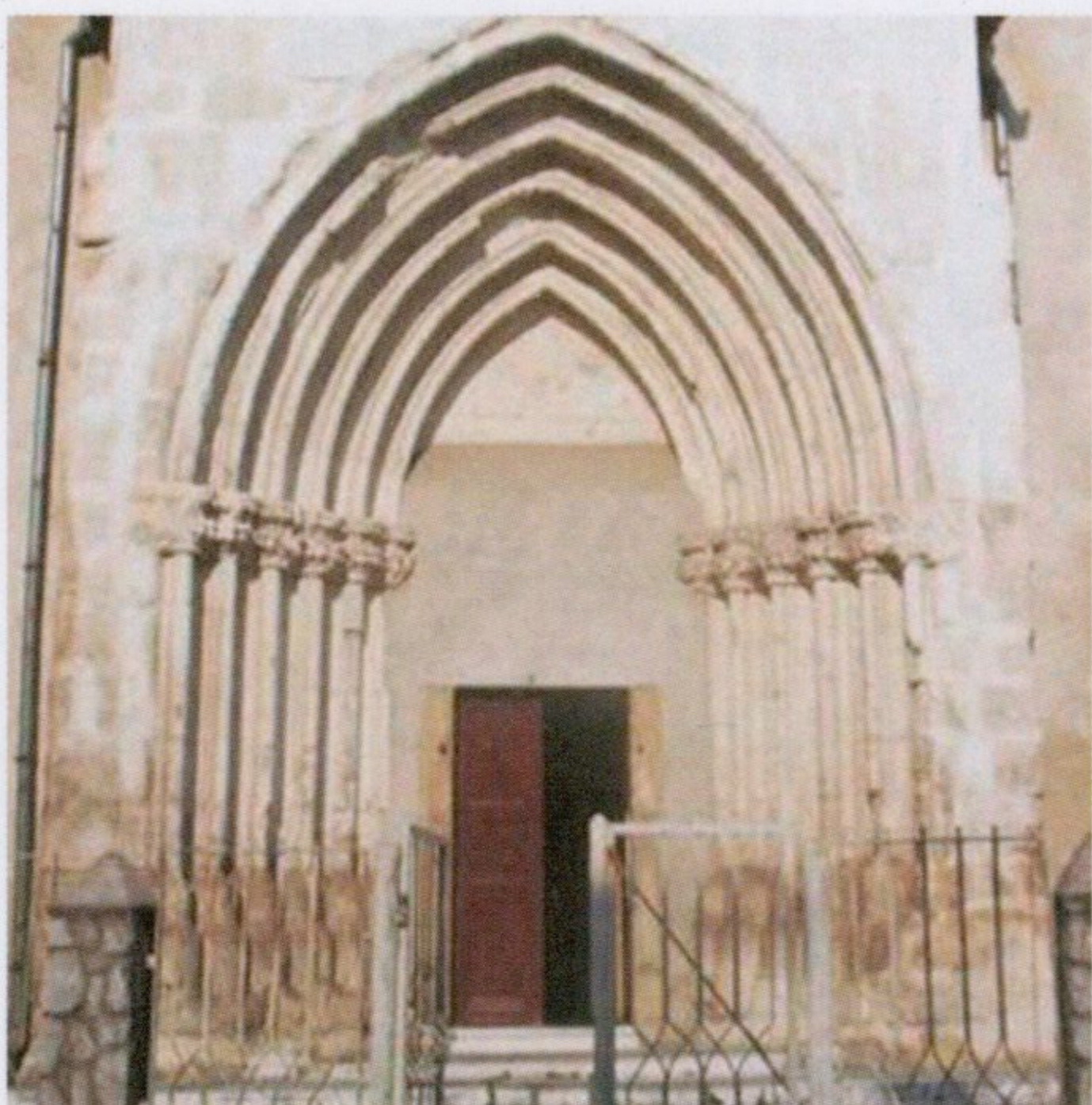
A Szent Mihály templom 1316-1444 között épült. Eredeti tornya helyett 1837-1862-ben újat emeltek, mely 80 méterrel Erdély legmagasabbika. A templomot 1545-től a protestánsok, 1566-tól 1716-ig az unitáriusok használták, utána újra a katolikusoké lett. A templom előtt áll Fadrusz János 1902-ben leleplezett, Mátyást és vitézeit ábrázoló szoborcsoportja.

A Farkas utcai református templom 1486-1503 között épült, költségeit Mátyás király viselte. A reformáció idején 1556-tól 25 évig gazdátlanul állt, majd Báthory István a jezsuitáknak adta. Ezek elűldözése után (1603) berendezése esztelen pusztítás áldozata lett. A reformátusok 1622-ben

Bethlen Gábertől kapták meg a templomot. Előtte áll Kolozsvári Márton és György 1373-ban készített Szent György szobrának másolata (az eredeti Prágába került).

A Házsongárdi temető 1585-ben a pestisjárvány idején létesült, s a mai napig temetkeznek benne. Itt nyugszik többek között Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, Misztótfalusi Kis Miklós, Bölöni Farkas Sándor, Dsida Jenő, Reményik Sándor stb.

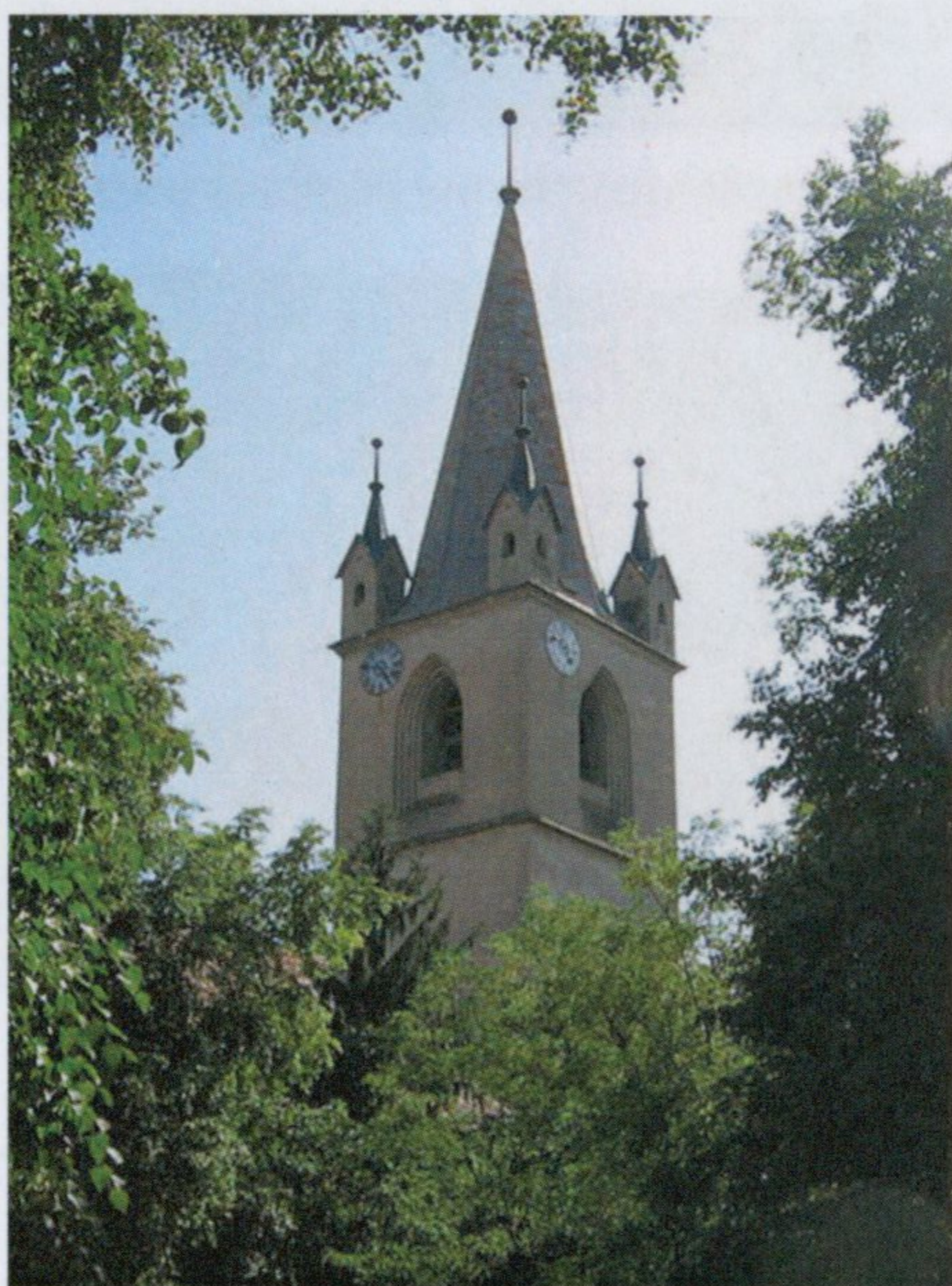
Vártemploma 1335-ben készült el. A Budai Nagy Antal vezette felkelő parasztszabotok 1437-ben elfoglalták. 1600-ban Basta, 1704-ben Tige labancai égették fel a várost. 1849. január 8-án éjjel Axente Sever és Avram Iancu oláhjai a védtelen és fegyvertelen városban 800 magyart lemészároltak. Nagyhirű református kollégiumát Bethlen Gábor alapította 1622-ben - Gyulafehérváron. Miután ezt 1658-ban a tatárok elpusztították, I. Apafi Mihály fejedelem 1662-ben Nagyenyedre helyezte át az iskolát. Benne kiváló tanárok tanítottak, falai közül sok neves ember került ki, mint Apáczai Csere János, Bod Péter, Bolyai Farkas, Deák Ferenc, Geleji Katona István, Kemény Zsigmond, Pápai Páriz Ferenc, Szenczi Molnár Albert, Tótfalusi Kiss Miklós stb. Innen indult Kőrösi Csoma Sándor ázsiai útjára, megtalálni a magyarok őseit.

nos, Bod Péter, Bolyai Farkas, Deák Ferenc, Geleji Katona István, Kemény Zsigmond, Pápai Páriz Ferenc, Szenczi Molnár Albert, Tótfalusi Kiss Miklós stb. Innen indult Kőrösi Csoma Sándor ázsiai útjára, megtalálni a magyarok őseit.

TORDA központi fekvése folytán sok országgyűlés helye volt. Legnevezetesebbek: az 1437-es, hol a magyarok, székelyek és szászok az ún. kápolnai uniót kötötték és az 1568-as, hol a világon először iktatták törvénybe a vallásszabadságot. Helyén egykor római castrum állott. Már a rómaiak is bányásztak itt sóot. Torda vára a 11. század elején már megvolt, a tatárok 1241-ben elpusztították. 1289-ben IV. László a kézdi székelyeknek adományozta a vár Aranyos nevű földjét, és ezzel megalapította Aranyosszéket. Újtorda gótikus református templomába menekültek a lakosok 1601-ben Basta serege elől, de az a falakat ágyúkkal szétlőve lemészárolta őket. 1614-ben Bethlen Gábor sóvágóknak adományozta az elnéptelenedett várost, ekkor kezdődött el újra a sókitermelés. 1665-ben Torda és Dés városokat a gyulafehérvári országgyűlés nemes városokká nyilvánította. A tordaiak sajátos jogállásukat 1711-ig őrizték meg sértetlenül, attól kezdve kiváltságait rendre elveszítették.

NAGYENYED történetét vérrel és tűzzel írták. A város helyén római castrum állt.

MAROSVÁSÁRHELY régi székely város. Az 1107-ből származó első írásos említése Novum forum Sicularumnak, a székelyek új vásárhelyének nevezi.

A vár eredete az Árpád-korra vezethető vissza. Báthori István 1482-ben új erődítményt épített itt. Basta zsoldosai a várost 1602-ben elpusztították. Ezt követően Borsos Tamás városi főbíró vezetésével újjáépítették a várat, mely 1652-ben elnyerte mai, sokszögű, hétbástyás formáját.

A vártemplom helyén a tatárjárásig a domonkosok temploma állt. 1260-ban a ferencesek új templomot és rendházat építettek. 1446-ban Hunyadi János adományából újjáépült a szentély és kibővítették a hajót. 70 m magas tornya ugyancsak a XIV. században épült, a négyfiatornyos toronysisak a XVIII. században készült. 1439 óta a városban 36 alkalommal tartottak országgyűlést. 1616-ban szabad királyi város lett. 1658-ban török és oláh csapatok égették fel. 1661-ben török nyomásra itt választották fejedelemmé I. Apaffi Mihályt. 1707-ben itt emelték II. Rákóczi Ferencet a fejedelmi székbe.

Alanti képünkön a Teleki-ház. 1849. július 30-án innen indult Petőfi Sándor és Bem tábornok a segesvári csatába.

Az alsó képen a Teleki-téka néven ismert Közkönyvtár, melyet 1802-ben gróf Teleki Sámuel alapított 40 000 kötetel.

Marosvásárhely virágkorát Dr. Bernádi György polgármester idején élte (1900-1912). Ekkor épül meg a magyar szecessziós építészet két legmeghatározóbb épülete: a Városháza (1906-1907) és a Kultúrpalota (1911-1913), mindkettő Komor Marcell és Jakab Dezső tervei alapján.

A Városházát (Marosvásárhely szabad királyi város székháza) a kortársak méltán „cifra palotának” nevezték. Lenyűgöző díszítményeiből megmaradt a Zsolnay gyár

majolikáival fedett tetőzet, de a homlokzatról, a lépcsőházból és a gyűlésteremből a román nacionalizmus jegyében lefaragták a város, a vármegye és Magyarország címerét, a márvány emléktáblákat összetörték, a Fe-

renc József, Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc, Deák Ferenc és Kossuth Lajos portréit ábrázoló ólomberakásos színes üvegablakokat eltüntették (2007-ben előkerültek!).

A Kultúrpalota homlokzatát Körösfői-Kriesch Aladár mozaikjai, Kallós Ede kő- és bronz-domborművei ékesítik. A cararai márvánnyal díszített két lépcsőház, a Kisterem és a Tükörterem (székely népbaladák alapján ihletődött) üvegfestményeit Thoroczkai-Wigand Ede és Nagy Sándor tervei alapján Róth Miksa kivitelezte. Az idők folyamán a Kultúrpalotában talált otthonra a Városi könyvtár, a Képtár, a Zenei és Képzőművészeti Líceum, a Zenekonzeratórium és az Állami Filharmónia.

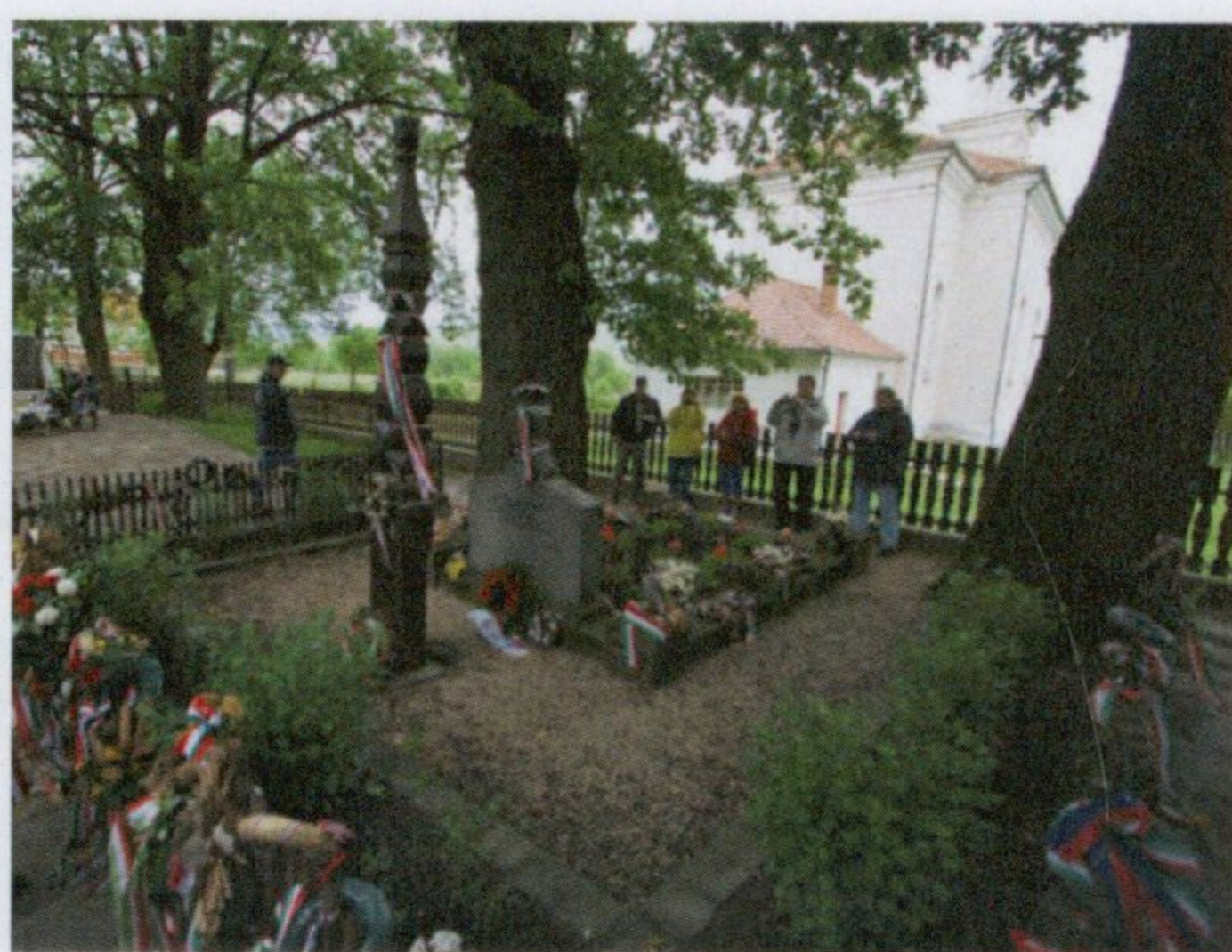
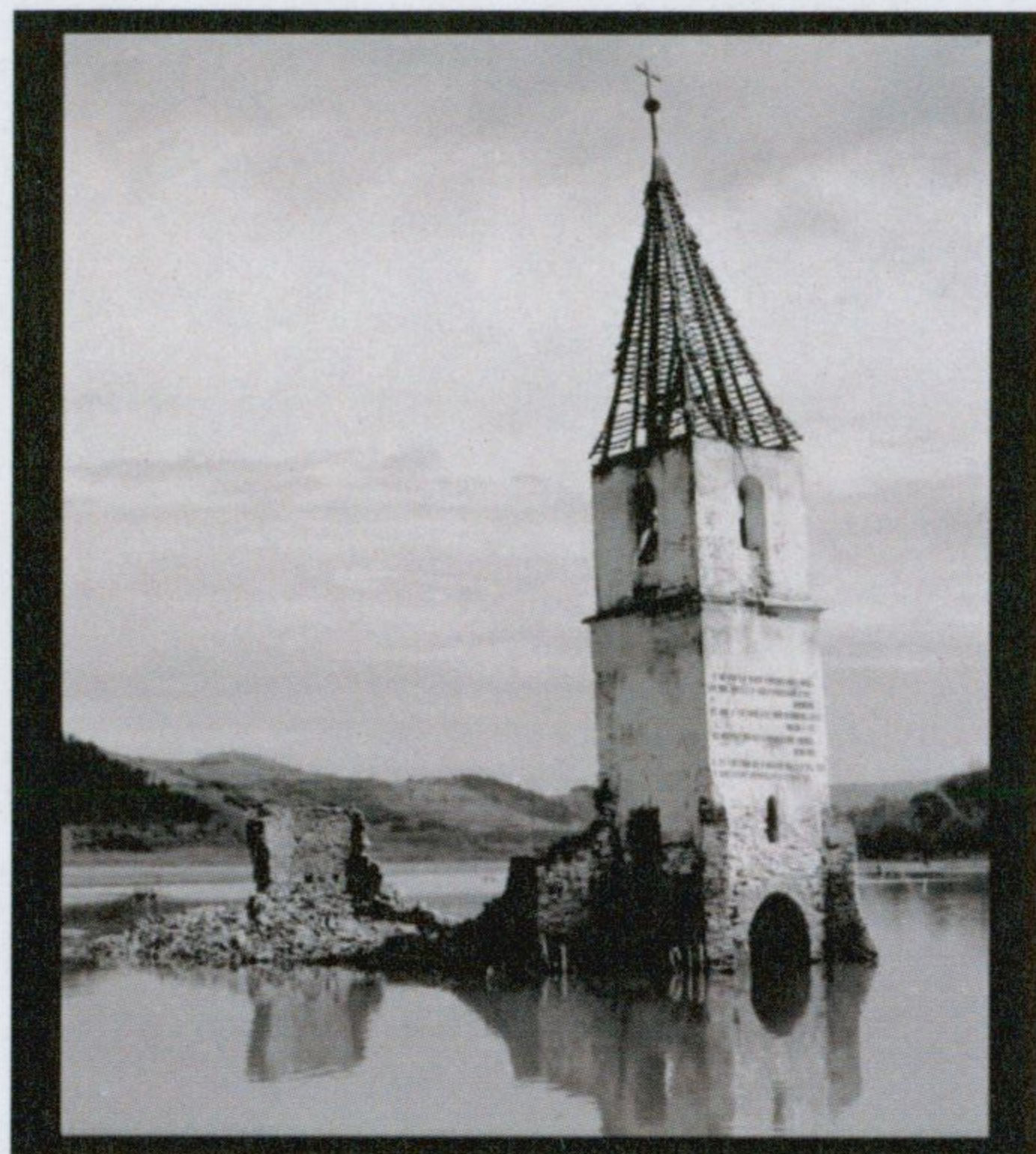
A marosvásárhelyi kollégium története Sárospatakra vezet. A rekatolizált Báthori Zsófia ugyanis 1672-ben elkergette a sárospataki kollégium tanárait és tanulóit, akiket I. Apafi Mihály Gyulafehérváron telepítette le. Steinwill osztrák tábornok viszont 1715-ben innen is kiutasította őket. Így kerültek 1716-ban Marosvásárhelyre, ahol egyesültek az itteni iskolával. A kollégium 1718-ban a várbeli épületből a középkori plébániatemplom helyén épült főiskolai

épületbe költözött. Nagyhirű tanára Bolyai Farkas, világhírű tanítványa pedig Bolyai János volt. A kollégium mai épülete a Városházával és a Kultúrpalotával egyazon időszakban, Bewrnádi polgármestersége idején, 1909-ben épült.

Bernádi hatalmas infrastrukturális beruházásokat eszközölt: vízhálózatot, csatornahálózatot épített ki, bevezette a közvilágítást és az utcákat kövel ill. aszfalttal burkolta be.

ERDŐSZENTGYÖRGY-ön áthaladva egy pillantást vetünk a XIII. században épült - azóta sokszor átépített - gótikus templomra, s megemlítjük, hogy itt temették el gróf Rhédey Claudiát, a jelenleg uralkodó II. Erzsébet angol királynő ükanyját.

Szovátán és Parajdon áthaladva előbb KOROND kirakóvásárának portékáiban gyönyörködünk, majd FARKASLAKA katolikus templomának tövében Tamási Áron sírjánál Kányádi sorait idézzük: „Kívánhat-e ember többet: derékaljnak szülőföldet, s két cserefa tömött árnyát szemfedőnek.”

SZÉKELYUDVARHELY a székelyek anyavárosa. A Küküllő jobb partján állnak a legenda szerint a hunoktól elszakadt székelyek központjának tartott Budvár romjai. A várost először 1301-ben említik Uduord néven (neve előtte talán Telegd lehetett). 1357-ben itt ülésezett az első Székely Nemzetgyűlés. Legrégebbi épülete a kora Árpád-korban épült Jézus szíve kápolna. Római Katolikus (ma Tamási Áron) Gimnáziumát 1593-ban alapítja egy jezsuita szerzetes. A Református Kollégiumot 1670-ben gróf Bethlen János alapította. A Benedek Elek Tanítóképző 1913-ban nyitotta meg kapuit. A magyar művelődés és közélet nagyjainak egész sora született, tanult vagy élt a még ma is 95 %-ban székely lakosságú Székelyudvarhelyen. A „rendszerváltás” után a központ egyik sarkában szoborpark létesült.

BÖZÖDÚJFALU már nem létezik. Lakói római katolikusok, unitáriusok, görögkatolikusok és székely szombatosok voltak (Péchi Simon követői, akiket az ószövetséghez visszahajló hitük miatt „zsidózóknak” is mondtak). A román hatalom víztároló építése ürügyén 1985-1988 között a lakosságot kitelepítette és a falut elárasztotta.

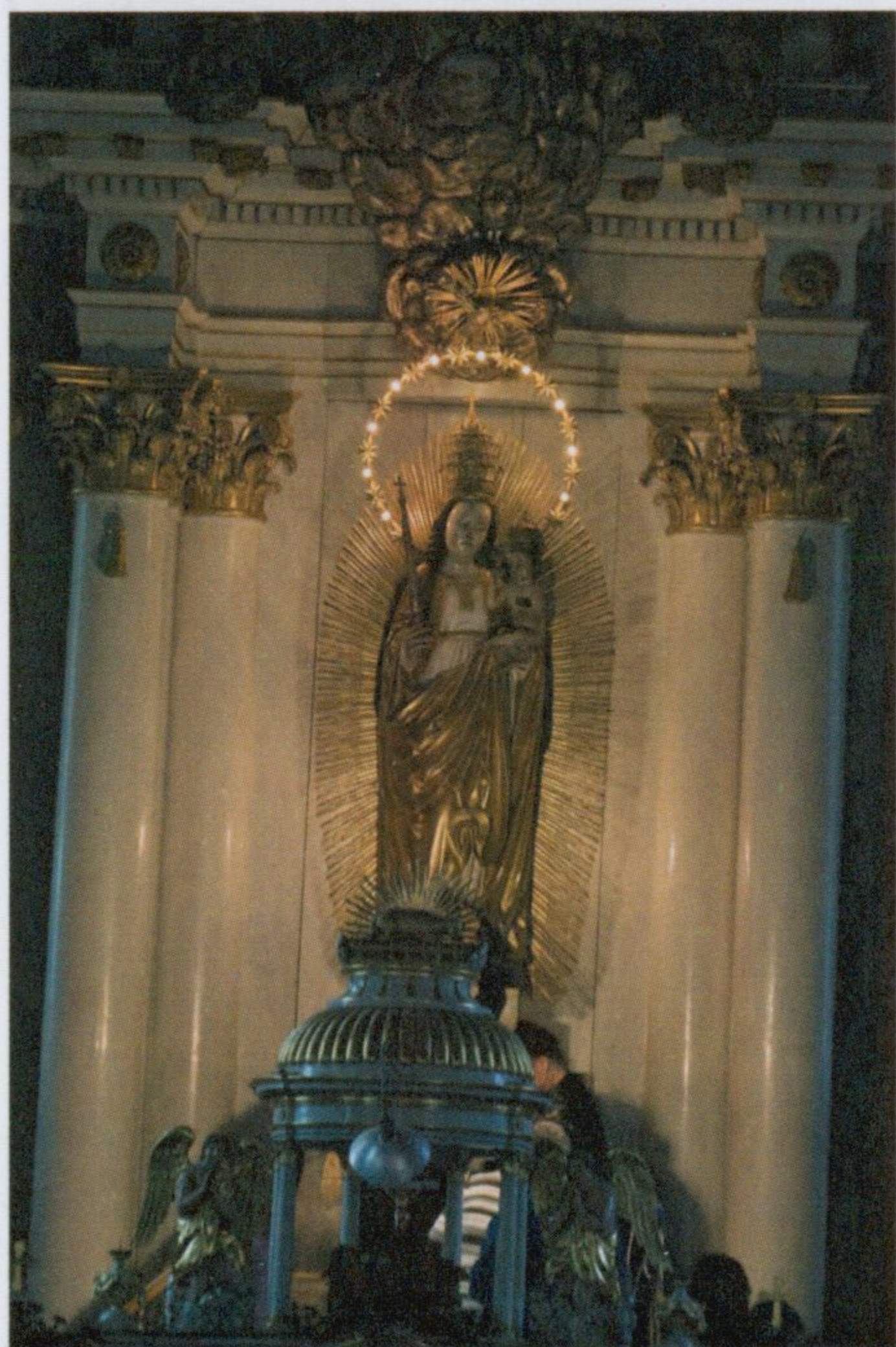
HÁRMASFALU lakói unitárius és református székelyek. Az első falu, Csókfalva templomának felirata megállásra int: „Állj meg úton járó, ki itt alá s fel jársz! / Munkáért mindenben áldást Istentől várj. / Nézd meg, ezen torony helységünk díszére / épült az EGY ISTEN hív tiszteletére. 1798.”

A Tolvajos-hágón át a Hargitán keresztül Udvarhelyszékből Csíkszékbe érkezünk. A történelmi Magyarország keleti határvidékén járunk. Itt találkozunk először a Csíksomlyóra zarándokló „keresztaljakkal”. A búcsú története 1444-ig nyúlik vissza, amikor IV. Jenő pápa körlevélben arra buzdítja a híveket, hogy a ferencesek segítségére legyenek a templomépítésben, s ezért

cserébe búcsút engedélyez. A székely nép Mária-kultusza azonban régibb időkig megy vissza, a „Napba öltözött asszony” már a kereszténység felvétele óta a nép fő pártfogója és imáinak tárgya lehetett. A levélben a pápa is megemlíti, hogy a hívek nagy sokasága szokott összejönni ájtatosságnak okából, és gyakorta nem szűnik meg Máriát tisztelni. Minden év pünkösöd szombatján a székelység

a Kissomlyó hegyén nyírfaágakkal ékesített zászlókkal körmenetet tart. Mára a csíksomlyói búcsú zarándokhelye lett mindazoknak, akik nemcsak hitükben, hanem nemzetiségükben is együtt éreznek. Lélekemelő erejét rendkívüli élmény megtapasztalni. Erdély magyar közössége élni akarásának, erkölcsi és hitbeli magatartásának szép megnyilvánulása a csíksomlyói búcsú.

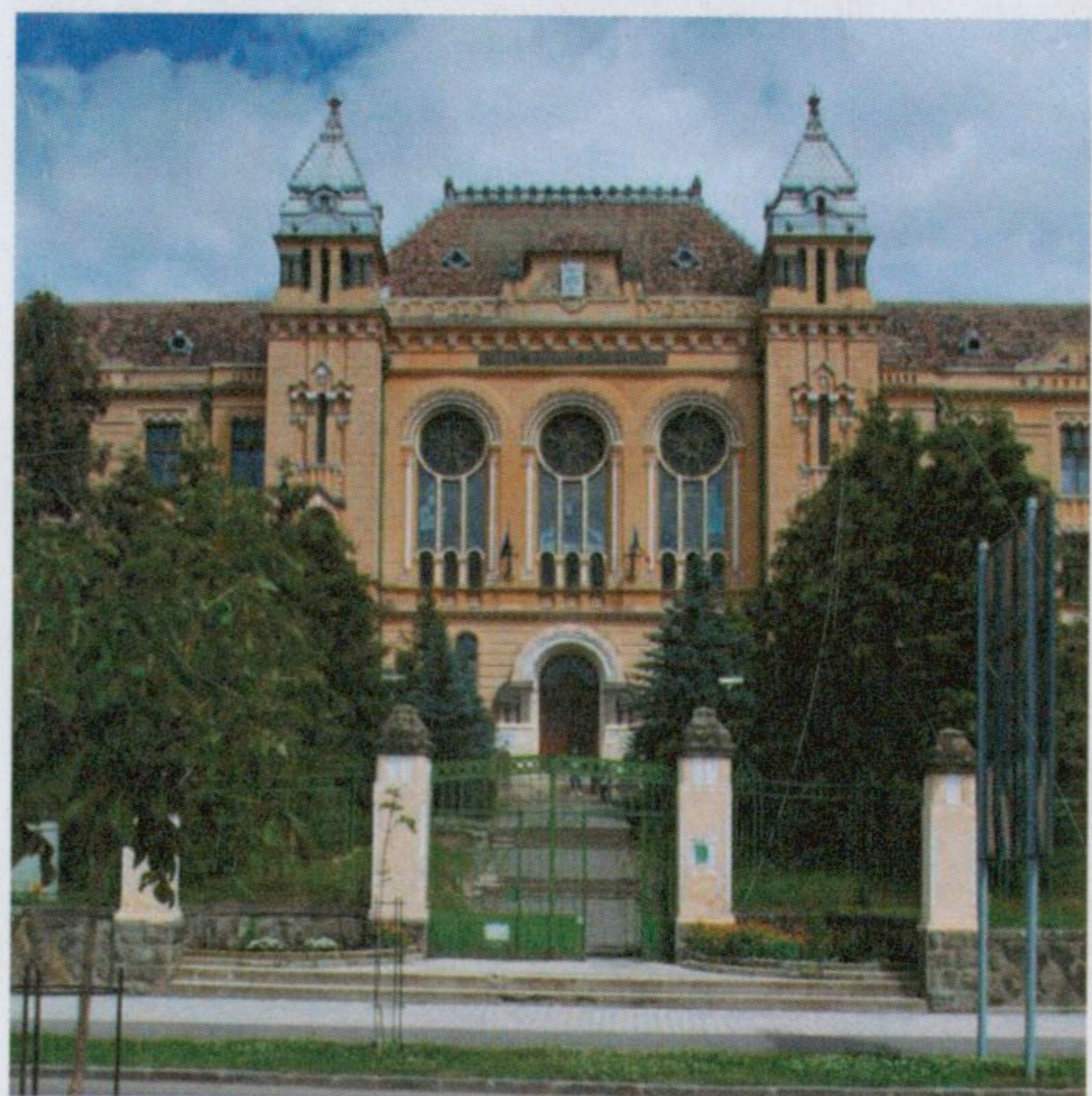

Hagyományos vélekedés szerint a csíksomlyói búcsú onnan ered, hogy János Zsigmond fejedelem 1567-ben hadsereggel akarta Csík és Gyergyó katolikus népét új hitre téríteni, de a gyergyóalfalusi István pap vezette székelyek pünkösdi szombatján a Tolvajos hágón meghátrálásra készítették a fejedelmet, s a búcsú ennek emlékére lenne. Ezzel szemben történelmi tény, hogy az unitarizmus csak 1568-ban lett bevett vallás, János Zsigmond pedig 1569-ben lett annak híve. A búcsú eredetének hagyományos magyarázata eszerint téves.

CSÍKSOMLYÓ fölött a Kis-Somlyón áll a Salvator kápolna, amelyet Hunyadi János építtetett az 1442-es marosszentimrei győzelem emlékére. A ferencesek 1442-1448-ban építették első templomukat és kolostorukat, melyben később iskola, nyomda, képiróműhely is működött. Itt dolgozott Kájoni János (1629-1687) tudós szerzetes, a Kájoni kódex alkotója. A templomot és kolostort számtalanszor feldúlták. A mai kegytemplom a réginek helyén épült (1804).

CSÍKSZEREDA Somlyó, Taploca és Zsögöd XII-XIII. századi települések mellett vásároshelyként alakult ki. Városként 1558-ban említik. Várát gróf Mikó Ferenc építtette (1621). A város jeles épületei a Főtörvényszék (1786), a Vármegyeháza (1886) és a Márton Áron gimnázium (1911).

EZERÉVES HATÁR - A vasút Gyímesbükkel elhagyása után a vár tövében átlépi a Tatros folyót, elhalad a 30. számú vasúti őrház mellett (mely a MÁV legkeletibb őrháza lett) és utána néhány méterrel átlépi a határt. Ezután újabb hídon kel át a Tatros fölött - de már a román oldalon. A Rákóczi-vár romjai közül Kelet felé kitekintve (jobb oldali képünkön) átlátunk Romániába.

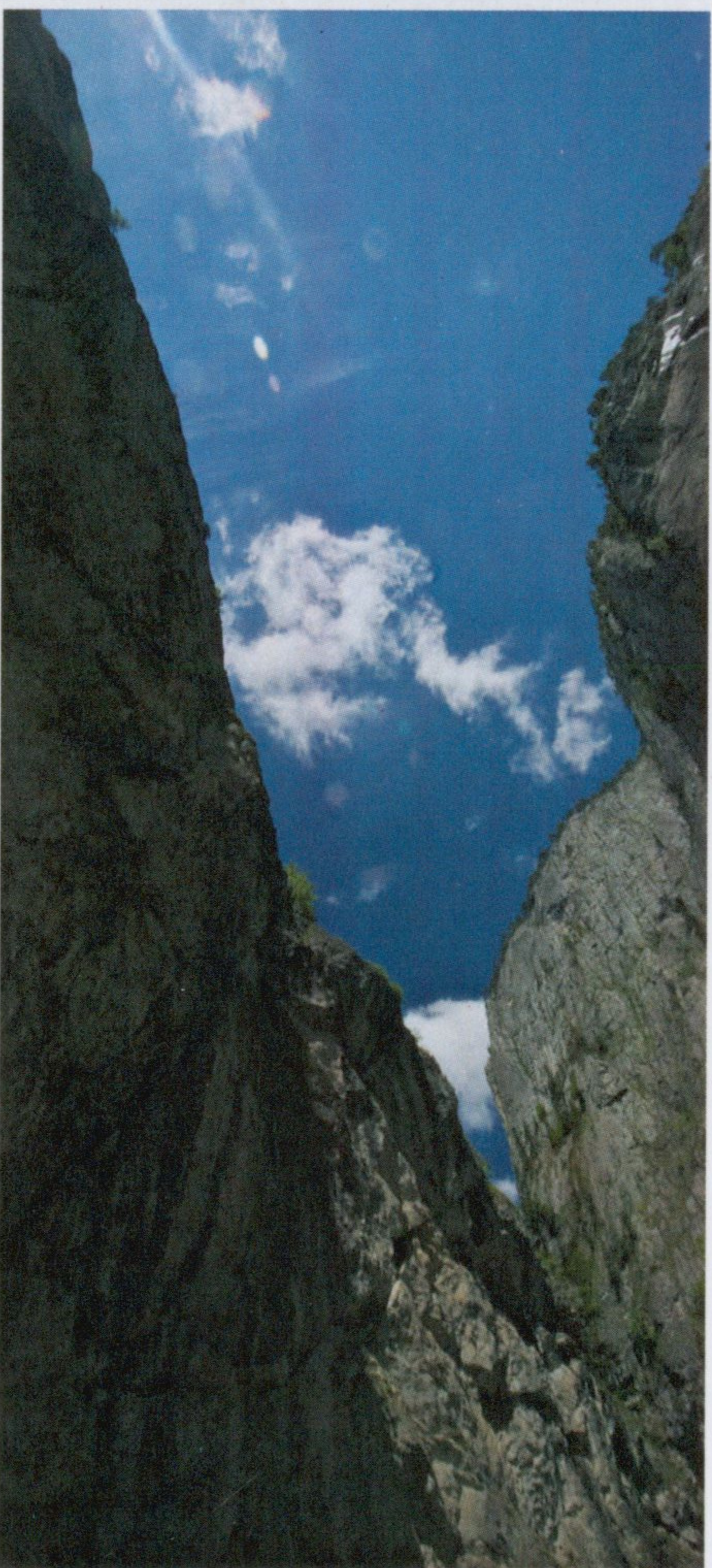
A bakterház ma hivatalosan vasúttörténeti múzeum, melyet Biblik Ágoston alapított. Az őrházban vasúti egyenruhák, mozdonyok sebességmérője, plakettek és képek a régi szép időkből, amikor még a házikó felett álló Rákóczi-vár a határőrségnek adott otthont. Innen be lehet látni az egész vidéket: a Gyímesi-hágótól vezető utat, az egykori határgerincet és a vasútvonalat.

2008 pünkösdjén egy Budapestről indult különvonat gördült be a gyímesbükki állomásra. A mozdonyt lekapcsolták, s a MÁV öreg NOHAB 17-esen innen már csak lépésben, egyedül gurult le az ezeréves határra. 65 év után ím hazatért. A határra, ahol összeszorul a gyomor, gombóc nő a torokba és szégyenkezés nélkül kibuggyannak a könnyek, hogy a szent földre érve megáldják azt.

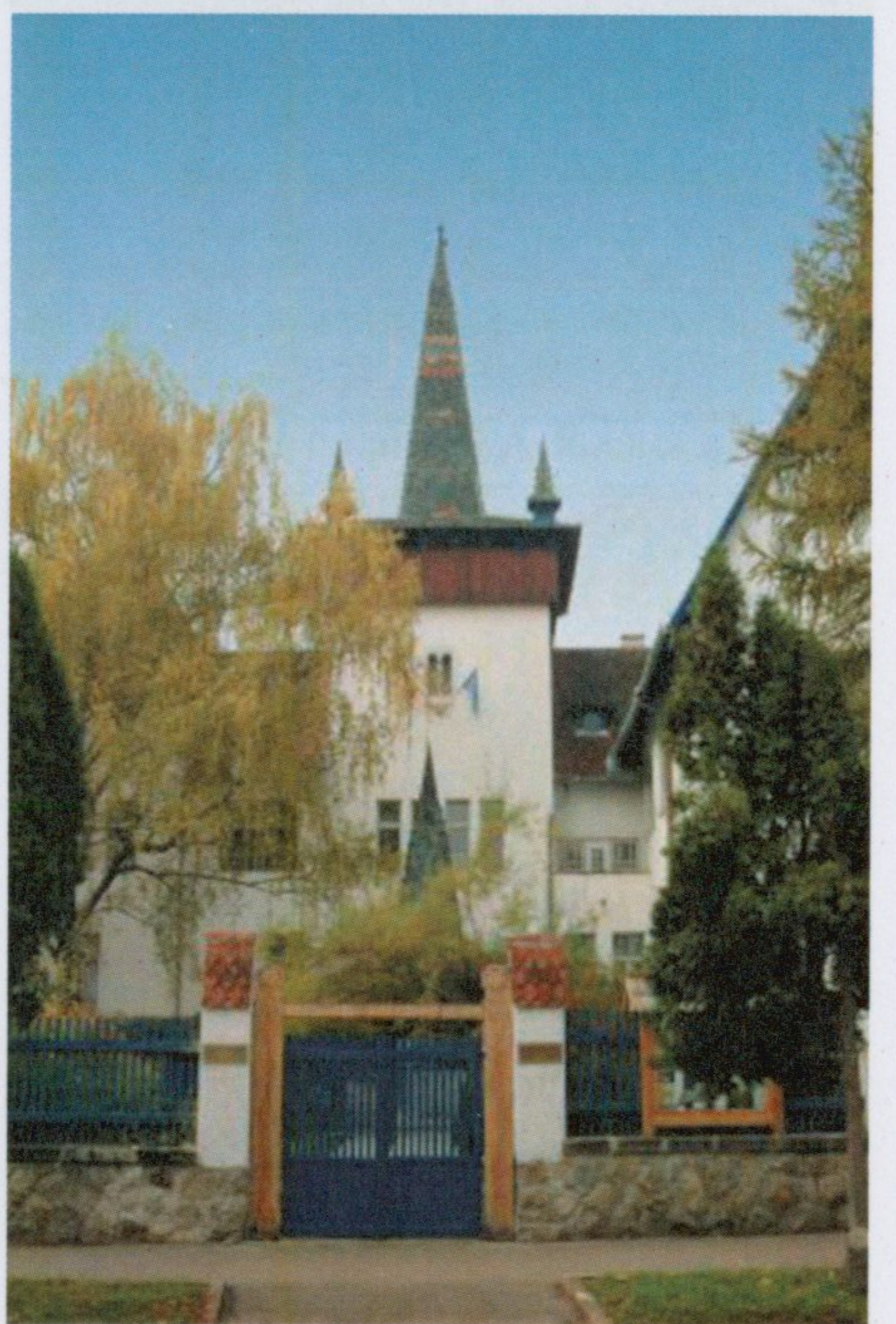

MADÉFALVA - A Habsburg megszállás alatti Erdélyt az ún. Gubernium kormányozta. Bukow kormányzó 1764-ben Madéfalvára rendelte tanácskozni Csík- és Háromszék képviselőit, akik korábban Mária Teréziánál tiltakoztak a határőrség erőszakos szervezése miatt. A fegyvertelenül érkező 700 küldöttet január 7-én hajnalban ágyútűz fogadta, majd szörnyű mészárlás következett, melyben a császáriak 200 védtelen székelyt lekasaboltak. A turuldíszes emlékmű (jobboldali kép) a madéfalvi veszedelem áldozataira emlékeztet.

Alcsík falvain áthaladva, ahol a Csomád kráterének mélyén a Szent Anna-tó rejtőzik, Tusnádnál az Olt szorosba bújik, s elhagyva Csíkot, Háromszékbe ér. Az út Mikóújfalú, Málnásfürdő, Oltszem érintésével Sepsiszentgyörgyre vezet.

SEPSISZENTGYÖRGY a mai Kovászna megye, az egykori Háromszék (Sepsizék, Kézdiszék, Orbaiszék) központja. A várost Sancto Georgio néven először 1332-ben említik. A XIV-XV. században épült templomát 1547-ben templomerődde építik át, kettős fallal veszik körül. 1848-ban a vármegyeházán gyűlt össze Háromszék Honvédelmi Bizottmánya, s itt mondta Gábor Áron híres szavait: „Lészen ágyú!” A város büszkesége az 1879-ben alapított Székely Nemzeti Múzeum, mely 1912-13-ban a mai, Kós Károly tervezte épületbe költözött. A Székely Mikó Kollégium 1852-ben épült.

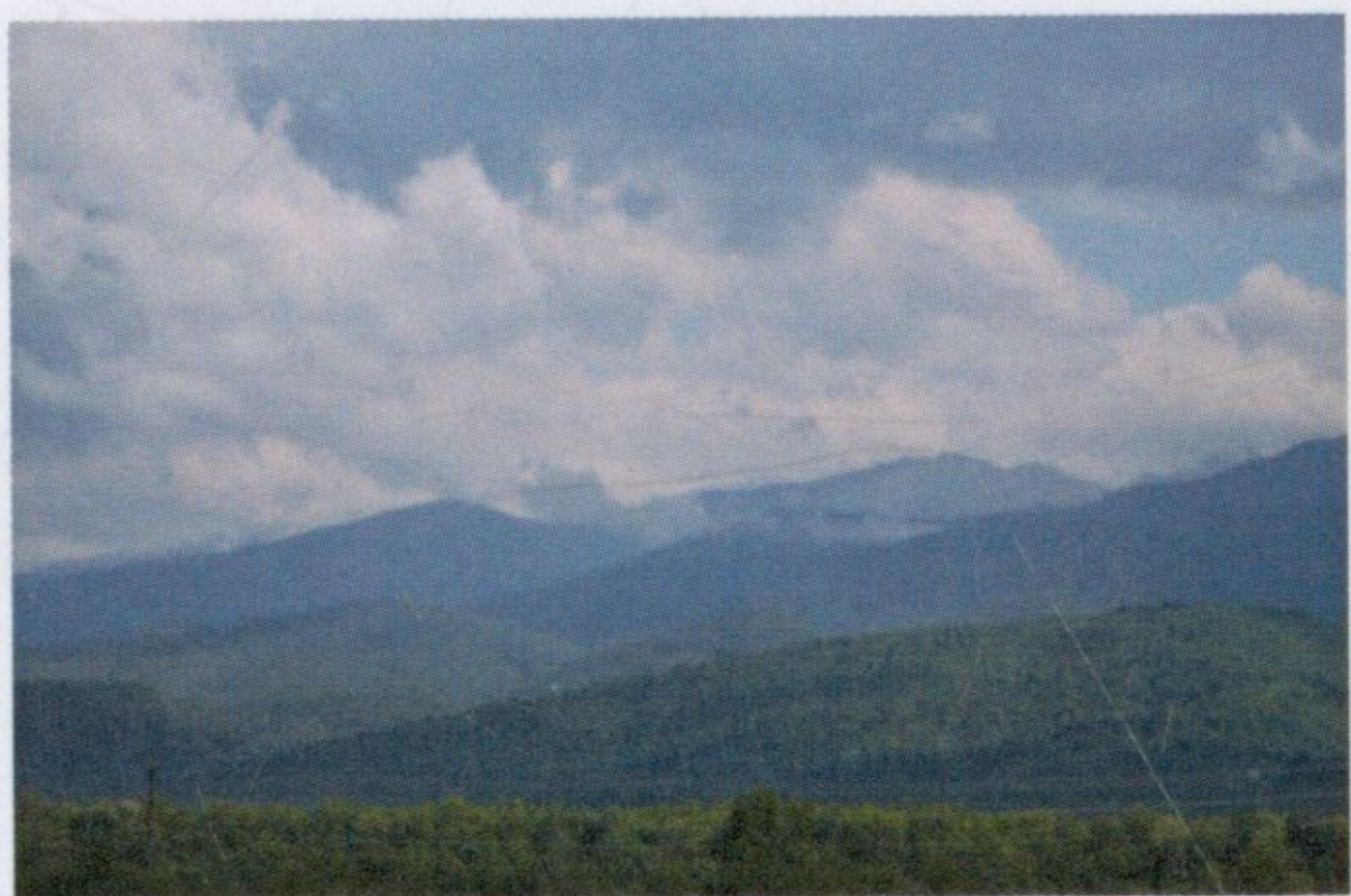
ILLYEFALVA nevével először 1332-ben találkozunk. A település 1578-1870 között városi rangot viselt. Középkori vártemplomát sokszor átépítették. Kató Béla lelkész kezdeményezésére 1989 után Illyefalván Keresztény Ifjúsági és Diakóniai Alapítvány létesült, mely egy modern konferenciaközpontot és gyerekfalut is magában foglal.

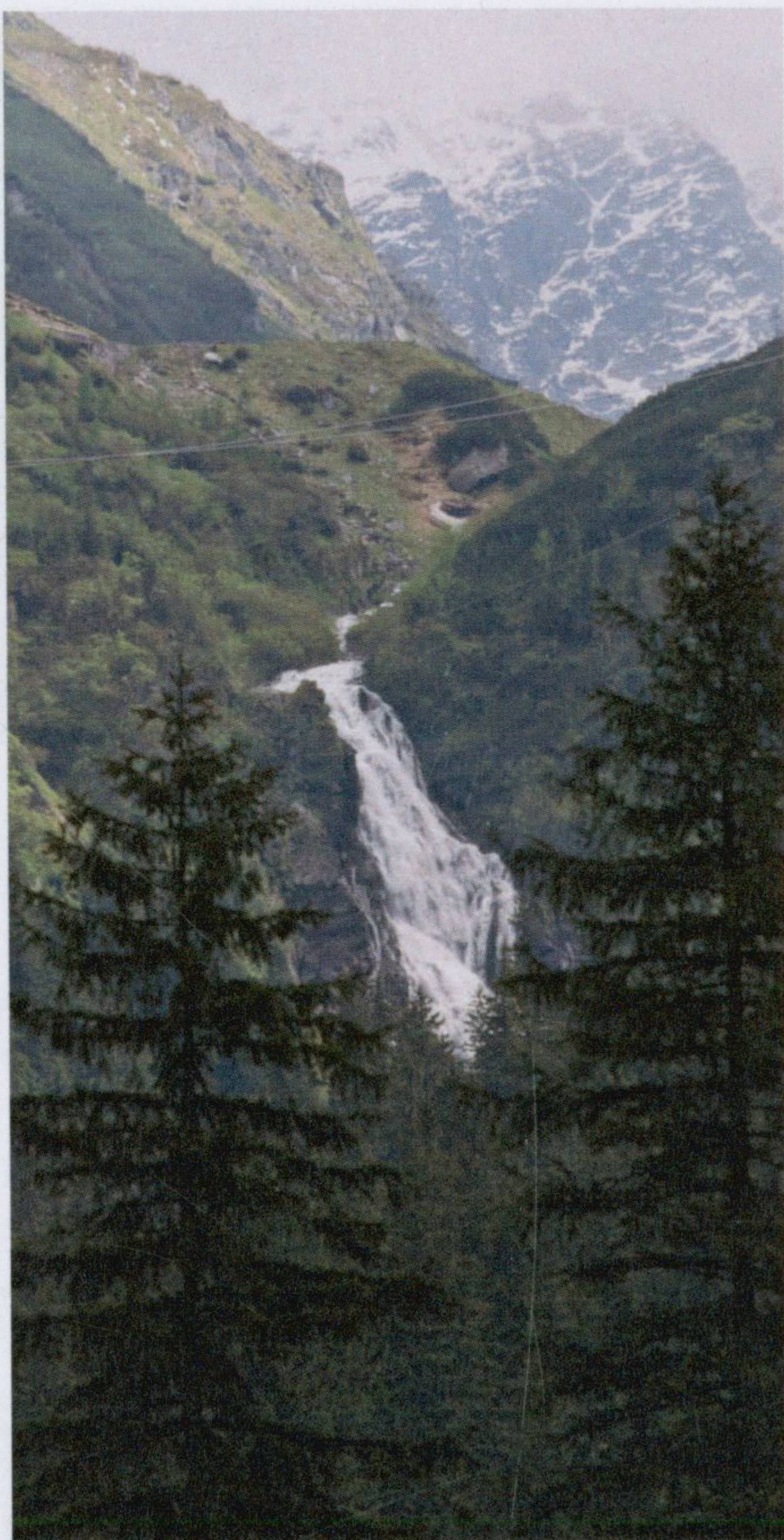
BÉKÁS-SZOROS - Gyergyószentmiklóstól Kelet felé a Pongrácz-tetőn át (1256 m) éles kanyarokkal tarkított út vezet, mely a Gyilkos-tó érintésével a Békás-szorosba torkollik. Az 5 km hosszú, 200-300 méter magas sziklafalakkal szegélyezett szurdokvölgy Európa egyik természeti ritkasága, mely fölött az Oltárkő (1154 m) sziklatornya őrködik. A szoros legmélyebb pontja a Pokol tornáca. Lennebb ereszkedve a völgyön újból elérhetnők az ezeréves határt, melyet itt a Magyarbékás és Neagra falvak közötti patak képez. Egy évtizede még állt a vámház egykori épülete.

PRÁZSMÁR Brassó előterében, stratégiai helyen fekszik. Nem volt hadsereg vagy horda, melynek útjába ne került volna. Hunyadi a töröktől védi (1441), Szapolyai táborozik benne (1529) Petru Rares és Mihály oláh vajdák fosztogatják (1552, 1599), törökök, tatárok, kurucok elfoglalják. A Barcaság legjelentősebb templomerődje. Első templomát 1218-ban építik. A XV. században köréje hármass védőfalrendszer emelnek. A belsővár és a templomudvar falában alakították ki azt a 275 kamrát, amelyek ostrom idején menedéket adtak a lakóknak, békeidőben terményeiket tárolták bennük.

BRASSÓ bolgár-török vagy besenyő eredetű „Bara-szű” neve fehér vizet jelent. A magyarság a honfoglaláskor vette birtokba. Szent István király a Cenk hegyre felépítette Brassóvia várát benne a Szent Lénárt templommal. Ezt II. Béla az 1211-ben a Barcaságra telepített német lovagrendnek adományozta. Városfalait 1384-ben kezdték építeni. Hunyadi 1455-ben engedélyezte, hogy a cenki vár romjait felhasználva újjáépítsék a falakat. A Piactéren álló városháza 1420-ban épült (1770-ben átépítették). A történelmi Magyarország legnagyobb temp-

A FOGARASI-HAVASOK a Déli-Kárpátok része. 70 km hosszú főgerince 2000 méter magasságon húzódik, s mint ilyen, ezer éven át Magyarország természetes délkeleti határát alkotta. Legmagasabb csúcsa a 2544 méteres Moldoveanu. Erdély felőli északi oldala meredek és szakadékos, míg a Havasalföld felőli déli oldalgerincei lágyan ereszkednek alá az Olt és a Dimbovica lapályára. Időjárása igen szeszélyes, amit mi is tapasztaltunk: jégveszély miatt június elsőjén a Transzfogarasi autópálynak még csak a Bulea-vízesésig tartó szakasza nyílt meg.

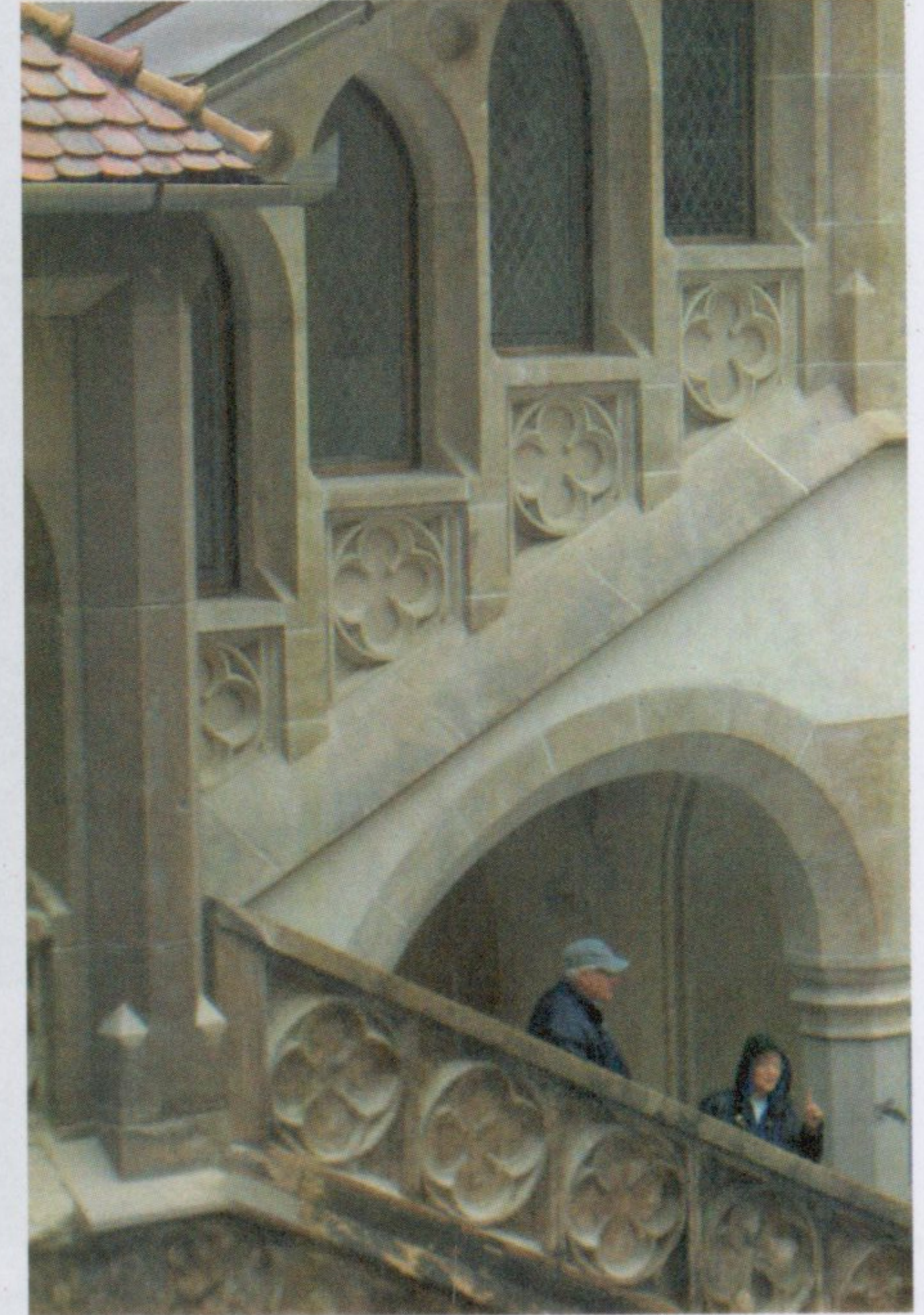
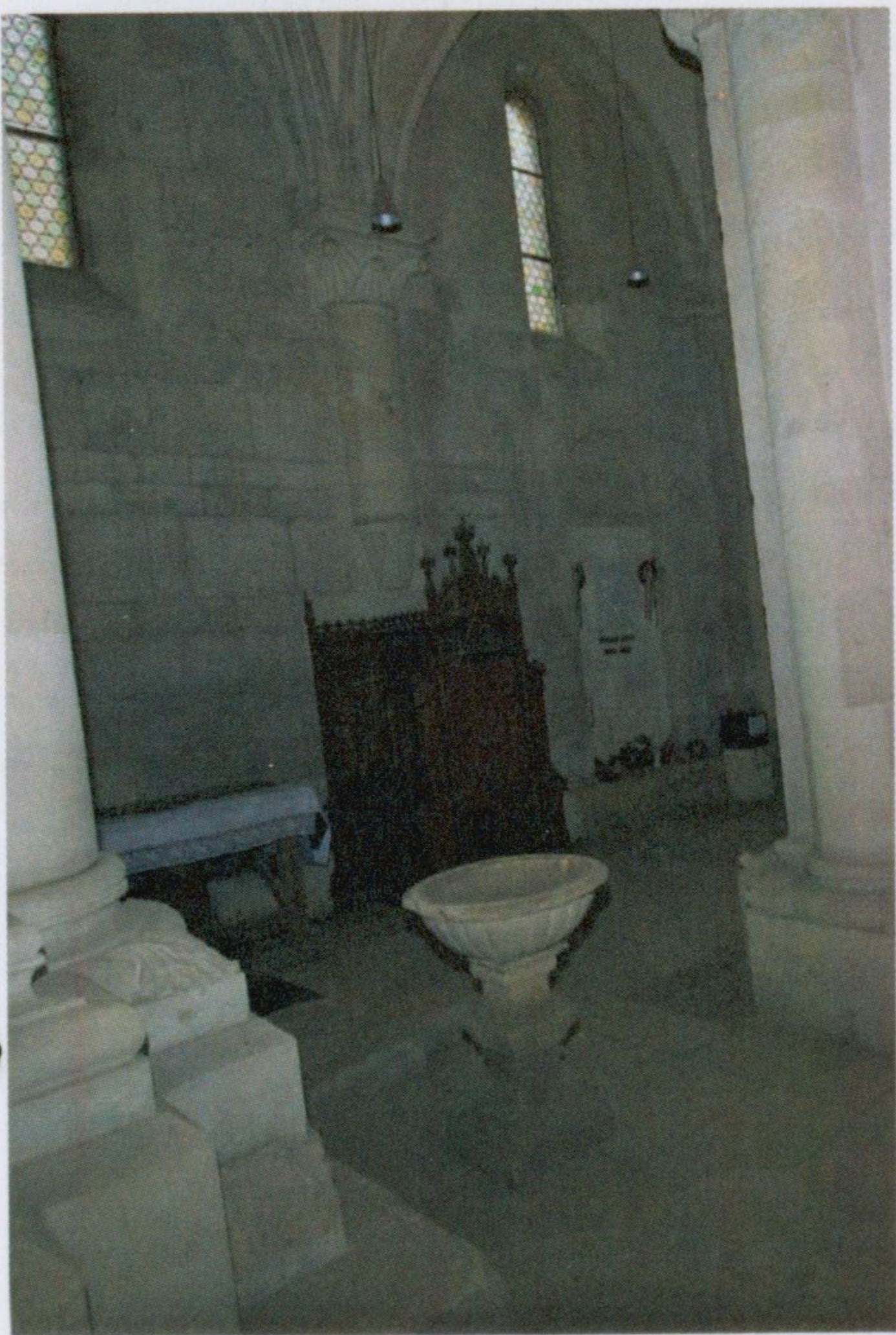

lomának tartott háromhajós Fekete-templom 1383-1424 között épült. A reformáció óta az evangélikusoké. 1689-ben Caraffa leégette, azóta a neve Fekete-templom. Mellette áll a Barcaság reformátorának, Honterus Jánosnak szobra (1498-1549). A mohácsi csatavesztés után a szász város I. Ferdinánd oldalára állt és elűzte Szapolyai Jánost. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca idején is a szászok az ellenfél oldalán voltak, hasonlóan 1848-ban is. 1916 augusztusában az Antant biztatására a román hadsereg rátört Erdélyre, ideig-óráig Brassót is elfoglalta, majd 1918 novemberében végleg megszállta. Az egykor szász és magyar városnak már csak a központja őrzi a múlt emlékeit.

Az első székesegyház 1009-ben már állt, de a Vata-féle pogánylábadás idején (1046) elpusztult. A másodikat Szent László építtette, de ez a tatárjárás áldozata lett (1241). A kijavított székesegyházat 1277-ben szászok dúlták fel, 2000 magyart is legyilkolva. Hunyadi János a töröktől védelmezte, majd oda temették el. 1601-ben Mihály oláh vajda a templomot kirabolta, a Hunyadiak sírköveit összetörette. 1658-ban törökök dúlták fel, ekkor I. Rákóczi György és Bethlen Gábor síremlékei estek áldozatul. Itt van eltemetve Martinuzzi Fráter György, Izabella királyné, János Zsigmond és Bocskai István is. A reformáció magyarhoni megjelenésével az erdélyi katolikus egyházmegye történetének fájdalmas időszaka kezdődik: az 1556-os országgyűlés államosítja az egyház vagyonát, s a püspököt kitiltja a fejedelemségből, s így volt ez egészen 1716-ig.

GYULAFEHÉRVÁR a magyar államalapítástól kedve az erdélyi gyula és az erdélyi római katolikus püspökség székhelye, melynek 2009-es jelszava ez volt: „Krisztussal ezer éven át”. A püspökség története összefonódik Erdély történetével; mindenkori püspökei társadalmi és politikai szerepet is betöltöttek, tehetségükhöz mértén Erdély népeinek szellemi vezetői voltak. 1542-1690 között Gyulafehérvár az önálló Erdélyi Fejedelemség fővárosa. Gyulafehérvár Erdéllyel együtt élt, virágzott, küzdött és pusztult el, de Erdéllyel együtt százszor fel is támadt halottaiból. Immár 90 éve egész Erdéllyel együtt éli sanyarú jelenét, de hiszi egy jobb kor és szebb jövő eljövételét.

Ha előtte nem tanulta is meg, de tatárkánok, török szultánok, oláh vajdák, befogadott idegenek, osztrák császárok, orosz cárok, önkényurak és diktátorok basáskodása után Erdély magyar népe ma már tudja, hogy jövője egyedül Isten kezében van.

VAJDAHUNYAD - avagy az erdélyi vajda Hunyad nevű birtoka 1409-ben Luxemburgi Zsigmond adományaként került Vajk kenéz tulajdonába. Vajk fia János már innen eredezteti magát, s lesz belőle Hunyadi János, aki feleségével, Szilágyi Erzsébettel együtt a családi birtokon kormányzó rangjához méltó lovagvárat épít. 1457-ben Hunyadi Mátyásé, majd 1482-ben Corvin Jánosé lett, aki Kinizsi Pálnak zálogosította el. 1618-ban Bethlen-tulajdon, majd Széchy, Thököly- és Apafi-birtok lett. 1724-ben a kincstárra szállt. Így lett Habsburg, aztán újból magyar állami-, s 1920-tól pedig román állami tulajdon. Mikszáth Kálmán a „várak királyának” nevezte.

Erdélyi kirándulásunk képes beszámolójának Aradon vetünk véget, ahol csupán a néhány évvel ezelőtt újra felállított Szabadság-szobor megtekintésére s előtte való tisztelgésre futotta időnkből. A beszámolóból természetesen kimaradt egy-egy helyszín vagy látnivaló (mint például Gyergyószentmiklós, Déva vagy Cserna-keresztúr), de abból indultunk ki, hogy ez a beszámoló nem lehet több, mint kedvcsináló azoknak, akik netán eddig még nem voltak Erdély legendás és varázslatos tájain, vagy ha akár ott születtek is, eddig még nem volt alkalmuk, lehetőségük valamely itt említett helyre eljutniuk vagy azt megtekinteniük. Már a kiránduláson is többször és többek részéről elhangzott: ide vagy amoda még el kell jönnünk, erre több időt kell szentelnünk, s hogy a kirándulás maga csak mintegy gyors-vázlata volt egy még jobban átgondolt, még jobban megszervezett, talán kevesebbet átkaroló, de az elmélyültebb szemlélődést lehetővé tevő egyéni vagy csoportos útnak.

Az is megállapítást nyert, hogy a csíksomlyói búcsún való részvétel lehet lélekemelő, szívet melengető élmény, az együtt és egyet akarásnak, avagy az együtt és egyetérésnek látványos kifejezője, de nem helyettesítheti a mindennapi imádságos lelkületet, a mindennap megújuló kegyelemből éleést, az Isten megannyi ajándéka és ezernyi csodája megtapasztalása fölött érzett hálaadást és köszönetet, s főként nem helyettesítheti azt a messziről magunkkal hozott, örökölt vagy átvett, velünk született vagy megtanult kincset, melyet nyelvnek, melyet nemzetnek nevezünk.

Emlékeztetőül álljon itt a közös kiránduláson résztvevők névsora: Muzsnáki Mokos Magda, Tamás György & Mária, Nilsson Gyöngyvér & Sture, Nagy István & Éva, Tóth Gyula & Ágnes, Siebmans Tünde, Fonyad Péter, Sebestyén Gábor & Mária, Thiringer Klára, Mählenholtz Lars, Eichhardt Sándor & Tanászi Mária, Szeredai János, Pál József & Gizella, Sallstig Edit, Karacsony János, Szilárdy Attila & Éva, Varga József, Huschit Katalin, Larsson Rozália, Szendrői Bálint & Erzsébet, Publik Ilona, Blénassy Irén, Sternbeck Ildikó, Gáspár Illés, Hetényi János & Birgitta, Csernák Mihály & Janina, Takács Zoltán, Fényi Sándor, Tiglezán József, Molnár-Veress Pál & Szilágyi Enikő, valamint Papp István & Erzsébet, László Béla & Edit és Tóth Éva Mária, akik az útnak csak egyes szakaszain vettek részt. Az Aradon még együtt levő csoport tagjairól itt közölt fényképet ugyanúgy, mint az írás többi képét Tiglezán József készítette.

A tordai csata (1944) és a kolozsvári magyar egyetem (1945–1959–1962)

Talán fölöttébb furcsának tűnik egy háborús történésnek egyetemi tevékenységgel való társítása, de a történelem még ennél is szokatlanabb köntösben tud megjelenni egy nemzet életében.

A II. Világháború (1939–1945) több mint 40 millió ember életét oltotta ki, és ebből Magyarország civil és katonai áldozatainak száma megközelíti az 1 milliót. Ezért azt is mondhatjuk, hogy ez a világégés megtizedelte országunk lakosságát.

A tordai csata elsősorban az 1944. augusztus 23-i román átállás következménye, de ehhez jelentősen hozzájárult a II. Bécsi döntés (1940. augusztus 30.) során az Észak- és Dél-Erdélyt elválasztó határ német érdekeknek megfelelő meghúzása, továbbá a földrajzi viszonyok is.

A szovjet hadsereg 1944. augusztus 20-án Iași–Chișinau térségben a 2. és 3. ukrán front által széles arcvonalon megindított támadása igen sikeresnek bizonyult, és több német és román hadsereget vert szét, illetve kerített be. Ennek következtében a románok hagyományaikhoz híven hátat fordítottak eddigi szövetségeseiknek, fegyverszünetet kötöttek a Szovjetunióval, és hadat üzentek a hitleri Németországnak (1944. augusztus 23.) Az átállást I. Mihály király irányította, és hűséges katonáival letartóztatta Antonescu tábornokot, az ország addigi vezetőjét (conducator) és németbarát törzsét. Ezt megelőzően a németek többször is kaptak figyelmeztetést a várható román átállásról, de Hitler nem akart hitelt adni ezeknek a jelentéseknek, sőt még az átállás után is remélte, és megpróbálta a folyamat visszafordítását. Ezek az erőtlén és naiv próbálkozások nem okoztak különösebb gondot a szovjet hadvezetésnek, akik egy hét alatt több száz kilométert nyomultak előre, és rövidesen elfoglalták Bukarestet és a Ploiești környéki olajlelőhelyeket. Hadászatiilag ez a sztálingrádi ill. El-Alamein-i vereséghez hasonlítható.

A román átállás után az eleinte tanácstalan magyar kormány és hadvezetés végül is azt tervezte, hogy előrenyomulva a Déli Kárpátokig, ott építenek ki védővonalakat, hasonlóan a Keleti Kárpátoknál lévőkhöz. Az előkészületek elhúzódtak, a

A Trianonban megcsonkított Magyarország 1938–1941 között visszaszerzett területei
I. Bécsi döntés – 1938, II. Bécsi döntés – 1940

németek tartva egy esetleges magyar átállástól, nem adtak ehhez a hadászati elképzeléshez megfelelő támogatást. Viszont az is igaz, hogy a Romániában megvert és onnan visszavonuló német csapatok akkor erre a feladatra kevésbé voltak alkalmasak.

A Keleti-Kárpátok előtere 1944. aug. 20. – szept. 4. (Erdély a hadak útján. Pudedlo, BP. 2005.)

Augusztus végén újra megalakult a 2. magyar hadsereg Dálnoki Veress Lajos vezérezredes (1889–1976) vezetésével, és feladatul Dél-Erdély visszafoglalását kapta, hangzatos német támogatás ígéretével. Többszöri halasztás után szeptember 5-én hajnalban Torda–Marosludas irányában megindult a támadás, amely 3-4 napig sikeresen haladt előre, elfoglalva Tordát, Aranyosgyérest, Marosludast, Marosújvárt, Dicsőszentmárton is, de Miriszlónál megtorpantak a honvédseregek. Nagyenyedre már nem tudtak bevonulni.

A szovjet hadvezetés gyorsan válaszolt erre a támadásra és a nagy román alföldön nyugat felé előretörő Malinovszkij marsall vezette 2. ukrán front egységei északra kanyarodva a Déli Kárpátok hágóin keresztül betörték Dél-Erdélybe. A hitleri hadvezetés nem adta meg a beígért támogatást Dél-Erdély elfoglalásához, ezért Dálnoki Veress Lajos leállította a véráldozatokat kérő, felesleges támadást (szeptember 10.) és védelmi állásokat épített ki a az Aranyos és Maros folyók északi partján, ahol az ún. ridók találhatók – amelyek 60-80 méterrel magasabban fekszenek, mint a déli parton elterülő síkság. Ez a földrajzi adottság igen kedvezett a védők számára, a síkság felől támadó szovjet és román csapatokkal szemben.

Az erdélyi születésű Dálnoki Veress Lajos 1944 szeptemberében igen bölcsen mérte fel a lehetőségeket, és kiigazította,

Dálnoki Veress Lajos vezérezredes

ill. helyrehozta a II. Bécsi döntéskor a németek által kikényszerített hibás határvonalat. Az ún. „Ribbentrop-sapka”, ill. „Göring-pocak” Kolozsvár és Marosvásárhely között egy mélyen a Mezőségbe benyúló határbeszögelléssel a sármási földgázlelőhelyeket Romániához kanyarította. Ezzel a beugróval átellenben, a Keleti-Kárpátoknál az ezeréves határon átvezető Borgói hágó közelében lévő ún. „Kosnai nyak” jelentősen leszűkítette az összeköttetést a Székelyföld

felé, mondhatni szinte elválasztotta azt Észak-Erdélytől. A két beszögellés közti távolság alig 70-75 km volt, és az 1940-es határ következtében a Székelyföld elveszítette vasúti összeköttetését az anyaországgal. Ezért kellett megépíteni a Szeretfalva–Déda közti vasútvonalat (1942).

A gyorsan előrenyomuló szovjet hadsereg kisegítette a bizonytalankodó román seregeket, és szeptember 13-án kezdetét vette a 2. magyar hadsereg védekező-halagató hadművelete, az ún. tordai csata, amely négy héten keresztül, egészen október 8-ig megállította a szovjet előrenyomulást. Hazai hadtörténészek szerint ez a csata volt a magyar honvédség II. világháború alatti legsikeresebb és legdicőségesebb harci teljesítménye. Ebben a védelmi csatában a főszerepet a honvédség játszotta, elsősorban a Hollósy-Kuthy László vezérőrnagy parancsnoksága alatt álló 25. gyaloghadosztály, valamint a Zsedényi Zoltán vezérőrnagy vezette 2. páncélos hadosztály. A megismétlődő, igen heves szovjet-román támadások nem törték át a védők vonalát, és ennek eredményeként azok október 8-án, a bekerítés veszélye miatt rendezetten vonultak vissza. Kolozsvárt 10-én ürítették ki a magyar és német csapatok, ahová minden harci cselekmény nélkül, október 11-e reggelén vonultak be a szovjet alakulatok. Ez Dálnoki Veress Lajos hadseregpáncsnok bölcsességének köszönhető, akinek sikerült elérni, hogy Erdély fővárosa – elmentében az ország fővárosával – nem vált hadszínterré.

Az erdélyi hadszíntér 1944 szeptemberében (Erdély a hadak útján. Pudedlo, BP. 2005.)

No de lássuk, mi történt ez idő alatt Kolozsvárott? A román átállás miatt megváltozott katonai helyzet következtében – amely jelentősen veszélyeztette Észak-Erdélyt –, a magyar kormány szeptember 2-án kiürítési parancsot adott az egyetem vezetőségének. Ez részben el is kezdődött. Több teherautónyi rakomány útnak indult, közöttük az irattár és bizonyos felszerelések, de ezeknek nagy része megsemmisült a menekülés folyamán. A kiürítési parancs elhangzása után a város lakóinak 85%-át kitevő magyar lakosok, főleg az értelmiségiek véleményével megegyezően, a szeptember 15-én tartott rektori tanácsülés Miskolczy Dezső rektor (1894–1978), Buza László prorektor (1885–1969) és Haynal Imre dékán (1892–1979) vezetésével úgy döntött, hogy nem tesz eleget a kiürítési parancsnak, és szeptember 17-én ünnepélyesen megnyitották az 1944–45-ös tanévet.

„...szeptember 17-én ünnepélyesen megnyitották az 1944–45-ös tanévet.”

A helyben maradást támogatták baloldali érzelmű értelmiségiek is, mint Balogh Edgár, Csögör Lajos, Demeter János, Jordáky Lajos, Veress Pál és mások, sőt még a román nemzetiségű Gheorghe Timofi is. De hasonlóan gondolkodtak, és főleg cselekedtek kormány-közelbi politikusok is, így Észak-Erdély kormánybiztosa, Bethlen Béla (1888–1989), vagy az Erdélyi Párt elnöke, tárca nélküli miniszter, Teleki Béla (1899–1990), sőt a felsőbb katonai vezetés is, a 2. magyar hadsereg parancsnoka, Dálnoki Veress Lajos vezérezredessel az élen. Bethlen Béla intézkedése nyomán az otthonmaradás támogatása érdekében a közalkalmazottak egyszerre kézhez kapták háromhavi – októberre, novemberre, decemberre járó – bérüket.

Sajnos, mindezek ellenére, a félelem és egyéb okok miatt, a város lakóinak egy része, és az egyetem oktatóinak és hallgatóinak nagyobb hányada is a távozást választotta. A tanszékvezető egyetemi tanárok közül csak 15-en maradtak Kolozsvárott. Hasonlóan elmenekült mindkét sebészeti klinika professzora (Klimkó Dezső ill. vitéz Novák Ernő) és majd minden sebésze.

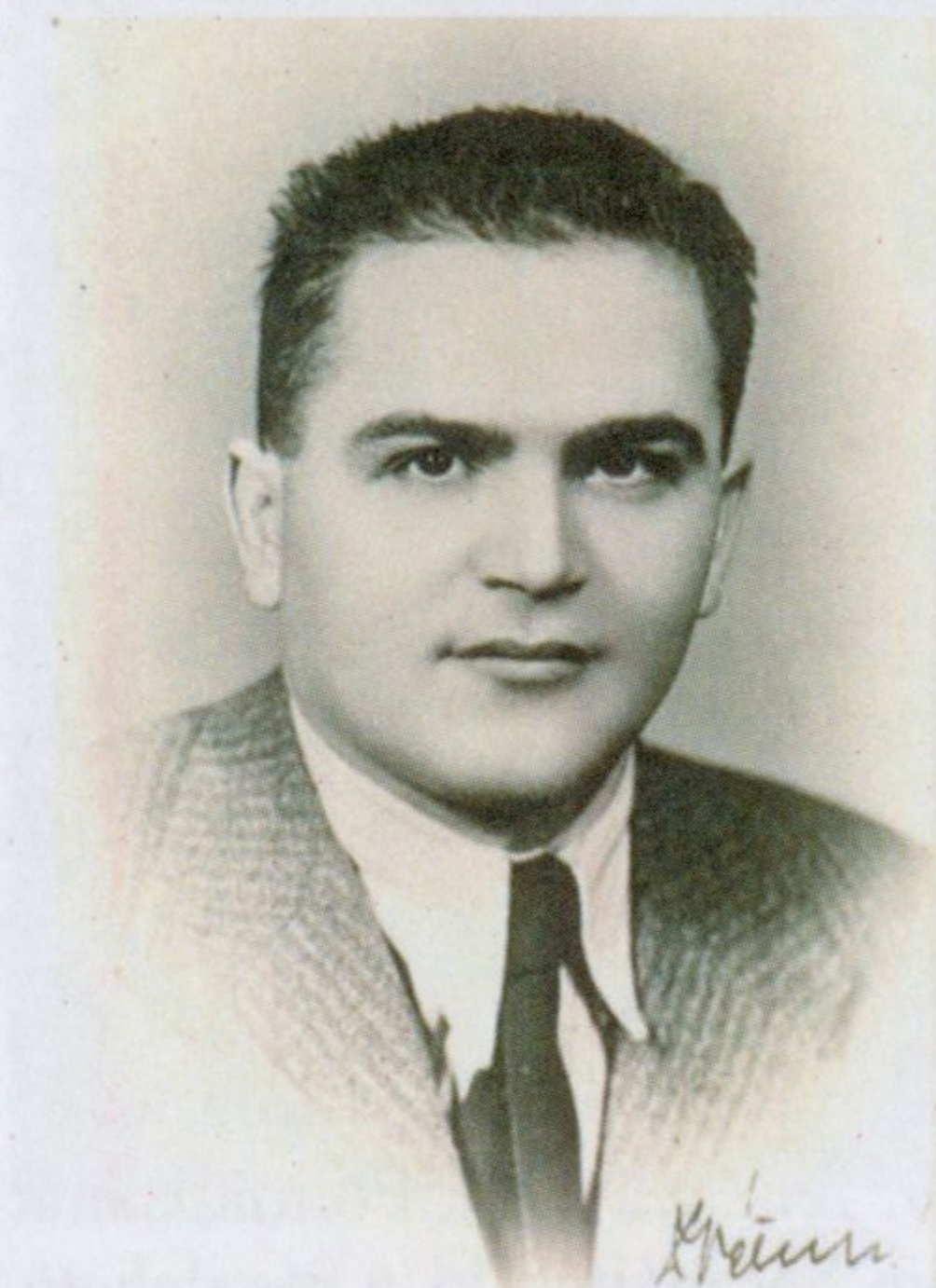
Az otthonmaradást választó Péterffy Pál (1904–1984) egyedüli sebész-főorvosként, mintegy 20 orvostanhallgató (Égető Béla, Gross Frigyes, Maros Tibor, Papp Sándor és mások) segítségével látta el a tordai csata több ezer sebesültjét. A hadikórházat a Mikó-utcai új klinikán alakították ki, ahol megelőzően Gyergyay Árpád fül-orr-gégész professzor és Novák Ernő sebészeti klinikája működött. A műtőket és kötözőhelyiséget a klinika alagsorában kialakított óvóhelyen rendezték

be. Természetesen – az orvosi eskühöz híven – a honvédekhez hasonlóan becsülettel és szakszerűen látták el a sebesült szovjet és román hadifoglyokat is. Ennek később érték be a gyümölcsei. A német csapatok saját sebesültjeiket külön látták el, és nem vették igénybe a magyar klinikai ellátást.

Az egészében közel öt hétig tartó igen heves Torda körüli harcok (1944. szeptember 5 – október 10.) honvéd vesztesége kb. 10 000 fő (halottak, eltűntek, sebesültek, hadifoglyok) és ebből több mint 2 500 a halálos áldozat. A német, másrészt a szovjet és román veszteségekről nincsenek pontos adataim, de az utóbbiak igen jelentősek lehettek, mert szemtanúk állítása szerint az Aranyos folyó „elhagyta medrét”, azaz kiöntött az ott elesett szovjet és román katonák tetemeitől.

A szovjet bevonulást megelőzően a klinikán működő hon-

véd hadi kórház parancsnoka a klinika megbízott vezetőjének, Péterffy főorvosnak átadta, és gondjaira bízta a sebesült szovjet és román hadifoglyokat. Ez szintén megfontolt és okos döntésnek bizonyult, mert megalapozta a kedvező kapcsolatfelvételt, majd együttműködést a bevonuló szovjet katonai vezetőséggel. Péterffy főorvos szakmai tudását és hozzáállását a szovjet hadi kórház is elismerte, amikor alkalmazta, és egy ezt igazoló igazolványt, „zápiszkat” állított ki számára. A zápiszka nem csak családjának és laká-

Dr. Péterffy Pál az 1940-es évek elején

sának nyújtott védelmet, de általa oltalmat nyertek a klinikán ápolónői tevékenységet végző ferencrendi katolikus apácák és református diakonisszák is, továbbá a „frontátvonulás” legkritikusabb napjaiban itt menedékre talált több baloldali érzelmű üldözött személyiség is. (A diakonisszák a Református Kórház 1944. június 2-i lebombázása után kerültek a klinikára ápolónőkként.)

A szovjetek bevonulását követő napokban (október 12–15. között) Nagyszebenből Kolozsvárra érkezett a román I. Ferdinánd Egyetem vezetősége, a sebészeti és belgyógyászati klinikák vezetőivel együtt, akik a román csendőrség kíséretében vissza akarták venni az egyetemet és a klinikákat. Miskolczy Dezső rektortól követelték az egyetem kulcsait, de ezt a rektor megtagadta. Ekkor a szovjet hadvezetés – a kolozsvári demokraták értékes közbenjárásának eredményeként, s az erdélyi magyarság nagy szerencséjére – szovjet katonai közigazgatást vezetett be Észak-Erdélyben (1944 októbere és 1945 márciusa között), és parancsukra erről a területről kivonták a román csapatokat. Teték ezt elsősorban front mögötti területek nyugalmaért, ugyanis a szovjet csapatokat követő román félkatonai csapatok (Maniugárdisták), de felfegyverzett román civilek, sőt még a reguláris román katonai alakulatok is igen súlyos atrocitásokat követtek el. Ezek folytán több száz ártatlan civil magyar életét oltották ki Szárazajtán, Magyarremetén, Egeresen, Gyantán, Csíkszentmártonban, Gyergyóban, stb. A szovjet hadvezetés számára fontos tényező volt, hogy a kolozsvári sebészeti klinika megfelelő kezelést és ápolást nyújtott a szovjet hadisebesülteknek. A sebe-

sültek kezelését átvevő szovjet hadikórház vezetői elégedettek voltak a Péterffy Pál megbízott klinikavezető által irányított orvostanhallgatók, apácák és diakonissza nővérek munkájával, s a visszatérni kívánó román egyetem munkatársainak tevékenységére nem tartottak igényt. Megállapítható, hogy ez a tisztes orvosi tevékenység jelentősen hozzájárult a kolozsvári magyar egyetem fennmaradásához.

Sajnálatos módon, a szovjet bevonulás utáni első napokban – egyes román személyek sugalmazására, azt állítva, hogy a városban több ezer civil ruhába öltözött magyar katona maradt –, a szovjetek 3–5 000 ártatlan civil magyar embert fogtak össze és szállítottak fogolytáborokba, akik közül sokan soha nem tértek vissza Erdélybe. A már említett baloldali érzelmű demokráciát kívánó magyar embereknek sikerült meggyőzni a szovjeteket ezen vádak alaptalanságáról, és ekkor a kolozsvári férfi lakosság deportálása megszűnt.

A szovjet katonai közigazgatás határozottan akarta a kolozsvári magyar egyetem tevékenységének folytatását, amely jelentősen megfogyatkozott oktatóval, mégis tovább működött több mint 600 hallgatóval! Haynal Imre, az orvosi kar dékánja Péterffy Pál főorvost bízta meg az egyesített sebészeti klinikák vezetésével, aki a klinikai betegellátás mellett az oktatási feladatokat (előadások, gyakorlatok tartását) is megfelelően látta el. Amikor Klimkó Dezső (1900–1972) egyetemi tanár 1945. március 6-án a menekülésből visszatért Kolozsvárra, Haynal Imre dékántól visszakapta a sebészeti klinika vezetését, s ezzel együtt Péterffy Pál klinikai főorvosi állását is.

A II. világháború európai befejezése (1945. május 8.) után, az újra román fennhatóság alá került Kolozsváron ezúttal sikerült megtartani a magyar tannyelvű állami egyetemet, s e tény I. Mihály román király törvényben szentesítette (407/1945). Az intézmény 1945 decemberében felvette a Bolyai Tudományegyetem nevet.

A Nagyszebenből és Temesvárról Kolozsvárra visszatérő I. Ferdinánd Egyetem – amelyet később Victor Babes (1854–1926) bakteriológus professzorról neveztek el – nem adott lehetőséget (klinikákat) a magyar nyelvű orvoscépzésre. Ezért a Bolyai Egyetem orvosi fakultása 1945 őszén Marosvásárhelyre kényszerült átköltözni. Ott az I. világháború előtt – Bernády György (1864–1938) polgármestersége idején – épült hadapródiskolában, és a város kis számú kórházában, nehéz és szokatlan körülmények között kezdte el működését az orvosi fakultás.

Marosvásárhely. A Bernády György polgármestersége idején épült hadapródiskola, mely 1945 őszétől a Bolyai Egyetem magyar nyelvű orvosi fakultásának adott helyet.

A hivatalos megnyitásra Csögör Lajos (1904–2003), az egyetem első rektora így emlékezik: „A Bolyai Tudományegyetem Kolozsváron és Marosvásárhelyen minden különösebb ünnepség nélkül 1946. február 9-én megnyitotta kapuit a magyar nyelvű egyetemi oktatás számára, és ennek nagy jelentőségét megértve mindenki egy kicsit úgy érezte, hogy sikerült 'a semmiből új világot teremteni.' Mai, sok szempontból reménytelen helyzetünkben, melyben a magyarság vergődik, optimista hídverőként azt kívánom, hogy újabb öt évtized múlva már új világ jellemezze a Duna-medence és Kelet-Európa népeinek együttélését.”

Hat-hét éves első elemista gyerekként, mint szem- és fül-tanú éltem át sértetlenül ezeket a nehéz történelmi eseményeket. Véleményem szerint helyes lépés volt a 2. magyar hadsereg bevonulása Dél-Erdélybe, mely által az Aranyos és Maros folyók vonalában kialakított védőállásokban, a tordai csatában sikerült lefékezni a szovjet előretörést, és így elkerülni egy nagyméretű, átkaroló, bekerítő hadműveletet. A megígért német támogatás elmaradása miatt az eredetileg kitűzött cél – a Déli-Kárpátok és hágóinak birtokbavétele – nem valósulhatott meg, de a Kolozsvár közvetlen közelében megvívott csata szovjet hadifogoly-sebesültjeinek nyújtott megfelelő kezelése kedvezően járult hozzá az erdélyi magyar egyetem megmaradásához. Teljesen tévesek azok a vélemények, hogy a szeptember 5-i magyar támadás váltotta volna ki a románok részéről a civil, ártatlan magyar lakosokat sújtó erőszakoskodásokat. Szomorú történelmi tapasztalatból (1784, 1848–49, 1918) tudjuk, hogy ezek a támadás elmaradása esetén is megtörténtek volna.

Hatvanöt év távlatából is példaértékű az az egész magyar társadalmat felölelő összefogás és együttműködés, amely 1944 őszén Kolozsvár városának és magyar egyetemének megóvásáért és megmaradásáért történt. Ennek az egységes akaratnak megvalósítását igen bölcsen irányították az akkori felelős személyek, melyhez jól illeszkedett a szovjet hadifoglyokkal való emberséges és szakszerű orvosi ellátás is. Sajnálatos, hogy történelmünk során igen ritkán történt a kolozsvárihoz hasonló, eredményes együttműködés és összefogás.

Nem szabad szem elől téveszteni még egy tényezőt, talán a legfontosabbat, mely paradox módon végül is a különálló, magyar tannyelvű egyetem létrejöttét eredményezte. Ez a tényező pedig a saját nemzeti érdekeit mindig első helyre állító román bel- és külpolitika volt.

1945. március 6-án megalakul – a szovjetek által kívánt és támogatott – ún. demokratikus Groza-kormány. Ennek erdélyi születésű miniszterelnöke, Groza Péter (1884–1958) – a magyarul tökéletesen beszélő, jó román hazafi – biztosan érezte és tudta, hogy a II. világháborút lezáró béketárgyalásokon a magyar egyetem léte igen fontos érv, talán perdöntő is lehet Észak-Erdélynek újbóli, Romániához való csatolása érdekében. És ez meg is történt, amikor 1947 februárjában Párizsban aláírták és szentesítették a békeszerződést, megvalósítva a románok akaratát, hogy „egyetlen barázdáról sem” mondanak le. Ezek után a Bolyai Tudományegyetem felszámolása már csak idő kérdése volt. Erre a kedvező alkalmat az 1956-os magyar forradalom erdélyi megtorlása adta. Ehhez a folyamathoz nyújtott hatásos „elvtársi segítséget” 1958 februárjában a Kádár János vezette párt- és kormányküldöttség látogatása Romániában és

Marosvásárhelyen, amikor nyilvánosan elhangzott, hogy Magyarországnak nincsenek területi igényei Romániával szemben. Feltételezhető, hogy a románok ekkor kaptak szabad kezet a különálló magyar egyetemek felszámolásához. Ez időben hunyt el Groza Péter is, és ez megkönnyítette ezt a folyamatot. I. Mihály román királyt pedig, aki a Kolozsvári Magyar Egyetemet törvényben szentesítette, már rég elkergették trónjáról (1947. december 30.), ezáltal gyakorlatilag minden akadály elhárult az önálló magyar egyetemek megszüntetése útjából. Ennek látványos aktusára 1959 tavaszán került sor, amikor a kolozsvári román és magyar egyetemeket Babes-Bolyai Egyetem néven egyesítették.

Ugyanettől az évtől kezdődően magyar fiatalnak az egyetemen való maradása oktatóként, szinte lehetetlen volt. Ez történt Marosvásárhelyen is, ahol a magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés három évnyi kegyelmi időt követően kétnyelvűre kellett váltson.

Az 1959 óta fennálló közös, csak részben kétnyelvű egyetemek – egyértelműen román irányítással és mindig a román érdekektől vezérelve – a homogén román nemzetállam megeremtését szolgálták. A kétnyelvűség Erdély magyarságának minél gyorsabb beolvasztását, felszámolását és eltűnését célozta, amint azt a németekkel, szászokkal és zsidókkal már megtették. Ehhez a tudatos folyamathoz a magyar kormányok és politikusok (tisztelet a ritka kivételnek) „jópofáskodva” asszisztáltak, hozzáértéstől „csiramentesen” idétlenkedtek (csak emlékeztül: Kempinski Hotel, 2002. dec. 1.; kettős állampolgárságról szóló népszavazás, 2004. dec. 5.; dunaszerdahelyi magyarverés parlamenti „megtárgyalása”, 2009. febr. 2., stb.). Politikusaink mindig elszalasztották, illetve nem használták ki a meglehetősen ritkán jelentkező alkalmakat és lehetőségeket, mert számukra teljesen idegen és érthetetlen a Balkánon uralkodó, a többségi nemzetet megőrző, gyarapító bizánci gondolkodás.

A magyarok ország-alapító Szent István királyának az idegenek befogadó, felkaroló szellemiségével gyökeresen szemben áll a románoknak országot alapító I. Károly és az ország-gyarapító I. Ferdinánd királynak az ortodox vallásra támaszkodó bizantin szelleme, mely a magyarnál sokkal egységesebb nemzetállamot kovácsolt össze, ahol minden lakosnak biztosítják a jogot és lehetőséget, hogy jó és hűséges románná válhasson. Jelenleg is erről szól Erdélyben a magyar-román együttélés.

A nemzetpusztító magyar társadalompolitika ellenére remélni szeretném, hogy nemsokára megszületik, megjelenik valaki, aki méltó arra, hogy „Csaba királyfi nyomdokaiba, helyére lépjen”, és kivezesse nemzetünket ebből az újabb Trianonba torkolló zsákutcából.

Végezetül ide kíváncsoznak Döbrentei Kornél költő méltató sorai, a valójában a szülőföldjüket védő hős honvédek emlékére, az elismerés és tisztelet virágaként:

„Adassék tisztelet a honvédő katonáknak,
testük eleven torlaszt állították gátnak:
a ránk zúduló vörös áradat ellenében állták
Tordánál a csatát, fejtetőik vérben:
és nem haltak meg, válságos órán előjönnek,
mert utóvédként előőrsei jövődönknek.”

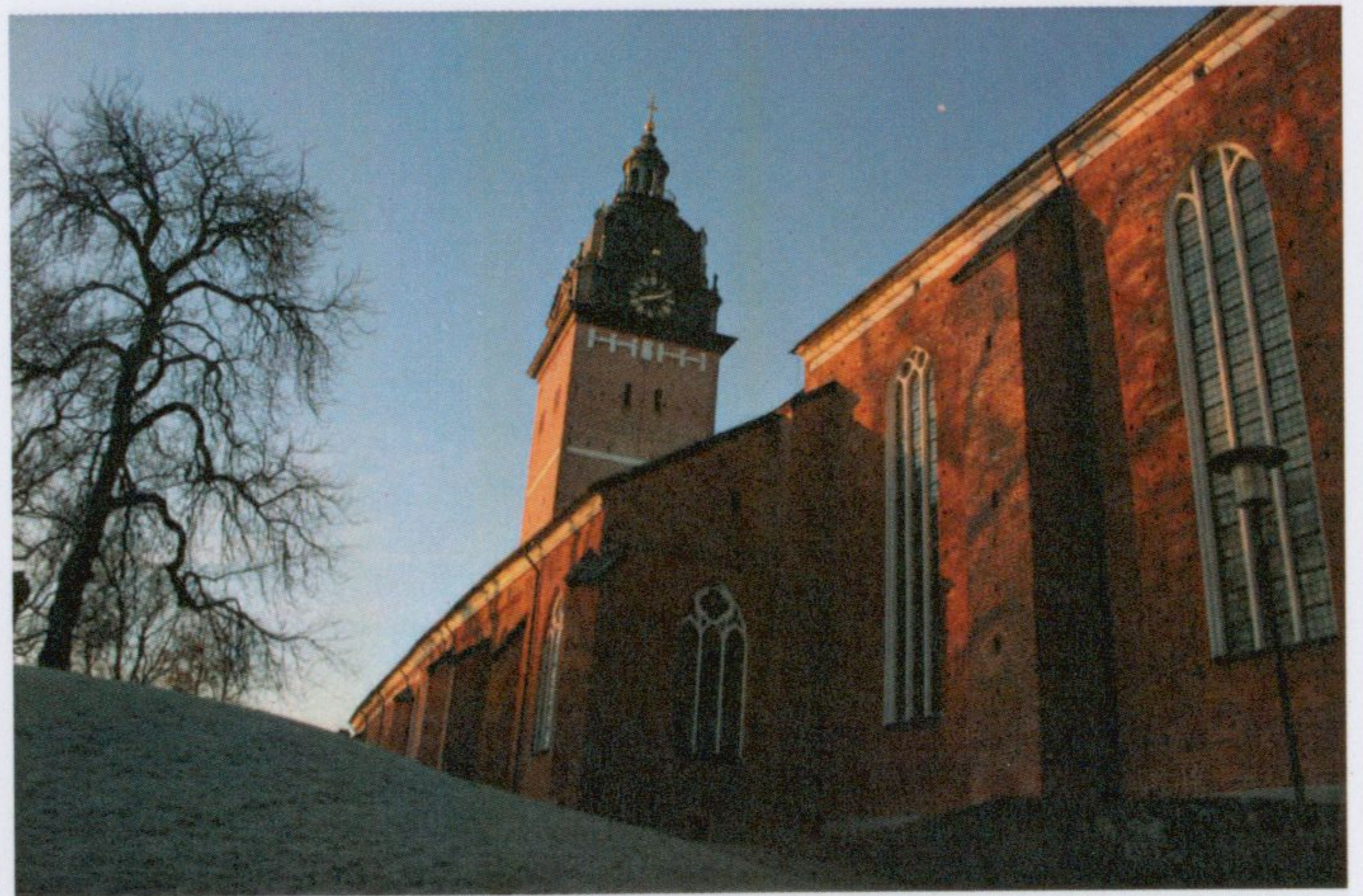
Dr. Péterffy Árpád
Debrecen

MAGYAR VÉRTANÚKRA EMLÉKEZTÜNK

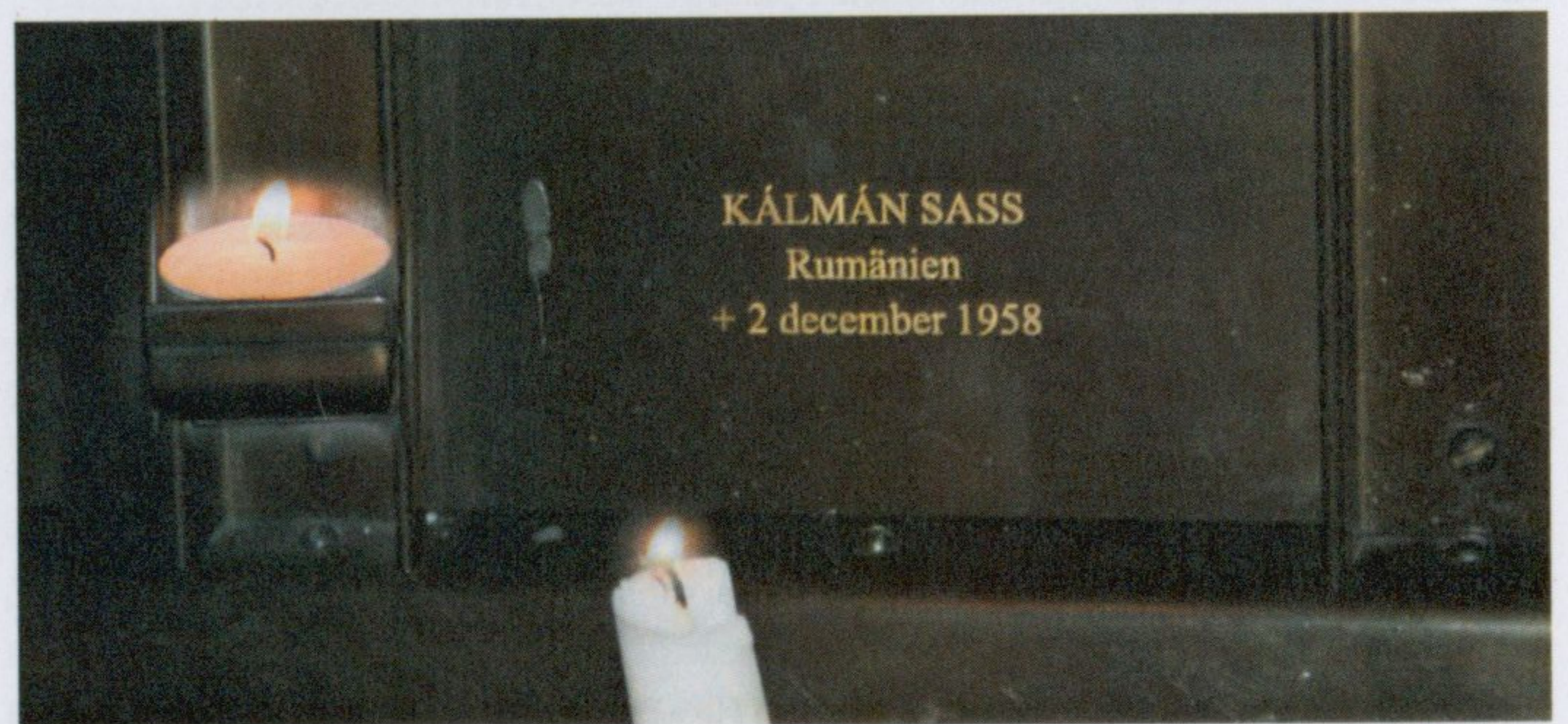
Hiszen meg van írva: „Teérted gyilkolnak minket nap mint nap, annyira becsülnék, mint vágójuhokat.” De mindezekkel szemben diadalmaskodunk az által, aki szeret minket. Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban. (Rm 8:36-39)

2009. december 2-án, a Strängnäsi Dómtemplomban, a Mártírok kápolnájában gyászistentisztelet keretében magyar vértanúinkra emlékeztünk. A tíz évvel ezelőtt felszentelt kápolna a XX. század keresztény mártírjainak állít emléket. Dr. Sebestyén Gábor főfelügyelőnk és felesége évekkel ezelőtt figyelt fel arra, hogy a kápolna oltárán elhelyezett, mártírok neveit megörökítő fémtáblácskák egyikén egy magyar vértanú neve is szerepel. Sass Kálmán (1904-1958) érmihályfalvi református lelkészt, az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc leverése után az úgynevezett „Érmihályfalvi csoport” 31 vádlottjának perében több társával együtt államellenes fegyveres összeesküvés, hazaárulás, az önálló Erdély létrehozására irányuló lázítás, felbujtás, a szocialista államrend elleni szervezkedés, a magyar „ellenforradalommal” való szolidaritás és kapcsolat, röpcédulák készítése és terjesztése, románellenesség koholt vádjai alapján halálra ítélték. A halálos ítéleteket 1958. december 2-án hajtották végre a szamosújvári börtönben. Ezért tartottuk első, vértanúinkra emlékező gyászistentiszteletünket december 2-án, Strängnäsben, a Dómtemplomban, majd a Mártírok kápolnájában felállított oltárra virágot helyeztünk, gyertyát gyújtottunk. Annak ellenére, hogy a gyászistentiszteletre egy igen lehetetlennek tűnő időpontban, szerdai napon, délután 3 órai kezdettel került sor, 60-nál is többen jöttek el a Strängnástól 35-75-85 km-re fekvő Stockholmból, Västeråsból és Eskilstunából, de egy bérelt kisbusszal még az 518 km-re fekvő Halmstadból is! És jelen volt 3 strängnäsi magyar is, akiknek létéről eddig nem tudtunk,

s akiket a halmstadi Imreh Éva keresett és talált meg az interneten. A rendezvény művészi színvonalát emelte a Stockholmi Magyar Kamarakórus tagjainak egy csoportja, akik karnagyuk, Mokos Imre orgonaművész vezetésével több, alkalomhoz illő kórusművet énekeltek, nem kevésbé Muzsnáki-Mokos Magdolna, aki férjével együtt egy orgonára és csellóra írt zenemű előadásával adózott vértanúink emlékének. Molnár-Veress Pál lelkész a Timótheushoz írt 2. levél 1. részének 7. versével szólt az emlékezőkhöz: „Mert nem félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem erőnek és szeretetnek és józanságnak lelkét.” Hisszük, hogy gyászistentiszteletünk egy kegyeletből fakadó nemes hagyomány megalapozója lett. (...)

40 ÉVIG FÜGGETLENÜL MAGYARUL, SZABADON

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem az idén volt 40 éves. E jeles évforduló jegyében szervezte meg Akadémiai Napjait a hajdani megalakulás helyszínén, a karinthiai St. Georgen am Längsee-ben. Gyönyörű környezetben, a résztvevők nagy érdeklődése közepette zajlott le a tanulmányi hét a hagyományokhoz híven április utolsó és május első napjaiban. A kezdetektől évente rendszeresen megszervezett találkozók célja mindig is az elmélkedés, a véleménycsere, az emberi kapcsolatok építése, barátságok kötése és ezek elmélyítése volt. De legalább ilyen súllyal esett latba a magyar kultúra ápolása is. S bár a magyarságot érintő kérdések tanulmányozása egyik súlypontja volt és mindmáig az is maradt a találkozóknak, a napi politika, szerencsére, nem kapott teret sem a programokban, sem a vitákban. A Szabadegyetem szellemiségére a nagy magyar gondolkodó, Bibó István és a két kiváló emigráns író, Cs. Szabó László és Szabó Zoltán munkássága valamint Vályi Nagy Ervin teológiai professzor tanítása volt döntő hatással. Egymás meghallgatása, a kisebbségi vélemény tiszteletben tartása, a vitás kérdésekben a konszenzus keresése, az együtt gondolkodás, a tanulás lehetősége mind-mind jellemzője volt és maradt az Akadémiai Napoknak. S bár az EPMSZ – amint az a nevéből is kiderül – a protestantizmus értékvilágához kapcsolódik elsősorban, az ökumenikus nyitottság is erőssége. Szellemiségének egyik irányelve az Ószövetségben (3 Móz 19,18) megadott, Krisztus által általános érvényre emelt parancsolat: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”, valamint egy másik tanítás: „Az én Atyám házában sok hajlék van” (Jn 14, 2).

Az idei tanulmányi hét gazdag programját részletesen ismertetni lehetetlen, és talán szükségtelen is. Hiszen híre amúgy is terjedni fog, és a köszönő meg dicsérő szavak eljutnak azokhoz, akiket a szervező, előkészítő munkáért megilletnek. Akik gondoskodtak róla, hogy szellemi és lelki igényüket kielégíthessék a résztvevők, hogy tudásban gyarapodva, barátokkal gazdagodva térjenek haza. Az előadásokban a legtöbb szó az 1969-ben megszületett gondolatokról és ezek kimondói-ról esett, nem véletlenül. Az alapítók öröksége: egy független magyar szellemi műhely – ez volt ugyanis a jubileumi Akadémiai Napok motója. A fent említetteken kívül Tóth János, Szöllősy Árpád, Kerényi Károly, Kovács Andor, Bárczay Gyula vagy a betegsége miatt távol maradt Balla Bálint nevét emlegették nagy szeretettel és tisztelettel az előadók. A vendégek elhozták a testvérszervezetek üdvözlét Hollandiából, Nagy Britanniából, az USA-ból és a fél évszázados fennállás után épp megszűnt, KMÉM-Pax Romana katolikus szervezetből is. A 9 európai ország mintegy 24 városából érkezett, közel másfélszáz résztvevő sok hasznos információt kapott pl. az emberi és kisebbségi jogok európai helyzetéről, a Szabadegyetem és a Kárpát-medencei magyarság rendszerváltás előtti és utáni kapcsolatáról, illetve 1956 szellemi örökségéről. Szabó Zoltán özvegyétől hallhattunk az író londoni éveiről, s hogy Cs. Szabó László hogyan él az irodalmi köztudatban, azt Göröm-

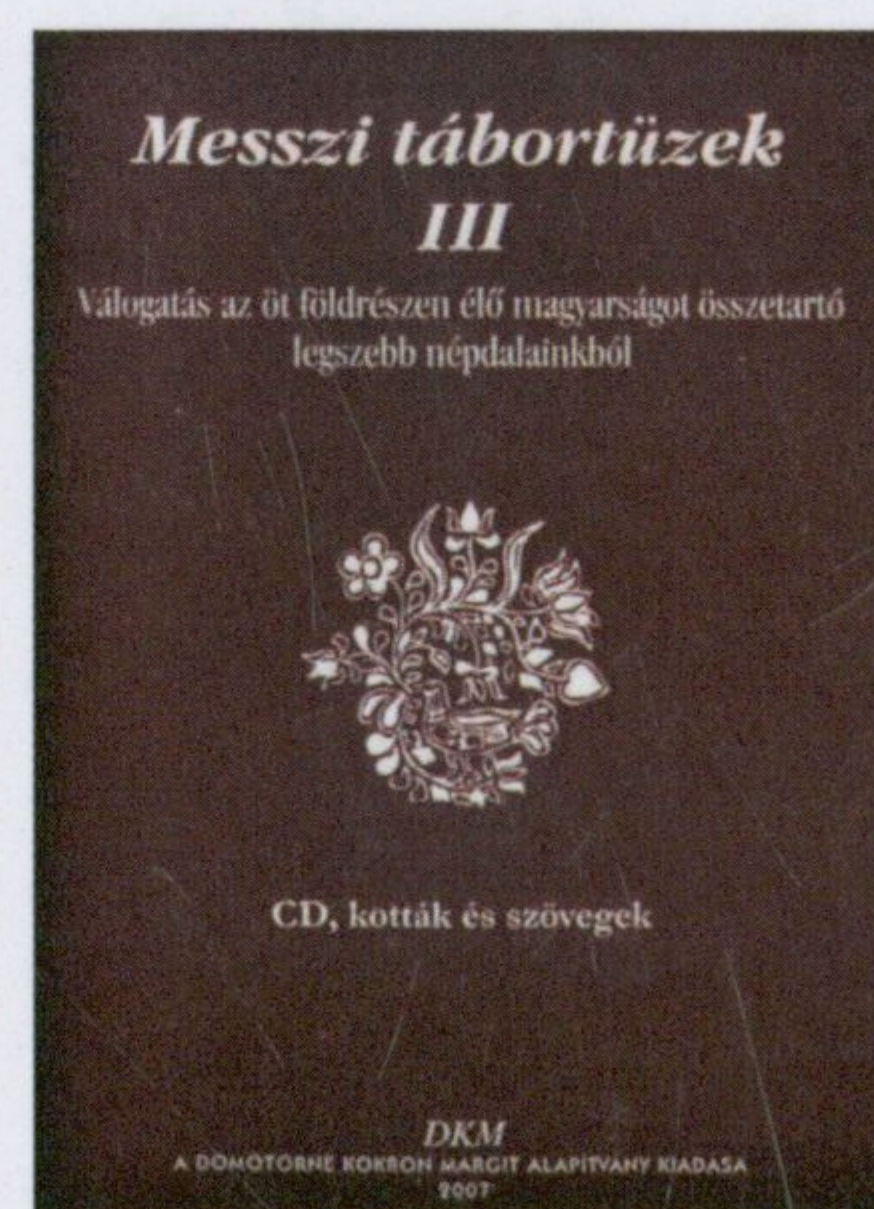
bei András és Kántor Lajos irodalmárok vették górcső alá. Mit tett és tesz a Szabadegyetem az ökumené szolgálatában? – a kérdést az egyik kerekasztal-beszélgetés résztvevői boncolgatták. S hogy sokat, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a 2011-re tervezett konferencia a vallások közötti nyitás és a közeledés szükségességéről. Mert, ahogy arra Gödri Zsolt lelkész-pszichológus gyakorlati példákkal illusztrált előadásában rámutatott, a globalizálódó világban az ember, ha nem talál magának kapaszkodót, könnyen elveszhet. A tanulmányi hét utolsó, sokakat felszólalásra ösztönző kerekasztal-beszélgetése a jövőt taglalta. S bár számos, különböző vélemény hangzott el, abban egyetértettek a megszólalók, hogy a jövőben is szükség van erre a független, magyar, protestáns szellemi műhelyre, az általa képviselt értékteremtésre és érték-megőrzésre, a nyugati magyar és a Kárpát-medencei testvérszervezetek egymást egyre jobban megismerő, gazdagító és erősítő együttműködésére. Ennek szellemében született meg a döntés a jövő évi Akadémiai Napokról, melyek központi gondolata a szolidaritás lesz.

Nagy Ildikó, Pozsony

2010-BEN NYÍREGYHÁZA-SÓSTÓFÜRDŐN

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem 2010. május 9-15. között 40-dik alkalommal rendezi meg Akadémiai Napjait. A hatnapos konferenciára Nyíregyháza-Sóstófürdő parkos üdülőtelepén, festői környezetben, tisztavízű tó és élményfürdő közelében kerül sor. Témája: **A szolidaritás ideje.** Az előadások, kerekasztal-beszélgetések, vitacsoportok mellett ezúttal a program fontos részét alkotják a kirándulások. A résztvevők meglátogatják az evangélikus és a református egyház által fenntartott szeretetotthonokat, továbbá Nyíregyháza kulturális emlékeit. Kiránduláson ismerkednek meg az elragadó szabolcsi tájjal, és – a Szabadegyetem történetében először – egésznapos kirándulást szerveznek Kárpátaljár. Áldozócsüdtörtökön Beregszászon, ökumenikus istentisztelet keretében Gábry Sándor kolni református lelkész ígét hirdet, Laborczy Géza nyíregyházi evangélikus lelkész úrvacsorát oszt. A résztvevők ellátogatnak Beregszász magyar intézményeibe, Munkácsra pedig a szépen restaurált várat nézik meg. A gazdag kulturális programon Sebestyén Márta és zenész barátai, a nagyhírű nyíregyházi Cantemus kórus, Berecz András mesemondó, Krúdy Gyula emlékét idéző irodalmi műsor és nyíregyházi előadóművészek is szerepelnek. A konferenciát követő szombaton fakultatív kirándulásra van lehetőség Szatmárcsekére (Kölcsy sírjához), Nyírbátorba, Csarodára és Tákosra, a híres – gótikus, illetve kazettás – református templomokhoz.

Jelentkezés: **Nagy Judit, Oltalom Szeretetszolgálat, H – 4400 Nyíregyháza, Kassa köz 3; Telefon: (+36) (06) 42 500-946; E-mail: oltalom@lutheran.hu (Határidő: 2010. március 31.)**

Megjelent a „Messzi Tábortüzek” népdalgyűjtemény és lemez-sorozat negyedik kiadványa. A népdalokat, virágénekeket, katonanótákat és népballadákat tartalmazó IV. kötet könyv- és lemez-árusoknál nem kapható, de a korábbi kötetekhez hasonlóan Svédországban is megrendelhető Veress Mária mobil-számán: 073-733 23 62. Ugyanott a korábbi kötetek is beszerezhetők. Egy könyv (CD-lemez, kotta és szöveg) ára: 150 korona.

Megmenteni vagy veszni hagyni?

A Kozárvári Missziós Egyházközséghez tartozó Kackó mind-össze 8 lelkes gyülekezete Istenbe vetett hittel, hívő optimizmussal próbál tenni valamit azért, hogy az elődei által felépített, jelenleg „igen csekély állapotban” levő református temploma „semmivé ne legyen.” A kételkedők azt kérdik: érdemes-e megmenteni, van-e ki-nek megmenteni e vésszen romos épületet? Szórványgondozó lel-készként megtanultam, hogy nem tehetjük fel így a kérdést. Mert ha ezt tesszük, akkor itt minden az enyészete lesz. Akkor lemondunk arról, amiről Isten soha le nem mondott. Mert Kackón az a nyolc lélek is éppúgy Isten népe, mint egy nagyobb gyülekezet akár há-romezer lelke, és Isten arról a nyolc lélekről sem akar lemondani! És itt, a szórványmisszióban megtanultam még valamit: azt, hogy a templomokat alkotó kövek és téglák nem csupán kövek és téglák. Ez maga a múlt! A mi múltunk, melyet becsülnünk kell. Sok helyen már csak a múlt a miénk. A miénk itt Kackón a templom, a miénk a parókia. A miénk Berde Sándor egykori lelkész, a miénk Berde Amál a festő, és miénk Berde Mária az író is.

Megmenteni vagy veszni hagyni? Melyik a könnyebb? Né-zhetjük-e tétlenül itt, Erdélyben, hogyan dőlnek össze sorra kasté-lyok és várak, udvarházaink és templomaink? Hogyan dől össze mindaz, ami múltunkból még itt maradt?

Összefogással sok mindent meg lehet menteni, még a 250 éves kackói református templomot is, ha a nagyok felkarolják a kicsiket, az erős a gyengét, magyar a magyart. Hiszem, hogy Isten, aki a múlt, a jelen és a jövő Ura, megáldja ez irányú erőfeszítéseinket. Nála nincs lehetetlen!

Az 1750 körül épült kackói református templom

Aki segíteni szeretne és segíteni tudna, az a következő bank-számlára küldheti adományát:

Betalningsmottagare: Nyeste László Csaba

Kontonummer: RO91RNCB0108002303410002

SWIFT: RNCBROBU

Landkod: RO (= Rumänien)

Meddelande till betalningsmottagaren: GIFT (= ajándék)

Isten áldja meg a jókedvű adakozót!

Nyeste László-Csaba
missziós lelkipásztor

Rázmány Csaba
1946–2009

Rázmány Csaba 1946. április 9-én, Kolozs-váron született, Rázmány Mór és Zentkó Sára gyermekei közül – Attila és Sarolta után – harmadikként. Komjátszegi születé-sű édesapja maga is unitárius lelkész volt, és nyugalomba vonulásáig az egyetemes unitárius egyház főkönyvelőjeként, illetve főszámvevőjeként szolgált. A második vi-lágháború utáni nyomorúságos 1945–1951 közötti időszakban vállalta a pásztor nélkül

maradt szülőfaluban, Komjátszegen a lel-kési szolgálatok végzését, emiatt az unitárius egyház első áldozataként kényszermunkára hurcolták a Duna–Fekete tengeri csatorna építéséhez, ahol egy évet töltött. Rázmány Csaba elemi és középiskoláit Kolozsváron végezte, unitárius lelkési oklevelét 1968-ban a Protestáns Teológiai Intézetben szerezte meg. 1968–1972 között brassói segédlelkész. Ezek a gyakorló segédlel-kési évek, az otthon, a család légköréből hozott hatások mellett, mély és pozitív hatással voltak későbbi munkájára, egész életére, hivatástudatára, egyháza és népe iránti elkötelezettségének elmélyítésére. A későbbi időszakban gyakran hivatkozott felettse, Mátyás Endre lelkési példájára. 1972-ben az alsóboldogfalvi egyházközség-be került rendes lelkési szolgálatra. Ez a szakasza életének nemcsak az elindulás, de a lelkiismeretes és eredményes lelkési szolgálat kiteljesedésének esztendei voltak. A gyülekezetépítés kiemelkedő és látható eredménye az új lelkési lakás építése volt, de erre az időszakra esik családalapítása is. Felesége, Pap Ida, kadácsi unitárius család gyermeke minden tekintetben hűséges tár-sa lett. Amellett, hogy rendszeres hivatali munkájával a család anyagi gondjaiban is osztozott, szükség szerint részt vett minden egyházközségi tevékenységben is, vállalva a tiszteletesasszonyok gyülekezetépítő szerepét. Itt, az alsóboldogfalvi új lelkési

lakás kedves légkörében születnek meg a gyermekek is: Hedviga és Csaba. 1990-ben bátyja tragikus balesetben történt elvesztése miatt bánkodik, 1993-ban pedig egy apró kis, borsószem nagyságú duzzanat jelentke-zett testében, amelyről egy magyarországi műtét után kiderült rosszindulatúsága. Ezért állandó egészségügyi ellenőrzés alá került, mely arra készítette, hogy 1995-ben család-jával együtt áttelepedjék Magyarországra. Előbb a megüresedett pestszentlőrinci lelkési állást foglalta el, majd a budapes-ti Hőgyes Endre utcai egyházközség hívta meg lelkészüil, 1999-ben. A 2001-ben tar-tott zsinat a magyarországi unitárius egyház püspökévé választotta. Püspöki szolgálata nem volt tehermentes. Meg kellett küzdenie az egyházvezetés belső és külső nehézsége-ivel, de kemény és állandó küzdelmet kellett vívnia egyre elhatalmasodó betegségével is, amelyet mindenki számára példamutató bá-torsággal és méltósággal viselt élete végéig. Hűséges felesége és gyermekei, szerető testvére önfeláldozó módon gondozták és igyekeztek enyhíteni küzdelmén. 2009. július 15-én, az évtizedeken át tartó, életéért vívott küzdelme véget ért. A svédországi magyar protestánsok halálával és szeretettel emlékeznek Rázmány Csaba püspök úr 2009 tavaszán Ljungbyben, Växjöben és Göteborgban tett látogatására. Emlékét ke-gyelettel őrizzük. Mindannyiunk egy Istene adjon neki örök békességet!

Az Erdélyieket Segítő Ötök Társasága /ESÖT/, melynek a püspök úr is tagja volt, magára vállalta, egy, az életéhez méltó síremlék készítésének a megszervezését. A családdal való egyeztetés után, figyelem-be véve elképzeléseiket, megbíztunk egy háromtagú csoportot Demeter D. Zoltán vezetésével, e nemes ügy lebonyolításával. E célra szükséges összeg eléri az 1,7–1,9 millió forintot, összeg, amelyik messze meghaladja a család anyagi lehetőségét. Az ESÖT egy adomány-bankszámlát nyitott az Uni Credit Banknál abban a reményben, hogy az Önök lehetőségük szerinti hozzájárulásával minél hamarabb rendelkezésünkre álljon a szükséges pénz. Minden segítséget hálásan köszönünk!

Bakszámla adatok: UniCredit Bank. Szám-latulajdonos neve: Klausenburger e. V. Számlavezető fiók címe: 9021–Győr, Árpád út 45. Pénzforgalmi jelzőszám: 10918001-00000080-85120004.

IBAN: HU02 1091 8001 0000 0080 8512 0004. SWIFT/BIC code: BACXHUHB.

Adózzunk Rázmány Csaba Béla unitárius püspök emlékének!

Levelezési cím: Demeter D. Zoltán, Kossu-th Lajos utca 60–62. H–9071 Gönyű. Ma-gyarország. E-mail: demeter13@gmx.net.

Az ESÖT nevében tisztelettel
Demeter D. Zoltán

Szász (Zajzon) Margit
1912–2009

Zajzon Margit 1912. október 5-én született Magyarbükksön, Zajzon Gyula földbírtokos és felesége Berta első gyermekeként. Régi székely család sarja, mely címeres nemesi levelét 1674-ben Apafy Mihály erdélyi fejedelemtől nyerte. A család tagjai többnyire papi vagy tanári pályára léptek, de kardjukat is híven forgatták mind a törökök, mind a Habsburgok ellen (1848-ban két ősük Bem oldalán harcol). A ma is színmagyar lakosságú Magyarbükks község Marosludastól 12 km-re délre fekszik. 1296-ban említik először Bekes néven. Itt született 1607-ben Kemény János erdélyi fejedelem, kinek udvarháza, ha romosan is, de még áll. A községhez tartozik Lándor és Magyarózd is. Ez utóbbinak késő gótikus várkastélyában élt Pekry Lőrinc és felesége, Petróczy Kata Szidónia (1658–1708), az első ismert magyar költőnő. Zajzon Margit iskoláit Marosvásárhelyen az egykori leánygimnáziumban végezte. 1933-ban feleségül ment az 1908-ban született székely nemes Szövérdi Szász Dezsőhöz. Házasságukból 1934. május 17-én, Magyarbükksön megszületett első gyermekük: Zsolt. Szász (Zajzon) Margit élete ezután három menekülés köré írható. A második bécsi döntéskor (1940) Magyarbükks Romániánál maradt, így a család a Magyarországhoz visszatért Észak-Erdélybe menekült. Előbb Szászrégenben telepedtek le (ahol Margit részt vehetett a városba bevonuló magyar csapatok és Horthy Miklós kormányzó fogadásán), majd Székelyudvarhelyre, Homoródfürdőre, végül Marosvásárhelyre költöztek, ahol Dezső édesapjának több háza is volt a Klastrom utcában. Mivel Szász Dezső gazdasági akadémiát végzett Debrecenben, kiváló képzettsége birtokában 1940-től Budapesten a Földművelésügyi Minisztériumban gazdasági előadó lett. 1944 őszén viszont a család újból menekülni kényszerült. Szász Dezső és Margit Zsolt fiukkal a visszavonuló magyar csapatokhoz csatlakozva az osztórák határon fekvő Szentgotthárdig jutottak, ahol 1945. április 11-én, a cisztercita papok sekrestyéjében berendezett rögtönzött kórházban megszületett Margit második gyermeke, Imola. Mivel Szentgotthárd a

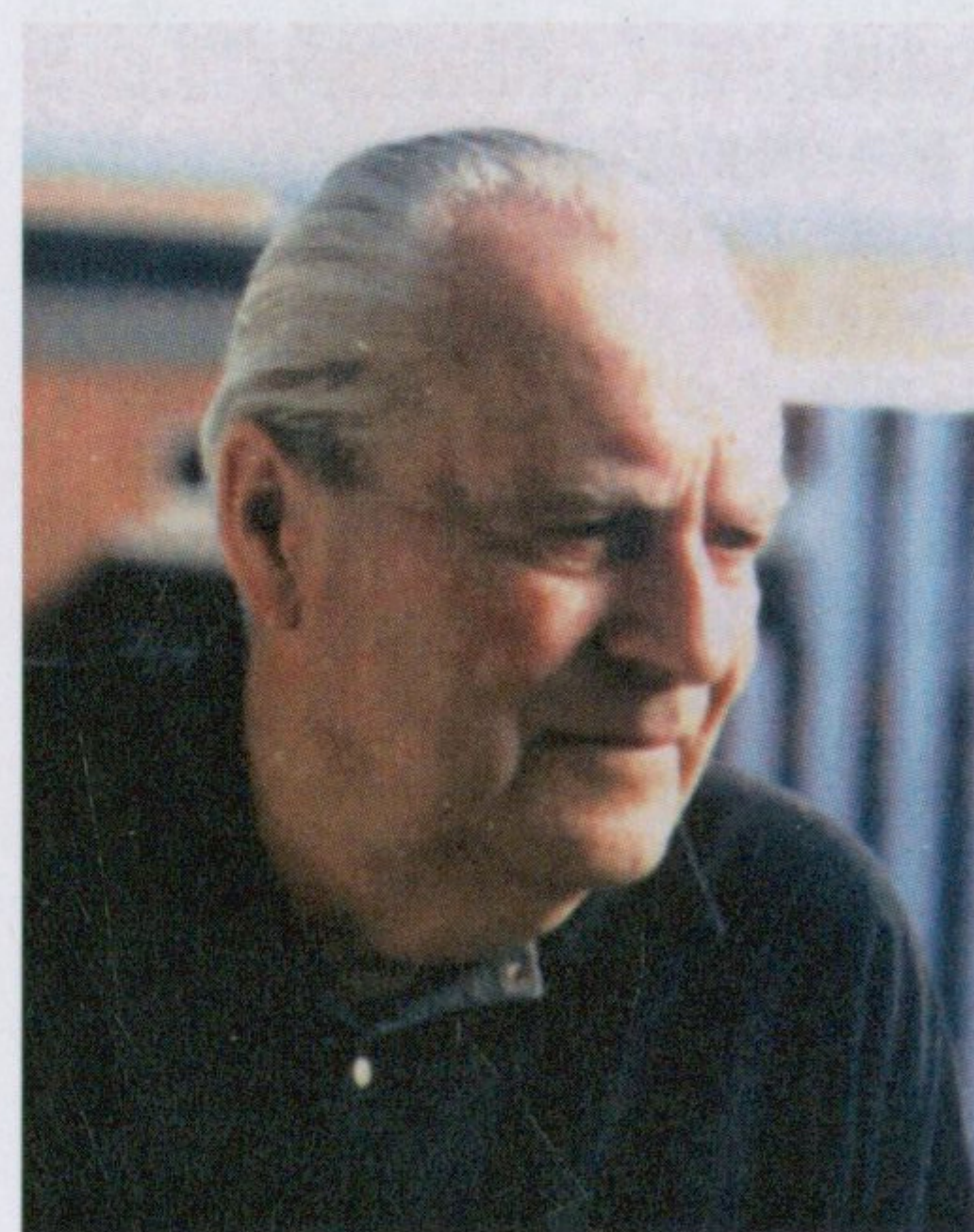
vasfüggöny zónájába esett, a család erdélyi összeköttetései megszakadtak. Az 1956-os forradalomban Dezső tevőlegesen is részt vett (pl. Körmenten a kommunistákat fogdába zárták), ezért az orosz támadás napján, november 4-én, családját is magához véve elhagyta Magyarországot. Svájcba szerettek volna eljutni, ahol Dezső bátyja, József élt, de egy kanadai kivándorlás terve is felváltott bennük, amit viszont Margit nem akart. Végül Svédország felé nyílt meg a továbbjutás lehetősége, s a család a Mölle-i menekülttábor után azonnal Helsingborgba került, s ott a Bruksgatanon kaptak albérletet. Ugyanabban a házban lakott az EFS-gyülekezet templomszolgája is, az ő révén kapták meg magyar istentiszteletek tartására az EFS templomot. A Szász családnál számos menekült, közöttük több lelkész is vendégeskedett. Így kerültek kapcsolatba Glatz Józseffel, majd Szigethy Sándorral, később Koltai Rezsővel. Szász Margit lett a helsingborgi protestáns gyülekezet összehívója, mindenese. Egyre többet betegeskedő férjét 15 éven át nagy kitartással gondozta, Dezső 1994-ben bekövetkezett haláláig. Ezt követően további 15 évig Margit özvegyen élt, de közel gyermekeihez és azoknak családjaihoz. Míg egészsége engedte, a magyar istentiszteletekre mindig eljárt. Az utóbbi években, minekutána mozgása bizonytalanra vált, s egy esés nyomán válltörést, majd combnyaktörést szenvedett, idősek otthonába került. Ettől kezdve mindig a mennyei otthonba való hazatérés gondolata foglalkoztatta. 2009. június 3-án visszaadta lelkét Teremtő Urának. Június 17-én Helsingborgban, a Pálsjö-temetőben férje mellé helyezték örök nyugalomra. Isten adjon neki örök békességet!

Szabó (Rácz Szabó) Etelka
1946–2009

Etelka 1946. május 4-én született Zentán, a Vajdaságban, földműves szülők gyermekeként, aki két fiútestvére mellett már zsenge korától magával hozta a természet szeretetét, a munka tiszteletét, az eredmények megbecsülését. Egészen fiatalon, 18 éves korában férjhez ment, de házasságuk már az első évben sikertelennek bizonyult,

így 1965-ben, amikor megszületett első gyermeke, Endre, ő már visszatért a szülői házba. Nehéz és keserű évek következtek életében, így nem csoda, hogy úgy döntött, elhagyja szülőföldjét, és idegenben próbál új életet kezdeni. Így került 1969 decemberében, alig 5 éves piciny gyermekével Svédországba, ahol a smålandi Urshultban telepedett le. Keserves élete itt is kísérte néhány esztendeig, mígnem 1972 nyarán megismerte jövődöbeli élete társát, Szabó Andrást, aki 1971 őszén érkezett Svédországba, s abban az időben a közeli Torsbrukban lakott. Keserű volt az ő élete is, hiszen elhagyta családját és egyetlen gyermekét, Anit. Etelka és Bandi 1973-ban úgy döntöttek, hogy összeköltöznek, Växjöben. Andrásnak sikerült esztorgályosként munkába állnia a „Fläcktfabrik”-ban, majd Mohedára került, a Torsten Ullman AB vállalathoz. 1974. január 10-én megszületett közös gyermekük, Melinda, s ugyanazon év júniusában házat vettek Mohedán. Augusztusban Etelka is munkába állt, de sikerült elérniük, hogy a két szülőből egyikük mindig a gyermekekkel maradhasson. 1990-ben Etelka súlyos gerinc-sérv műtéten esett át, melyről később kiderült, hogy elhibázták. Fájdalmi miatt rendszeres gyógyszerre szorult, s orvosa legutóbb is új gyógyszer-adagolást írt elő neki. Sajnos tévesen értelmezte az orvos utasításait, s túladagolás miatt oly kritikus állapotba került, hogy sem a mellette levő párja, sem a sietve kikerkező mentők nem tudtak már rajta segíteni. 2009. június 18-án, 63 évesen, váratlanul hagyta itt szeretteit. Hozzá tartozói és a växjöi magyarok, Isten akaratában megnyugodva, július 2-án a Hovshaga temetőben nagy részvétellel kísérték utolsó útjára. Nyugodjon békében!

von Heincz Frigyes
1912–2009

Szomorú szívvel értesültünk róla, hogy az 1912. október 15-én a Felvidéken született von Heincz Frigyes Albert testvérünk, 97 éves korában, 2009. május 3-án Sandvikenben elhunyt. Temetésére 2009. június 22-én a stockholmi Haga Norra temető kápolnájában került sor. Isten adjon neki örök nyugodalmat, lelkének békességet!

Gergely Tibor
1928–2009

1928. július 5-én született Kolozsváron, Gergely István és Istvánffy Erzsébet házasságából, első fiúgyermekként (öccse, János hét évvel később született). Elemi és középiskolai tanulmányait, valamint a Bolyai Egyetem biológia szakát Kolozsváron végezte. Szerette az irodalmat, tehetségesen szavalt. A sport is érdekelte, főleg az atlétika, ezen belül is a százméteres futásban jeleskedett, de futballban is megállta a helyét. Biológia-tanári képzettsége mellett orvos akart lenni. A kolozsvári egyetemre nem vették fel, ezért a marosvásárhelyi orvosi egyetemen végzett, mint általános orvos, 1957-ben. Itt ismerte meg jövődöbeli feleségét, a székely Hompoth Bertát. Házasságukból egy leányuk született: Erzsébet. Tibor az egyetem elvégzése után Szatmár megyében kapott állást. Három évet a Szatmárnémeti körüli falvakban dolgozott mint körorvos, majd 1960-ban Bukarestben szakorvosi vizsgát tett, és mint általános sebész a szatmári kórházban folytatta pályafutását az azt követő 25 évben. Nagyon szerette az embereket, mindenkin igyekezett segíteni. Elismert orvos lett, aki hivatásáért élt-halt. A román uralom magyarellenos elnyomását naponta tapasztalta. 1982-ben lánya, Erzsébet Svédországba érkezett, majd 1986-ban Tibor is követte őt, nejevel együtt. Már ekkor látszottak betegségének első tünetei. Remélte, hogy a svédországi orvosok jobban tudnak segíteni rajta, mivel a Parkinson-kórra vonatkozó kutatásai jóval előrehaladottabbak voltak, mint szülőföldjén. Szeretett volna meggyógyulni, és abban reménykedett, hogy talán még dolgozni is fog. Az első svédországi évek alatt sokat romlott az állapota: vágyott haza, és nehezen viselte, hogy a svéd társadalomban csak egy „szám” lett. Így is szorgalmasan tanulta az új nyelvet, sokat olvasott, mint mindig. Rajongott a klasszikus zenéért, kedvencei az operák voltak. Míg tudott, kijárt sétálni a rannebergi erdőbe. Súlyos betegsége 29 éven át haláláig kísérte, és számos álmát hiúsította meg. Emlékét kegyelettel őrizve, 2009. szeptember 14-én Göteborgban, a Backa Nya temetőben Isten kezébe bocsátottuk őt. Legyen nyugalma csendes!

Szabó (Béres) Mária
1919–2009

Szabó Tiborné, Béres Mária 1919. január 4-én született Kolozsváron, egy szegény család öt gyermeke - közöttük 4 lány - közül a legkisebbiként. Iskoláit Kolozsváron végezte. 1940-ben megismerte leendő férjét, Szabó Tibort, akinek Nagyszebenben voltak házai, így Mária is oda költözött. 1944 őszén átélte Budapest ostromát, de visszatért Erdélybe, s így a kapcsolat közte és Magyarországon maradt testvérei között megszakadt. Tiborral együtt kitanulta a fényképész-szakmát, mely nyugdíjazásáig munkát adott neki. Béres Mária és Szabó Tibor házasságából gyermek nem született. Csupán egyik, Budapesten élő unokahúgával, Bakcsiné Béres Máriával, egyedüli rokonával tartotta még a kapcsolatot. Szabó Mária korán elveszítette férjét, s azóta egyedül élt, de szívesen vállalta ismerős vagy rokon családok gyermekeinek gondozását. Olvasott, művelt asszony volt, igazi úrinő, aki nemcsak irodalmat és más ismereteket, de viselkedést és erkölcsöt is tanított a gyerekeknek. Így nevelte unokatestvére, Meggyesi Rózsika gyermekeit is, akik közül az egyik idővel Svédországba disszidált. Hozzájuk érkezett 1988-ban Mária, majd két évre rá beköltözött a lidingői Fyrvaktaren nevű idősök otthonába, ahol nagyszerűen megtalálta magát: könyveket kölcsönzött, gyakran eljárt a Magyar Ház rendezvényeire, a protestáns istentiszteletekre, és kedves tagja volt a Senior-klubnak is. Szép baráti kört alakított ki. 2009. januárjában, 90-dik születésnapján, amelyet Kovács Szabolcsné Muszka Emese szervezett számára, sokan jöttek össze, s ekkor mondta: könnyű és gyors halált kíván, s azt, hogy a búcsú órájában ne legyen egyedül. Kívánsága teljesült. Emese naponta hívta, s amikor 2009. augusztus 27-én értesítették, hogy Ria-nénit a sürgősségre vitték és halálán van, rövid idő alatt ott termett, s kezét fogta, amikor elköltözött e földi világból. Ismerősei és tisztelői október 26-án, a lidingői templom gyülekezeti házában vettek búcsút tőle, s tettek végtisztességet. 90 esztendő földi pályafutása után a szerető Isten ölelő karjaiba tettük le őt. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Szakács (Horváth) Irén
1936–2009

Horváth Irén 1936. december 14-én született a székelyföldi Homoródalmáson. Szülei, Lajos és Lídia, kis birtokon gazdálkodtak, s biztosítottak szerény, de biztos anyagi feltételt négy gyermeküknek. A családban uralkodó szellemiséget és erkölcsi értékrendet az unitárius vallás puritán egyszerűsége és tisztasága határozta meg. Gyermekeiket a munka szeretetére, a magántulajdon tiszteltetére és megbecsülésére, az igazmondásra, s a becsületes helytállásra nevelték. Ez az otthonról hozott erkölcsi tőke határozta meg Irénke egész életét. Elemi iskoláit szülőfalujában, a gimnáziumot Székelyudvarhelyen végezte, ahol tanárai szorgalomra, erkölcsi rendre és családszeretetre tanították. Érettségi után - édesapja korai halála és kis földbirtokuk drasztikus kisajátítása következtében - rövid ideig elbizonytalanodott, ezért a továbbtanulás helyett munkát vállalt a homoródalmási iskolában. Így segíteni tudta betegeskedő édesanyját és kiskorú öcsét. 1958-ban sikeresen felvételizett a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem történelem-filozófia karára, ahol egy kis évfolyam tagjaként, életre szóló barátságokat kötött. Mindig tisztelettel és szeretettel beszélt az egyetemi tanáiról, akiktől tudást, s a szellemi munka megbecsülését kapta, valamint évfolyamtársairól, akiktől türelmet, önzetlenséget és szolidaritást tanult. 1963-ban kötött házasságot évfolyamtársával, Szakács Lászlóval. Azóta együtt, egymásba kapaszkodva, egymást támogatva és kiegészítve éltek boldog házasságban 46 éven át. A közös életüket végigkísérő kételyek, szorongások, kudarcok, sikerek, örömek és bánatok színezték és tették varázslatosá mindennapjaikat. Életútjuk összefonódott. Együtt kezdték szakmai karrierjüket előbb Sófálván, majd Oklándon. 1972-ben Sepsiszentgyörgyre kerültek, ahol Irénke a Székely Mikó Kollégium tanári közösségének lett a tagja. Iskola-pszichológusi minőségében elsősorban a végzős diákok pályaválasztásának irányításával, a munkatársak pszichopedagógiai műveltségének bővítésével foglalkozott. Sok tanulással, küzdelemmel, kitartó munkával és makacs kitartással próbált helytállni családban,

társadalomban, munkahelyen. Lehet, hogy néha elment néhány önmegvalósulási lehetőség mellett, és kiaknázatlanul hagyott soha vissza nem térő helyzeteket, de sikerült a szakmai és személyiségi önmegvalósulás örömeit is megismernie. Boldog házasságából 3 gyerek született: Júlia, Anikó és László. A férje gondviselése, gyerekei, majd az unokái (Dani, Lacika, Botond és Robi) gondozása és nevelése során lemondott minden egyéni óhajról. Gondolkodását, érzelmeit, egész emberi habitusát az övéi kívánságához igazította. Személyiségét az őszinteség, a nyitottság és a minden egyéni érdek fölé helyezett családcentrikusság jellemezte. 1986-ban, a férjét sújtó rendőri zaklatások és lehallgatások miatt, disszidálásra kényszerült a család; Dél-Svédországban telepedtek le. A gyerekek, tanulmányaik befejezése után Szegedre, Stockholmba, illetve Malmöbe költöztek, de mindig visszatértek látogatóba Malmöben élő szüleikhez, akik megpróbálták új otthonot teremteni az idegenben, de csak színlelt otthon sikerült elővarázsolniuk. Innen követte gyerekei és unokái életének alakulását. Tulajdonképpen ők voltak azok, akik enyhítették az igazi otthon elvesztése miatt érzett fájdalmát. Augusztus 10-én férje társaságában második otthonukba, Szegedre utazott, innen Magyarország különböző helyeire, Ausztriába, majd Erdélybe látogattak. Mindenhol ragaszkodással fogadták, mindenütt kitűnően érezte magát. Szeptember 25-én vesetájéki panaszokkal orvoshoz ment. A Szegedi Belgyógyászati Klinikára utalták, ahol állapota napról-napra romlott. Három szepszisen esett át, majd trombózissal megműtötték. A rögzítést eltávolították, de Irénke már nem ébredt fel az altatás után: október 13-án reggel elhunyt. Hamvait a család hazaszállította Erdélybe, s október 17-én a homoródalmási unitárius temetőben helyezték örök nyugalomra. Emléke legyen áldott! Nyugodjon békében!

Benkő István
1923–2009

1923. január 25-én született Erdélyben, a Baróti hegység lábánál fekvő Középpájtán. A református lelkész, teológus, botanikus, tör-

ténetíró Benkő József (1740-1814) ivadéka volt. A kései utódnak, Benkő Istvánnak nem adatott meg egy ilyen gazdag életet élni: beleszületett az idegen megszállás alá került Székelyföld sanyarú világába. 1949-ben feleségül vette Szabó Annát. Házasságukból két fiúgyermek született: István (1950) és Zsolt (1951). Ő maga a köpeci bányában dolgozott, 35 éven át, 1990-ig, amikor feleségével együtt Svédországba költözött már itt élő Zsolt fiához és annak családjához: menyéhez, Bessenyei Angyalkához és unokáihoz, Andreához és Ágotához. Ők együtt alkották azt a családi kört, melyben a két megfáradt idős szülő is otthon érezhette magát. Isten kegyelméből 86 éven át élt itt e földi világban, s eme évtizedeknek nagybik része kemény munkában, küszködésben, a családjáért való fáradozásban telt. Istennek legyen érte hála! Utolsó hónapjaiban lett gyógyíthatatlan beteg. 2009. december 12-én hunyt el Västeråsban, majd december 28-án kísértük utolsó útjára a Hovdestalundi temetőben. Isten nyugtassa békében!

Szilágyi (Lőrincz) Katalin
1920–2010

Lőrincz Katalin 1920. november 17-én született a kalotaszegi Magyarvalkón, ahonnan őseinek református hitét és hagyományait örökölte. Öt éves volt, amikor a család beköltözött Kolozsvárra, s tizenöt éves, amikor dolgozni kezdett különböző vállalatoknál. Munkáját mindenütt lelkiismeretesen végezte, amiért megbecsülésben és szeretetben volt része. 1947-ben feleségül ment Szilágyi Lászlóhoz, s házasságukból született meg ugyancsak László nevű gyermekük. Férjét régen elvesztette már, amikor egyedül maradván az akkor már Svédországban élő fiához költözött. Minden nehézségben azt ismételte, hogy az Úr van vele és ő gondoskodik róla. Mindenkin segített, embertársai iránt szeretettel és megértéssel volt. Életét családja és unokái iránti szeretet töltötte be. Egy munkával teli élet után, 90-dik életévében adta vissza lelkét Teremtőjének. 2010. február 5-én a kristianstadi Nosaby-templomban álltuk körül koporsóját és búcsúztunk tőle azzal a hittel: Isten velünk, viszontlátásra!

ISTENTISZTELETI NAPTÁR

2010 JANUÁR - JÚNIUS

JANUÁR

09	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	Paradvägen 4
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
10	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	Bolmstadsv. 21
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	Torpaplan
15	18:00	BORÅS	Hässlholmskyrkan	Våglängdsg. 3
16	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgratan 27
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
17	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
30	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsg.32
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
31	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	Humlegårdsg. 13

ÁPRILIS

03	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
04	11:00	LJUNGBY	Szent István tmpl.	Húsvét úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kka	Húsvét úrvacsora
09	18:00	BORÅS	Hässlholmskyrkan	úrvacsora
10	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Ulricedalskyrkan	úrvacsora
11	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	16:00	GÖTEBORG	Norvég Tengerésztemplom	úrvacsora
Ökumenikus istentisztelet Jelenits István piarista paptanárral, utána Dóczy Péter Pilinszky-estje				
17	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
18	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	Francia-magyar ökum. istt.

FEBRUÁR

06	12:30	VÄXJÖ	Mariakyrkan Kungsv. 117.	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
07	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
12	18:00	TÅNGAGÄRDE	Gyül. Otth. Tånga Alapítvány gyűlése	
13	09:00	TÅNGAGÄRDE	Gyül. Otth. Országos Küldöttgyűlés	
14	10:00	TÅNGAGÄRDE	Gyül. Otth.	úrvacsora
20	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
21	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
27	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
28	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	úrvacsora

MÁJUS

08	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	
09	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
09-14		NYÍREGYHÁZA	Protestáns Szabadegyetem konferenciája	
15	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
16	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
21-23		TÅNGAGÄRDE	Pünkösdi gyülekezeti napok (Ige és anyanyelv)	
23	11:00	TÅNGAGÄRDE	Trogared	Pünkösöd Konfirmáció
29	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
		VÄSTERÅS	gyülekezetével közös istentisztelet Eskilstunában	
30	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	

MÁRCIUS

06	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	
07	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
12	18:00	BORÅS	Hässlholmskyrkan	
13	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	
14	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	
20	13:00	TALLINN	Toomkirik	úrvacsora
21	13:00	HELSINKI	Alppila-templom	úrvacsora
26-28		HOLZHAUSEN	Protestáns Szövetség Presbiteri konferenciája	
27- ápr. 3.		HOLZHAUSEN	Húsvét-nagyheti Ifjúsági konferencia (EMEIK)	
27	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
28	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	

JÚNIUS

05	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	13:00	TALLINN	Toomkirik (Varga Pál lp.)	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
06	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	13:00	HELSINKI	Alppila (Varga Pál lp.)	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
11	18:00	BORÅS	Hässlholmskyrkan	úrvacsora
12	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
13	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
23-27		TÅNGAGÄRDE	Ökumenikus Önképzőkör nyári tábora	
24	10:00	TÅNGAGÄRDE	Tábornyitó istentisztelet	
26	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
27	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	úrvacsora

MEDGIVANDE för kyrkoavgift

till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige

(Egyházi adózásra szóló BELEEGYZÉS a Svédországi
Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige
att genom Riksskatteverket från och med nästa år och tillsvidare uttaga 1 %
kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.

(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles
jövedelemre számított 1% -os egyházi adót a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn:

(Név)

Personnummer:

(Személyi szám)

Adress:

(Cím)

Gata (Utca) / nr (Hákszám)

Postadress:

(Postai cím)

Postnr (Postai irányítószám)

Ort (Város)

Datum (Dátum)

Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):

Josef Tiglezan kamrer 182 30 DANDERYD Mörbylund 13, 1 tr

För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast den 20 oktober året innan.**

(Ahhoz, hogy a következő adóévtől kezdve már érvényes legyen, a beleegyezést legkésőbb az azt megelőző év október 20-ig kell beküldeni.)

Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige - Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség

NÉHÁNY TUDNIVALÓ AZ 1%-OS EGYHÁZADÓRÓL ÉS ANNAK AZ ADÓHIVATAL ÁLTALI BEGYŰJTÉSÉRŐL

ÁLLAMI SEGÍTSÉGGEL VAGY ANÉLKÜL

A Svéd Egyházzal szóló törvény előírja, hogy tagjai egyházadót fizetnek, s ezt a kommunális adóval együtt az Adóhivatal vonja le. A más egyházakra vonatkozó felekezeti törvény nem ír elő egyházadót, hanem annak megállapítását és beszedési módját az illető egyházakra bízta. A törvény ugyanakkor lehetőséget ad arra, hogy az egyházadó begyűjtéséhez más egyházak is igénybe vegyék az állami segítséget, azaz az Adóhivatal általi levonást.

AZ ÖNKÉNTESSEGRE ÉPÍTENI NEM LEHET

2000-től egyházi közösségünkben a lelkeszt már nem a Svéd Egyház alkalmazza, s az egyházadót nem az Adóhivatal vonja le. Az akkori egyházvezetés a megoldást a tagokra bízta, s az önkéntességre és a lelkiismeretre apellált. Az azóta eltelt tíz év tapasztalata azt mutatja, hogy az egyházadó befizetésének önkéntességi és lelkiismereti alapon való elvárása nem reális, és erre jövőt alapozni nem lehet. És ebben nem kell sem lelkiismeretlenséget, sem fukarságot, sem istentelenséget vagy egyház-ellenességet keresnünk, hanem egyszerűen be kell látnunk: tévedés volt erre alapozni.

SEM IDE, SEM ODA NEM TARTOZNAK

Kerek számokban: a nyilvántartásunkban szereplő 5500 lélekből csupán 500 fizet hozzánk. Köszönet nekik! Sokan továbbra is a Svéd Egyházzal fizetnek, vagy a katolikusokhoz, és közülük egyesek ezen felül minket is támogatnak. Köszönet érte! De nagyon sokan vannak olyanok, akik sem ide, sem oda nem tartoznak, és sehova nem fizetnek semmiféle egyházfenntartási járulékot.

TERMÉSZETESNEK TARTJÁK...

Sokan természetesnek tartják, hogy az egyház él és működik, a lelkész a fél országot keresztül-kasul járja és istentiszteletet tart, kereszttel, esket és temet, kátét oktat, konfirmál, kórházba látogat, öregeket keres fel, előadásokat tart stb. Természetesnek tartják, hogy a gyülekezeti autó két-három évenként kicserélődik, hogy a tágagárdei gyülekezeti otthon időnként megújul, hogy megjelenik az Új Kéve, hogy küldötteink ott vannak különféle konferenciákon, hogy a szeretetszolgálat sokgyermekes családokat segít, s ha baj van, ott vagyunk a Nyikó-mentén és Kárpátalján, szerető szívvel és segítő kézzel. Mindez természetes, de hogy mindezt miből tesszük, azon már kevesebben gondolkodnak el.

NEM KÖTELEZŐ VALAHOVA TARTOZNI

A lelkiismereti szabadságról szóló törvény kimondja, hogy *nem kötelező valamely egyházzal tartozni*. A vallásszabadságról szóló törvény pedig azt hangsúlyozza, hogy *mindenki maga dönti el, hogy mely egyházzal kíván tartozni*.

RÉSzt VÁLLALNI A KÖZÖS TEHERVISELÉSBŐL

De ha valaki *már eldöntötte*, hogy valamely egyházzal kíván tartozni, s azt is, hogy melyikhez, akkor *annak az egyháznak és közösségnek a tevékenységében részt kell vállalnia és azt anyagilag is támogatnia kell*. Alapszabályunk ezt így fogalmazza meg: 10.§: Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svédországi lakos ... ha *lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi*.

KINEK VAN JOGA A

MÁS ZSEBÉBEN KOTORÁSZNI?

Minden egyes önkéntesen befizetett korona támogatásért köszönet jár! Az persze más kérdés, hogy hozzájárulásunk lehetőségeinkhez és jövedelmünkhöz képest elégséges-e, méltányosnak mondható-e vagy sem? De rögtön azt is megkérdezhethetnénk: közülünk ugyan kinek van joga a más zsebében kotorászni és azt firtatni, hogy kinek mennyi a jövedelme, s ebből mennyi egyházadót fizet?

AZ ADÓHIVATAL ÁLTALI LEVONÁS

MÉLTÁNYOS KÖZTEHERVISELÉST BIZTOSÍT

Tíz éves tapasztalat alapján azt mondhatjuk: meg kell próbálnunk, hogy más egyházakhoz hasonlóan az egyházadó begyűjtéséhez állami segítséget kérjünk. Ez a segély pedig abból állna, hogy az Adóhivatal a maga hatalmas adminisztratív gépezetének segítségével és rutinos módján a tagjaink által megadott személyi szám és aláírt beleegyezés alapján mindenkitől a keresetével arányosan és méltányos módon vonná le a járulékot.

AMIT KÉZHEZ KAPTAM, ABBÓL MÁR

NEM KELL SEMMIT VISSZAADNOM

Az ilyen formában való adózásnak volna egy lélektani előnye is. Ugyanis ha valamit kézhez kapok, és abból utólag egy részt vissza kell adnom, be kell fizetnem stb, az nyilván rosszul esik. De ha a havi nettó keresetemet úgy kapom meg, hogy abból már mindenlevonást és tartozást visszatartottak, s amit kézhez kapok, az már mind az enyém, akkor jóleső érzés tudni, mivel rendelkezem, s mire telik nekem, nekünk.

TEMETKEZÉSI ADÓT MINDENKI FIZET

Ha egyházzal, ha nem, ha keresztény, ha nem, legyen valaki buddhista, izraelita, muzulmán vagy ateista, temetkezési adót akkor is fizet. Ez *nem egyházadó*, hanem a temetők fenntartásához való hozzájárulás.

MIKORTÓL VONJA LE AZ ADÓHIVATAL EGYHÁZADÓNKAT?

Ha most, 2010-ben, október 20-ig elküldjük vagy leadjuk az országos pénztárosnak a Beleegyezést igazoló MEDGIVANDE-lapot, akkor 2011-ben a kommunális adóval együtt egyházadó címen már levonják jövedelmünk adó alá eső részének 1%-át.

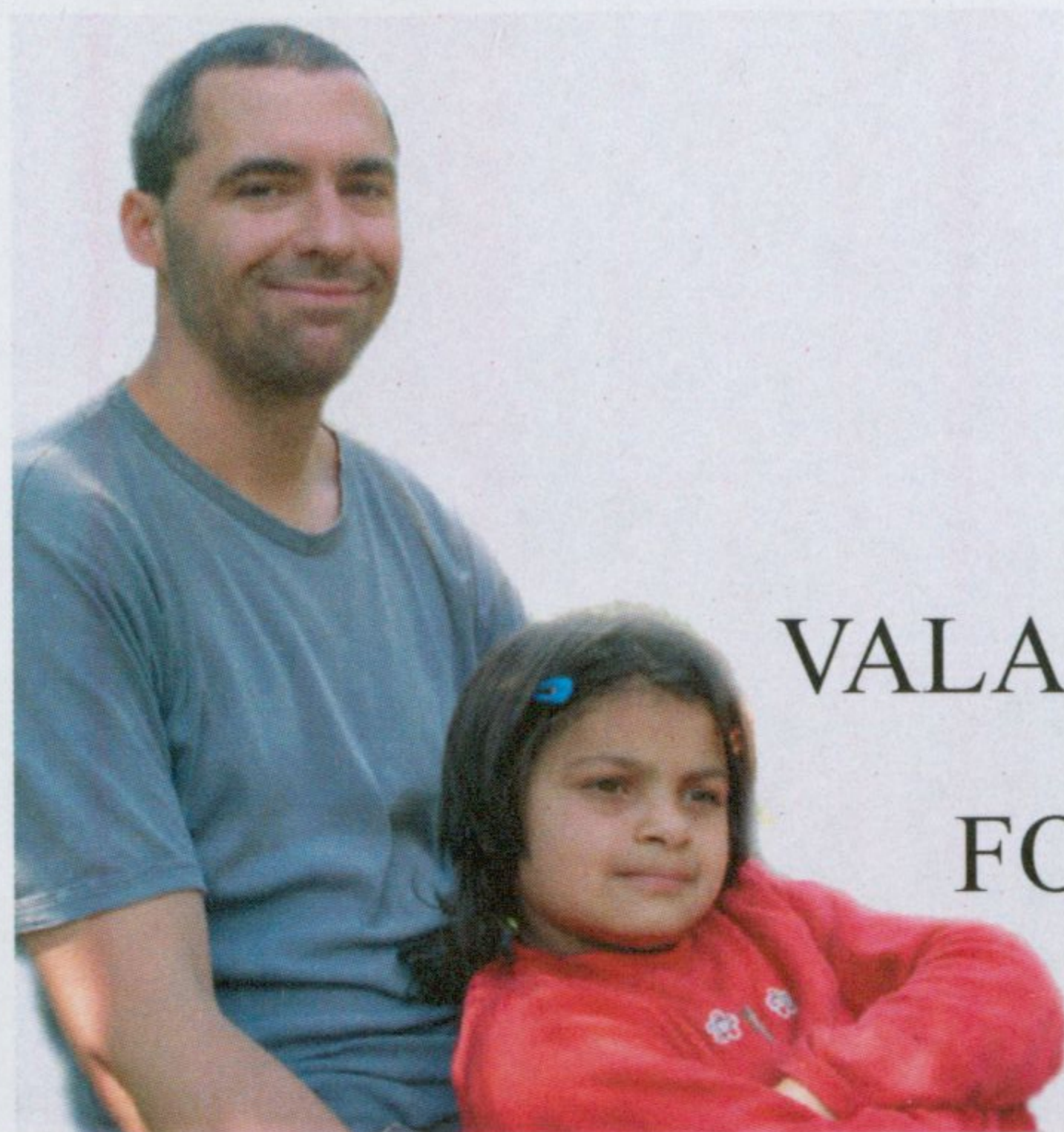
2010-BEN MÉG A KÉZHEZ KAPOTT JÖVEDELEMBŐL FIZETÜNK EGYHÁZADÓT

Ebben az évben még a PlusGiro-szelvénnel fizetjük be évi járulékunkat. A Küldöttgyűlés ennek alsó értékeit kis jövedelműeknél évi 300-ról 500-ra, átlagkeresetűeknél (havi 22900 kr) évi 600-ról 1000-re, átlagon felül keresőknel évi 1200-ról 2000 kr-ra. Az ezen küszöbértékeket befizetőket 2010-ben választóképes és választható fenntartó tagjainknak tekintjük.

AKIK NEM ADÓT, DE TÁMOGATÁST FIZETNEK

Azokra vonatkozóan, akik 2011-től nem az 1%-os adót fizetik, hanem a kézhez kapott keresetükből fizetnek legalább a küszöbértéket elérő járulékot, a Küldöttgyűlés úgy döntött, hogy ezeket is tekintsük tagoknak, ugyanúgy azokat is, akik adójukat a Svéd Egyházzal fizetik be, s ezt adóbevallási lapjuk által igazolják.

EZT A LAPOT a szaggatott vonal mentén levághatjuk, majd a túloldalán levő beleegyezési űrlapot (MEDGIVANDE) kitöltve és aláírva, borítékba téve és felbélyegezve országos pénztárosunk címére küldhetjük. De ne feledjük, hogy ebben az évben az Adóhivatal még nem vonja le az 1%-os egyházadót, így kérjük, ezévi hozzájárulását mindenki küldje be az eddig megszokott módon (pl. interneten), vagy a mellékelt PlusGiro befizető szelvény által.

VALAMI ÉRTELMESEBB, FONTOSABB DOLGOT TENNI

Böjte Csaba ferencrendi szerzetes neve a legtöbb magyar ember számára ismert. Számtalanszor lehet látni magyar tévéműsorokban, vagy lehet hallani hangját a rádióban. Kevés magyarul beszélő ország van, amelyben Csaba testvér még ne fordult volna meg, személyesen terjeszteni a Szent Ferenc Alapítvány hírét és toborozni újabb támogatókat. Tizennyolc évvel ezelőtt hozta létre azt az alapítványt, amelyben kifogyhatatlan odaadása, szeretete és szorgalma egyetlen célra összpontosul: a kiszolgáltatott, ártatlan gyermekek megsegítésére. Az évek során lavina-szerűen nőtt az otthonok száma. Ma már több mint kétezer gyermeknek viselik gondját a nevelők, körülbelül ötven településen. „Mire valaki körbejárja az otthonokat, már eggyel több lesz” - írják az alapítvány honlapján.

En 23 éve hagytam el szülőföldemet, azóta mindössze négyszer-ötször tértem vissza. Tavaly tavasszal, sok stressz és rohanás közben született meg bennem a vágy, valami a hétköznapi teendőimnél értelmesebb, fontosabb dolgot tenni. Így alakult ki lassan a gyermekotthonban való segédkezés ötlete, de nem tudtam, hogy hova mehetnék és mily módon lehetne egy efféle kapcsolatot megteremteni. Meglepetésként ért, hogy egyik barátom, tudván, hogy zenész vagyok, terveimről semmit sem sejtve továbbított egy e-posta üzenetet, amelyben a Szent Ferenc Alapítvány dévai gyermekotthona zene-táborra tanárokat keresett. Tanítani nem akartam, de a kapcsolat ezáltal létrejött, és ennek mentén kialakult annak lehetősége, hogy két hétre Torockóra menjek és személyesen segédkezzem a Kis Szent Teréz Gyermekotthonban.

Az otthonban három nevelő és egy szakácsnő gondoskodik 25 gyermek napi ellátásáról, testi-lelki biztonságáról, a nap huszonnégy órájában, a hét mind a hét napján! A személyzet számára ismeretlen fogalom a szabadidő. Olyan gyermekekkel foglalkoznak, akik embertelen körülmények között kezdték életüket, és ennek terhét hordozzák szívükben. Legfiatalabb a hároméves kis Oszkár, a legidősebbek pedig már a felnőtt kor határán állnak. Megható volt látni a szeretetet, a barátságot és a családi hangulatot, amelyben három nemzetiség - magyarul beszélve - együtt éli életét Torockón. Nehézségek bőven vannak, de megoldhatatlan gond, feladat nem létezik számukra. A mi életünkben már nem létező hétköznapi nehézségek az ő számukra komoly fejtörést okoznak, legyen az porszívóhiány, áramszünet, szűkre méretezett emésztőgödör, a szárítást lehetetlenné tevő hosszantartó esős idő, egyetlen rozoga mini-mosógép. Mindig akad megoldás, csak bizakodás kell. Ezt pedig Csaba testvér minden erejével táplálja bennük és a gyermekekben.

Mivel tudunk mi segíteni? Csaba testvér erre a kérdésre honlapján válaszol: „imával, a szabadidő oda-ajándékozásával, vagy anyagi hozzájárulással”. Április 1-én, a stockholmi francia református templomban rendezett jótékonyági hangverseny alkalmából ez utóbbira adódik lehetőség. Támogassuk mi is őket!

Mokos Ádám

RENDKÍVÜLI JÓTÉKONYSÁGI HANGVERSENY

A Stockholmi Magyar Kamarakórus (SMKK) és baráti köre rendkívüli jótékonyági hangversenyt rendez **április 1-én, csütörtökön este 7 órakor** a Francia Református templomban (Humlegårdsgatan 13) a Böjte Csaba vezette Szent Ferenc Alapítvány torockói gyermekotthonának megsegítésére. Szeretettel hívunk és várunk minden jóérzésű és segíteni akaró érdeklődőt!

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi
Közösség lapja – Az Északon élő magyarok
ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

(Elképzelés szerint) megjelenik évente 4 szám
(Enligt planeringen utkommer 4 nr per år)

Nr. 1, årgång XVIII. évfolyam 1. szám
Mars 2010 március

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
Granövägen 126
S-151 64 Södertälje /Stockholm/
Telefon/Fax: +46-(0)8-550 160 66

E-mail: ujkeve@keve.se
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda (Tryckeri): KGM Datadistribution AB
Göran Lönndahl, VD Tel: +46 8 726 56 01
e-mail: goran@kgm.se <http://www.kgm.se>

Példányszám (Upplaga)
1 000

Egyházfenntartási járulékot fizető
tagjainknak a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más
olvasóinkat kérjük, tájékoztatásért
forduljanak **Tiglezán József**
országos pénztárosunkhoz:
182 30 DANDERYD, Mörbylund 13, 1 tr
Telefon és fax: 08-655 89 58

Egyházi Közösségünk
Plusgiro számlaszáma:

Ungerska Protestantiska Samfundet
Plusgiro 602047-3

Tångagärde Gyülekezeti Otthon Alapítvány
Plusgiro számlaszáma:

Stiftelsen Tångagärde Församlingsgård
Plusgiro 25534-9

**MÁS ÉSZAKI/BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI**
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BÁN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372-5069642

FINNORSZÁG – Helsinki
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-409607559

Áprily Lajos

KÁLVIN, 1535

Ott ül a tornyos, vén Basileában,
fiatalon, a zord idők fokán.
Helvét magasság ég a messzeségben
s a kor viharsugára homlokán.

Páris felől piros máglyák lobognak,
jajgatva sír egy messzi, tompa kar.
Ádám esendő, átkozott fajában
lázad a bűn és zúg a zűrzavar.

Vergődve látja lázmeleg szemével,
igazság annyi hőse hogy zuhan.
S kitör a jajszó nyugtalan szivéből:
Meddig a próba, meddig még, Uram?

A vörös Münster várja már Erasmust,
az ősz, ki hullva is világtudás.
De Pál apostol óriás alakja
fölébe nő, mint égő látomás.

S feleletül mögötte felmagaslik
a vérestestű embernek-fia:
fény hull sebéből és a fény zenéje:
Egyedül Istené a glória.

S két szót kiált a bibliás magasság,
hogy megkondul belé a végtelen:
Eleve-elrendeltetés az egyik,
s megváltó arcú társa: kegyelem.

S megered tolla lázas éjszakákon,
és növekedve ír és írva nő.
Amit leír, a századokba csendül,
sors lesz belőle, szellem és erő.

Acélos új rend, győzelmes tanítás,
világformáló s mégis ősi szó.
S teremtvé hull a szomjazó szivekbe:
Igaz tudomány. Institutio.

A Strängnási Dómtemplom oldalhajója (Szilágyi Enikő felvétele)